

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет економіки та управління бізнесом
Кафедра економіки, організації та управління підприємствами

**ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до кваліфікаційної роботи**

на тему: Обґрунтування основних напрямів покращення фінансового стану
підприємства в умовах невизначеності

Виконала здобувач 2 курсу,
групи ЗЕП-24м,
спеціальності 051 «Економіка»
Літовченко Анастасія Сергіївна
Керівник д.е.н., проф. Шахно А.Ю.
Рецензент к.е.н., доц. Астаф'єва К.О.

КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки та управління бізнесом
 Кафедра економіки, організації та управління підприємствами
 Ступінь вищої освіти магістр
 Спеціальність 051 Економіка

ЗАТВЕРДЖУЮ:

зав. кафедри ЕОУП,
 д-р. екон. наук, проф. Альона ШАХНО

«_____» _____ 2025 р.

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну роботу здобувачеві

Літовченко Анастасії Сергіївні

1. Тема роботи «Обґрунтування основних напрямів покращення фінансового стану підприємства в умовах невизначеності»
 Керівник теми Шахно Альона Юріївна, д.е.н., проф.
 затверджені наказом по університету від “04” серпня 2025 р. № 569 с
2. Строк подання здобувачем роботи: 13.12.2025
3. Вихідні дані до роботи статистична фінансова звітність підприємства ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020-2024рр (баланс, звіт про фінансові результати), поточна внутрішня звітність підприємства
4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):
дослідити сутність поняття «фінансовий стан підприємства»;
охарактеризувати фактори, що впливають на фінансовий стан; визначити
методичні підходи до оцінювання рівня фінансового стану підприємства;
надати техніко-економічну характеристику фінансового стану; провести
аналіз існуючого рівня, здійснити аналіз проблемних аспектів та розробити
пропозиції щодо покращення фінансового стану підприємства; провести
економічне обґрунтування доцільності реалізації заходів щодо покращення
фінансового стану; провести прогнозну оцінку запропонованих заходів.
5. Перелік графічного матеріалу: Порівняльна характеристика діяльності
металургійних підприємств; Динаміка показників прибутковості
ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»; Аналіз техніко-економічних показників;
Динаміка показників рентабельності; Показники ліквідності; Динаміка
показників оборотності; Показники ділової активності; Динаміка показників
фінансової стійкості підприємства; Оцінка ключових факторів, що впливають на
фінансовий стан; Ефективність запропонованих заходів.

6. Консультанти розділів роботи:

Розділи	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Розділ 1	проф. Шахно А.Ю.	24.06.2025	29.09.2025
Розділ 2	проф. Шахно А.Ю.	24.06.2025	27.10.2025
Розділ 3	проф. Шахно А.Ю.	24.06.2025	28.11.2025
Нормоконтроль	доц. Поліщук І.Г.		

7.Дата видачі завдання: « 24 » червня 2025 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання	Примітки
1	Співбесіда зі здобувачем, визначення теми роботи, видача завдання	24.06.2025	виконано
2	Збір матеріалів до кваліфікаційної роботи	11.08 – 01.09	виконано
3	Групування та аналіз зібраного матеріалу, уточнення завдань кваліфікаційної роботи	02.09 – 06.09	виконано
4	Підготовка I розділу та подання його керівникові	08.09 – 29.09	виконано
5	Підготовка II розділу та подання його керівникові	30.09 – 27.10	виконано
6	Підготовка III розділу та подання його керівникові	28.10 – 20.11	виконано
7	Підготовка вступної частини та висновку	20.11 – 30.11	виконано
8	Перевірка роботи керівником та доопрацювання кваліфікаційної роботи	01.12 – 06.12	виконано
9	Перевірка кваліфікаційної роботи на наявність/відсутність академічного плагіату	26.11.2025	виконано
10	Отримання відгуку керівника та рецензії	07.12. – 13.12	виконано
11	Публічний захист кваліфікаційної роботи	15.12.2025	

Здобувач

Анастасія ЛІТОВЧЕНКО

Науковий керівник

Альона ШАХНО

РЕФЕРАТ

на кваліфікаційну (магістерську) роботу за темою: Обґрунтування основних напрямів покращення фінансового стану підприємства в умовах невизначеності

Кваліфікаційна (магістерська) робота: 158 с., 34 табл., 47 рис., 63 формули, 60 джерел, 15 додатків.

Об'єкт дослідження: фінансово-господарська діяльність ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг».

Мета роботи: оцінка фінансового стану ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» та обґрунтування практичних напрямів підвищення ефективності його діяльності в умовах економічної нестабільності.

Предмет дослідження: фінансовий стан підприємства, фактори його формування та напрями підвищення результативності діяльності.

Методи дослідження: спостереження, індукції, дедукції, економіко-статистичний аналіз, порівняння, горизонтальний та вертикальний аналіз, групування, узагальнення та класифікація, структурний підхід, факторний аналіз, економіко-математичне моделювання та оптимізаційні методи.

У даній кваліфікаційній (магістерській) роботі було детально проаналізовано теоретичні напрацювання з питань оцінювання фінансового стану: економічну сутність, значення та роль в діяльності підприємства. Визначено показники оцінки ефективності та обґрунтування методики аналізу фінансового стану.

На прикладі ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» надано аналіз підприємницької діяльності, техніко-економічних показників, та представлено оцінку його фінансового стану. Детально проаналізовано динаміку фінансових результатів компанії та її рентабельності. Встановлено фактори впливу на чистий прибуток організації. Виявлено основні потенційні резерви для підвищення фінансових результатів організації. Було запропоновано заміна застарілих електродвигунів на енергоефективні, економічний ефект складає 402,25 тис.грн. Внаслідок оптимізації адміністративних витрат, прибутковість підприємства зросла на 84,62 тис.грн. За рахунок оптимізації логістики та документообігу, відбулося зниження витрат на 8,40 тис.грн. Додатковий прибуток у розмірі 153,84 тис.грн. за рахунок скорочення аварійного резерву критичних запасних частин. За рахунок скорочення понаднормових робіт відбулося зниження витрат на 846,50 тис.грн. Загальний економічний ефект від впровадження заходів становить 1495,61 тис.грн.

В роботі при розрахунках використано програмний продукт Microsoft Office Excel.

ФІНАНСОВИЙ СТАН, ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ, РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ, ПРИБУТОК, ЛІКВІДНІСТЬ, ДІЛОВА АКТИВНІСТЬ, АНАЛІЗ, ВИРОБНИЦТВО, ПІДПРИЄМСТВО, ЕФЕКТИВНІСТЬ

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА.....	8
1.1. Аналіз теорії і практики щодо оцінювання фінансового стану: економічна сутність, значення та роль в діяльності підприємства	8
1.2. Методологічні основи оцінювання ефективності та обґрунтування методики аналізу фінансового стану підприємства	30
1.3. Порівняльний аналіз фінансово-економічних показників ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» та підприємств-конкурентів	46
Висновки до розділу 1	62
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ТА АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ВИРОБНИЧО- ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТ «АРСЕЛОРМІТТАЛ КРИВИЙ РІГ»	64
2.1. Аналіз техніко-економічних та фінансових показників ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»	64
2.2. Оцінювання фінансового стану ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» та його показників, що впливають на ефективність діяльності підприємства	77
2.3. Вплив різних факторів виробництва на фінансовий стан та обґрунтування критерію оцінки про підвищення прибутковості діяльності металургійного підприємства	105
Висновки до розділу 2	115
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНОЇ МОДЕЛІ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ РЕЗУЛЬТАТІВ ОПТИМІЗАЦІЇ РЕЗУЛЬТУЮЧИХ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА.....	117
3.1. Розробка економіко-математичної моделі та встановлення взаємозв'язків між її складовими	117
3.2. Обґрунтування методу оптимізації та реалізація економіко- математичної моделі	129
3.3. Ефективність результатів оптимізації.....	136
Висновки до розділу 3	145
ВИСНОВКИ.....	147
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	152
ДОДАТКИ.....	Ошибка! Закладка не определена.

ВСТУП

У сучасних умовах нестабільного економічного середовища, зростання виробничих витрат, логістичних обмежень та інтенсивної конкуренції питання покращення фінансового стану та результатів діяльності підприємств металургійної галузі набуває особливої значущості. Металургія традиційно входить до стратегічно важливих галузей економіки України, формуючи значну частку промислового виробництва, експорту та зайнятості населення. Саме металургійні підприємства забезпечують значний обсяг валютних надходжень у державний бюджет і виступають локомотивом розвитку суміжних галузей — машинобудування, будівництва, транспортної інфраструктури.

Однак за останні роки підприємства металургійної галузі зіткнулися з рядом серйозних викликів. Серед них — зниження світових цін на металопродукцію, зростання вартості енергоносіїв, інфляційні процеси, порушення логістичних ланцюгів, обмеження доступу до сировини та ринків збуту. Додатковий негативний вплив чинять ризики воєнного часу, які супроводжуються скороченням обсягів виробництва, підвищенням витрат на забезпечення безпеки, нестачею кадрів і загальним зниженням економічної активності. У сукупності ці фактори створюють суттєву загрозу фінансовій стабільності та конкурентоспроможності підприємств галузі.

У таких умовах особливої актуальності набуває дослідження фінансового стану ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг», одного з найбільших та найбільш впливових металургійних підприємств України. Оцінка рівня його фінансової стійкості, виявлення чинників, що визначають результати діяльності, та розробка практичних рекомендацій щодо їх покращення є важливим завданням, що має як наукову, так і прикладну цінність.

Питання оцінки фінансового стану та підвищення ефективності діяльності підприємств розглядали у своїх працях такі науковці, як Троц І.В., Галензовська Є. В., Чепка В.В., Свідерська І.М., Гавриленко Ю.О., Корбутяк А.Г., Бута М.М., Музиченко А.О., Романів Н.Л., Заніздра В.С., Мельник Т.А.

та інші. Їхні дослідження присвячені формуванню методологічних підходів до оцінювання фінансової стійкості, управління витратами, підвищення рентабельності та забезпечення стабільності підприємств.

Проте, незважаючи на значний науковий доробок, питання адаптації теоретичних підходів до сучасних умов діяльності металургійних підприємств України, а також обґрунтування дієвих заходів підвищення їхньої результативності потребують подальших досліджень.

Метою кваліфікаційної роботи є оцінка фінансового стану ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» та обґрунтування практичних напрямів підвищення ефективності його діяльності в умовах економічної нестабільності.

Відповідно до визначеної мети у кваліфікаційній роботі необхідно виконати такі завдання:

- проаналізувати теоретичні підходи та методологічні засади щодо сутності фінансового стану підприємства та факторів, що на нього впливають;
- дослідити техніко-економічні показники діяльності ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»;
- здійснити комплексну оцінку фінансового стану підприємства за основними групами показників;
- порівняти результати діяльності підприємства з основними конкурентами;
- побудувати оптимізаційні моделі для оцінки впливу факторів на фінансові результати;
- сформулювати та економічно обґрунтувати заходи щодо підвищення ефективності діяльності підприємства;
- розрахувати прогностичні фінансові показники з урахуванням запропонованих заходів.

Об'єктом дослідження є фінансово-господарська діяльність ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг».

Предметом дослідження є фінансовий стан підприємства, фактори його формування та напрями підвищення результативності діяльності.

Досягнення поставленої мети зумовило застосування таких методів дослідження, а саме: спостереження, індукції, дедукції, економіко-статистичний аналіз, порівняння, горизонтальний та вертикальний аналіз, групування, узагальнення та класифікація, структурний підхід, факторний аналіз, економіко-математичне моделювання та оптимізаційні методи.

Інформаційною базою дослідження виступають: нормативно-правові акти, що регулюють фінансову діяльність підприємств; статистичні дані Держстату України; посібники, підручники, наукові публікації, монографії та періодичні видання, фінансова звітність ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020–2024 рр., аналітичні матеріали підприємства, мережа Інтернет.

Практична значущість отриманих результатів полягає в тому, що сформовані у роботі висновки та рекомендації можуть бути безпосередньо використані промисловим підприємством для підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності. Запропоновані заходи щодо оптимізації витрат, удосконалення управління ресурсами та покращення структури операційних витрат можуть бути впроваджені на підприємстві для зниження собівартості продукції, підвищення рентабельності та зміцнення фінансової стійкості.

Побудовані в роботі регресійні й оптимізаційні моделі дозволяють підприємству прогнозувати фінансові результати, оцінювати вплив ключових факторів на прибутковість та приймати економічно обґрунтовані управлінські рішення. Розроблена система заходів і прогнозні розрахунки можуть слугувати основою для формування програми підвищення ефективності діяльності, планування витрат, бюджетування та антикризового управління.

Таким чином, результати дослідження мають прикладний характер і можуть бути використані у практичній діяльності промислового підприємства.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Аналіз теорії і практики щодо оцінювання фінансового стану: економічна сутність, значення та роль в діяльності підприємства

Сьогодні економіка України функціонує в умовах постійної невизначеності та змін. Підприємства змушені працювати у середовищі, де зовнішні фактори впливають на їхню діяльність так само сильно, як і внутрішні управлінські рішення. Коливання валютного курсу, глобальні економічні кризи, інтеграція до європейського простору, технологічні зрушення — усе це формує нову реальність для бізнесу. У такій ситуації саме здатність підприємства швидко пристосовуватися до нових викликів стає вирішальним чинником його виживання.

Додаткової складності додають і часті зміни в законодавчому полі. Підприємствам доводиться реагувати на оновлення податкових норм, коригувати фінансові плани з урахуванням нових ставок і пільг, дотримуватися дедалі жорсткіших вимог фінансової звітності. Усе це вимагає від керівництва високої гнучкості та готовності швидко ухвалювати рішення. Зовнішнє середовище перетворюється на фактор, який визначає не лише тактику, а й саму стратегію розвитку компаній [14].

У такій динаміці особливої ваги набуває питання ефективності функціонування підприємств. Йдеться не лише про отримання прибутку в окремі звітні періоди, а про створення стійкої системи, здатної працювати безперебійно й у короткостроковій, і в довгостроковій перспективі. Справді ефективне підприємство — це те, яке може розраховуватися за своїми зобов'язаннями, підтримувати оптимальний обсяг виробництва, інвестувати в розвиток і водночас зберігати привабливість для партнерів та інвесторів.

У цих умовах природно виникає потреба у глибокому аналізі діяльності підприємств. Без системного вивчення фінансової складової неможливо

оцінити ні реальний потенціал компанії, ні рівень ризиків, з якими вона стикається. Аналіз фінансових ресурсів дозволяє зрозуміти, чи має підприємство запас міцності для виконання поточних зобов'язань і чи спроможне воно залучати додаткові кошти для розвитку.

Фінанси виступають своєрідним «мотором» господарської діяльності. Вони забезпечують рух матеріальних і трудових ресурсів, роблять можливим відтворення виробничого процесу, дають змогу підприємству розширюватися та виходити на нові ринки. Навіть найбільш інноваційні ідеї не можуть бути реалізовані без належного фінансового підґрунтя. Тому стан фінансових ресурсів є основою стабільності бізнесу та його конкурентних переваг [27].

Не менш важливою є і роль фінансів у відносинах із зовнішнім середовищем. Для держави підприємство з міцним фінансовим становищем — це гарант стабільних податкових надходжень. Для постачальників — це партнер, який вчасно розраховується за продукцію. Для банків та інвесторів — надійний клієнт, здатний повернути кредитні кошти чи примножити вкладений капітал. Для споживачів — це ознака того, що підприємство зможе без перебоїв забезпечувати їх товарами або послугами.

Таким чином, фінансова складова діяльності є не другорядним, а визначальним чинником життєздатності підприємства. Вона впливає як на внутрішні можливості організації, так і на її місце у системі зовнішніх економічних зв'язків. Саме тому вивчення фінансового стану стає першочерговим завданням науковців, практиків та управлінців, які прагнуть забезпечити стабільність і розвиток суб'єктів господарювання в сучасних умовах [31].

Розглядаючи фінансову діяльність будь-якого суб'єкта господарювання, слід усвідомлювати, що її кінцевим відображенням є фінансовий стан. Це не лише суха сукупність звітних показників чи балансів, а набагато ширше явище. Воно поєднує в собі ресурсний потенціал підприємства, якість управлінських рішень, ступінь відповідності внутрішньої структури вимогам зовнішнього середовища та можливості подальшого розвитку. Поняття

«фінансовий стан» часто використовується в науковій та практичній літературі, проте зміст його трактування може відрізнятися. Деякі дослідники акцентують увагу на платоспроможності та здатності підприємства виконувати свої фінансові зобов'язання. Інші підкреслюють значення ефективності використання капіталу та ресурсів. Треті вважають, що фінансовий стан — це інтегральний показник, який об'єднує всі результати господарської діяльності й дозволяє оцінити потенціал організації в цілому.

Сутність цього поняття можна пояснити через кілька ключових характеристик:

1) комплексність - фінансовий стан охоплює всі сторони діяльності підприємства — від виробничих процесів до інвестиційних проєктів і соціальних зобов'язань;

2) динамічність - він змінюється залежно від умов зовнішнього середовища та внутрішніх управлінських рішень, тому потребує постійного моніторингу.

3) оцінювальний характер - фінансовий стан дає змогу судити про сильні й слабкі сторони підприємства, визначати напрями його розвитку й виявляти ризики.

4) прогностичність - на основі аналізу фінансового стану можна передбачати майбутні тенденції й формувати стратегію розвитку [26].

Фактично фінансовий стан підприємства є своєрідним «дзеркалом» його діяльності: він відображає не лише результати вже здійснених операцій, а й перспективи, які відкриваються перед суб'єктом господарювання. Саме тому у практиці управління він виконує роль основи для розробки фінансової політики, залучення інвестицій, визначення кредитоспроможності та оцінки конкурентних переваг.

Для повного розкриття сутності цього поняття необхідно звернутися до поглядів різних науковців, які досліджували фінансовий стан у своїх працях (табл. 1.1)

Таблиця 1.1 – Визначення поняття фінансового стану різними авторами

Автор	Характеристика поняття
Троц І.В., Галензовська Є. В. [52]	Фінансовий стан – комплексне поняття, результат взаємодії елементів фінансових відносин і впливу виробничо-господарських чинників.
Чепка В.В., Свідерська І.М., Гавриленко Ю.О. [55]	Фінансовий стан підприємства — це система фінансових відносин, що визначається сукупністю виробничогосподарських факторів та характеризується комплексом показників, що відображають наявність, ефективність розміщення й використання фінансових ресурсів суб'єкта господарювання, а також його конкурентоспроможність та здатність підприємства фінансувати свою діяльність.
Корбутяк А.Г., Бута М.М., [17]	Фінансовий стан підприємства – це економічна категорія, що визначає реальну (на фіксований момент часу) та потенційну фінансову спроможність підприємства забезпечити достатній рівень фінансування фінансово-господарської діяльності, певний рівень саморозвитку підприємства та спроможність погашення зобов'язань перед відповідними суб'єктами господарювання.
Нагорний П.Д., Базюк Д.С.[32]	Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів.
Куцій Н.С., Демчук В.О. [21]	Фінансовий стан – це комплексне поняття, яке описується системою показників та характеризує наявність і використання фінансових ресурсів.
Клімович І.М., Татієвська К.А. [15]	Фінансовий стан підприємства – це реальна (на фіксований момент часу) і потенційна фінансова спроможність підприємства забезпечити певний рівень фінансування поточної діяльності, саморозвитку та погашення зобов'язань перед підприємствами та державою. Кількісно він вимірюється системою показників, на підставі яких здійснюється його оцінка.
Гриценко Л.Л., Боярко І.Н., Шамкало К.Ю. [8]	Фінансовий аналіз — це комплексна поточна оцінка фінансового стану, яка здійснюється на основі фінансової звітності та надає прогноз на найближчу і більш віддалену перспективу, тобто очікувані параметри діяльності підприємства.
Дутчак І., Семчишин А. [10]	Фінансовий стан – це суб'єктивна комплексна якісна оцінка економічної діяльності суб'єкта господарювання за певний період часу, міра того, наскільки добре фірма може використовувати активи свого основного виду діяльності та отримувати прибуток.

Продовж. табл. 1.1

Тараруєв Ю.О. [50]	Фінансовий стан підприємства – це сукупність характеристик підприємства, що відображають надходження, розподіл та використання його фінансових ресурсів на певний момент часу.
Нікольчук Ю., Лопатовська О. [36]	Фінансовий стан підприємств являє собою складну, інтегровану за багатьма показниками характеристику діяльності підприємства в певному періоді, що відображає рівень його фінансової конкурентоспроможності, ступінь забезпеченості підприємства власними та залученими фінансовими ресурсами, ступінь їх співвідношення між собою та раціональності розміщення, забезпеченості власними оборотними коштами для своєчасного проведення грошових розрахунків за зобов'язаннями та здійснення ефективної господарської діяльності в майбутньому.
Насібова О.В., Івашкевич І.О. [34]	Фінансовий стан підприємства – сукупність виробничих чинників, що характеризуються системою показників, які відображають наявність, розміщення і використання капіталу підприємства.
Семенова К.Д. [45]	Фінансовий стан – це більш складна, комплексна категорія, яка відображає здатність підприємства здійснювати виробничо-господарську та фінансову діяльність, вчасно погашати боргові зобов'язання, ефективно використовувати наявні ресурси і забезпечувати стійкий розвиток. Двома основними характеристиками фінансового стану господарюючого суб'єкта є його фінансова стійкість і платоспроможність.
Лагунов К.В. [22]	Фінансовий стан підприємства – спроможність підприємства забезпечити необхідний рівень фінансування господарської діяльності, що характеризується сукупністю показників наявності, розміщення і використання ресурсів (активів) підприємства та джерел їх фінансування (власного капіталу та зобов'язань).

Узагальнення та критичний аналіз наукових джерел показують, що категорія «фінансовий стан підприємства» у сучасній економічній літературі не має єдиного універсального трактування. У більшості випадків дослідники пов'язують її зі здатністю суб'єкта господарювання забезпечувати безперервність виробничо-фінансового процесу, своєчасність розрахунків та ефективність використання ресурсів. Водночас окремі автори акцентують увагу на структурі капіталу, показниках платоспроможності чи конкурентоспроможності. Така багатогранність підходів свідчить про комплексний характер фінансового стану, який поєднує у собі як результативні, так і ресурсні характеристики діяльності підприємства [15].

З огляду на проведені дослідження наукових позицій, доцільним видається сформулювати власне визначення цього поняття.

На нашу думку, під фінансовим станом підприємства слід розуміти комплексну економічну категорію, яка інтегрує результати всієї господарської діяльності та відображає рівень забезпеченості ресурсами, збалансованість активів і зобов'язань, здатність виконувати фінансові зобов'язання та створювати умови для стабільного розвитку в перспективі.

Фінансовий стан підприємства є однією з базових категорій економічної науки та практики. Він відображає комплексне поєднання результатів діяльності та можливостей підприємства у сфері використання фінансових ресурсів. Особливість цього поняття полягає у його багатогранності: з одного боку, це інтегральна характеристика ефективності управління ресурсами, з іншого — показник стабільності та перспектив розвитку.

Варто підкреслити, що фінансовий стан не є статичною категорією. Він постійно змінюється під впливом як внутрішніх процесів самого підприємства, так і зовнішніх чинників. У цьому полягає його динамічність і залежність від середовища, у якому функціонує суб'єкт господарювання.

Процес управління фінансовим станом підприємства є складною, багатоетапною системою дій, спрямованих на забезпечення стабільності, ефективності використання фінансових ресурсів та підвищення платоспроможності суб'єкта господарювання. Для досягнення зазначених цілей важливо не лише здійснювати поточний аналіз фінансових показників, але й забезпечити системний підхід до планування, контролю та коригування управлінських рішень.

Послідовність основних етапів управління фінансовим станом підприємства відображено на рис. 1.1. На початковому етапі відбувається формування головної мети та конкретизація завдань управління, що визначає загальний напрямок діяльності підприємства у сфері фінансової стабільності. Наступним кроком є визначення інформаційної бази, необхідної для

прийняття управлінських рішень, та ідентифікація методик і показників фінансового стану, що будуть використані для його оцінки.

Після цього здійснюється визначення системи цілей та цільових показників, які виступають орієнтирами для подальшого планування.

Рисунок 1.1 – Етапи управління фінансовим станом підприємства [15]

На основі отриманих даних проводиться поточне та довгострокове планування фінансових показників, що дає змогу передбачити можливі тенденції розвитку підприємства. Важливим етапом є розробка заходів для досягнення цільових показників і забезпечення постійного моніторингу результатів їх реалізації. Завершальним елементом системи управління виступає контроль фактичних значень показників, аналіз відхилень від запланованих та коригування плану заходів з урахуванням отриманих результатів.

Таким чином, запропонована схема відображає логічну послідовність дій, спрямованих на ефективне управління фінансовим станом підприємства, що забезпечує його фінансову стійкість, конкурентоспроможність та сталий розвиток у довгостроковій перспективі.

Фінансовий стан виконує низку важливих функцій, які визначають його значення у системі управління:

1. Оціночна функція полягає у відображенні результативності господарської діяльності та ступеня ефективності використання ресурсів. Саме фінансовий стан є головним критерієм, за яким оцінюють успішність підприємства.

2. Регулятивна функція проявляється у тому, що фінансовий стан визначає можливості підприємства для подальшого розвитку. Стабільна фінансова база дозволяє залучати інвестиції, впроваджувати інновації, розширювати виробництво.

3. Контрольна функція дає змогу перевірити, наскільки ефективно підприємство виконує свої зобов'язання перед кредиторами, державою та працівниками.

4. Стимулююча функція мотивує керівництво підприємства до пошуку резервів підвищення ефективності та оптимізації ресурсів, адже погіршення фінансового стану вимагає негайних дій [45].

Таким чином, фінансовий стан підприємства є не лише характеристикою його господарської діяльності, а й важливим інструментом управління. На основі його оцінки формується уявлення про ефективність використання ресурсів, стабільність роботи та рівень фінансової незалежності підприємства.

Механізм управління фінансовим станом підприємства представлено на рис. 1.2.

На рис. 1.2 подано взаємозв'язок між об'єктами управління, критеріями оцінювання та результатами управління фінансовим станом підприємства. Система управління фінансовим станом має багаторівневу структуру, яка включає оперативний, інноваційний та стратегічний рівні. Кожен з них виконує свої функції, спрямовані на забезпечення стабільності та ефективності діяльності підприємства.

На оперативному рівні основним об'єктом управління є безперервність виробничого процесу та кругообігу капіталу підприємства. Критерієм

оцінювання виступає динаміка показників фінансової стійкості та ліквідності. Результатом управління є коригування методів аналізу та оцінювання чинників, які можуть дестабілізувати розвиток підприємства та призводити до збитковості діяльності.

Рисунок 1.2 – Механізм управління фінансовим станом підприємства [22]

Інноваційний рівень управління спрямований на забезпечення пропорційності процесів життєдіяльності підприємства. Критерієм оцінювання є показники ділової активності та платоспроможності, на основі яких уточнюється механізм дій управлінських чинників, виявляються проблеми на оперативному рівні та визначаються шляхи подолання кризових ситуацій.

На стратегічному рівні об'єктом управління виступає конкурентоспроможність підприємства та його ринкова вартість. Основним критерієм є динаміка показників рентабельності та ділової активності. Результатом управління є проведення моніторингу внутрішнього і зовнішнього середовища, а також розробка довгострокових заходів щодо зміцнення фінансової стійкості та покращення фінансового стану підприємства [33].

Таким чином, представлена модель демонструє системний підхід до управління фінансовим станом підприємства, де кожен рівень взаємопов'язаний і забезпечує ефективне функціонування всієї фінансової системи.

Результати аналізу фінансового стану слугують основою для прийняття як стратегічних, так і тактичних управлінських рішень, спрямованих на підвищення прибутковості, зміцнення фінансової стійкості та забезпечення конкурентних переваг. Саме тому систематичне дослідження фінансового стану є необхідною умовою успішного функціонування підприємства в сучасних ринкових умовах. Фінансовий стан підприємства є комплексним показником, який відображає результати його господарської діяльності, ефективність використання ресурсів та здатність своєчасно виконувати фінансові зобов'язання. Він характеризує рівень стабільності, платоспроможності, фінансової незалежності та конкурентоспроможності підприємства.

Оцінювання фінансового стану підприємства неможливе без достовірної, повної та своєчасної інформації про результати його діяльності. Таку інформацію забезпечує фінансова звітність — систематизований підсумок бухгалтерського обліку, який відображає майнове становище, фінансові результати та рух грошових коштів.

Саме на підставі даних фінансової звітності здійснюється аналіз ліквідності, платоспроможності, прибутковості, ділової активності та фінансової стійкості підприємства. Отже, фінансова звітність виступає головним джерелом інформації для прийняття управлінських рішень і є базою для оцінювання фінансового стану підприємства.

Фінансова звітність — це сукупність взаємопов'язаних показників, які характеризують фінансово-господарську діяльність підприємства за певний період. Вона є кінцевим етапом бухгалтерського обліку і служить основою для внутрішнього та зовнішнього аналізу [5].

Основною метою складання фінансової звітності є забезпечення користувачів інформацією, необхідною для оцінювання фінансового стану, результатів діяльності та прогнозування майбутніх фінансових потоків підприємства.

Залежно від завдань, користувачів фінансової звітності можна поділити на:

- внутрішніх (керівництво, власники, менеджери), які використовують її для управління активами, планування витрат і доходів;
- зовнішніх (інвестори, кредитори, контролюючі органи), які аналізують прибутковість, платоспроможність і ризики підприємства.

Основні форми фінансової звітності, на основі яких проводиться аналіз фінансового стану, включають:

1. Баланс (Звіт про фінансовий стан) — характеризує структуру активів і джерел їх фінансування. На його основі визначаються показники ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості.
2. Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) — відображає фінансові результати діяльності, що дозволяє оцінити прибутковість підприємства.
3. Звіт про рух грошових коштів — показує реальний рух фінансових ресурсів, що дає змогу проаналізувати здатність підприємства генерувати грошові потоки.
4. Звіт про власний капітал — дозволяє оцінити зміни у структурі капіталу, його приріст або зменшення [24].

Нормативною основою складання фінансової звітності в Україні є Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність”, Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (НП(С)БО), а для великих підприємств — Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ).

Фінансова звітність забезпечує інформаційну базу для розрахунку ключових аналітичних показників, зокрема:

- коефіцієнтів ліквідності — для оцінки здатності підприємства погашати короткострокові зобов'язання;
- показників фінансової стійкості — для визначення частки власних і позикових коштів у структурі капіталу;
- прибутковості (рентабельності) — для вимірювання ефективності використання ресурсів;
- ділової активності — для аналізу швидкості обороту капіталу та активів.

Таким чином, фінансова звітність є основою для проведення всебічного аналізу фінансового стану підприємства, виявлення його сильних і слабких сторін, оцінки ризиків і визначення напрямів підвищення ефективності діяльності.

На рис. 1.3 зображена схема оцінювання фінансового стану підприємства

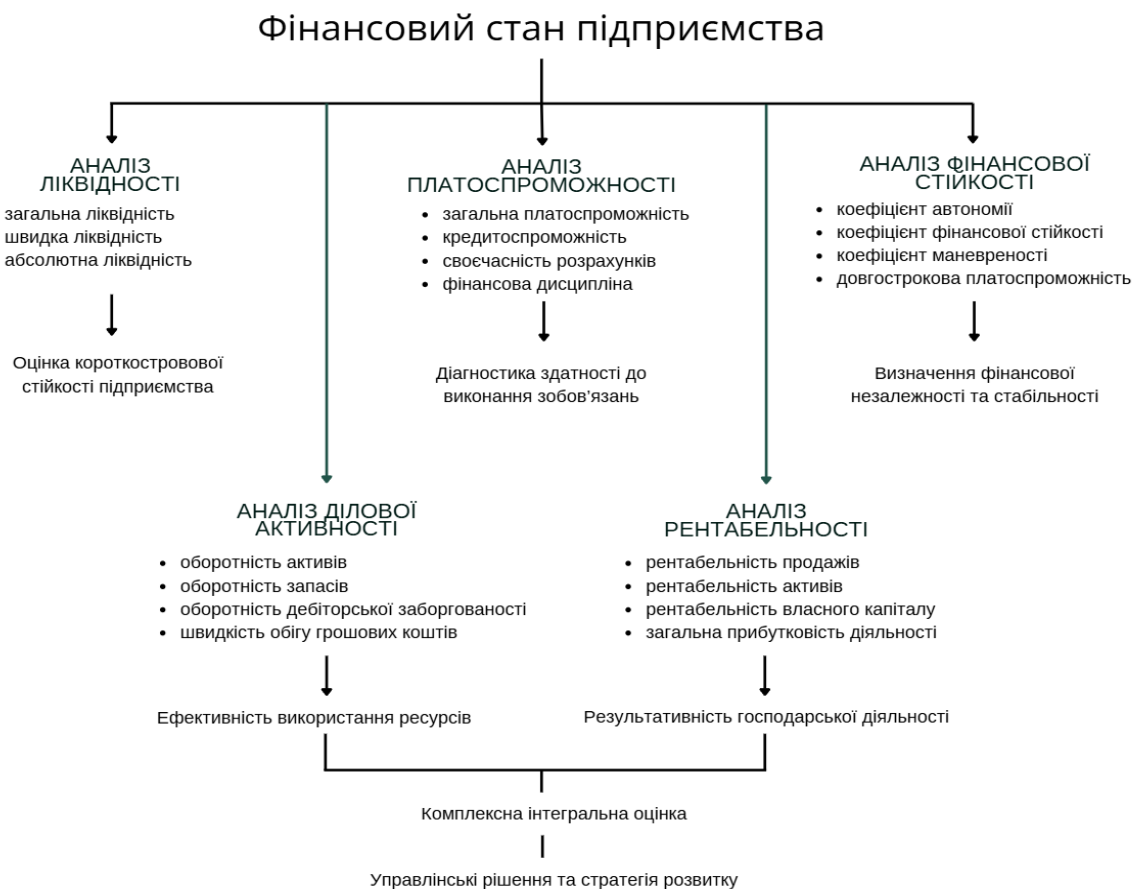

Рисунок 1.3 – Схема оцінювання фінансового стану підприємства, сформовано автором на основі [28]

На рис. 1.3 фінансовий стан підприємства представлений такими блоками:

1. Показники ліквідності та платоспроможності.

Ліквідність підприємства відображає його здатність швидко та без втрат перетворювати свої активи на грошові кошти для виконання короткострокових зобов'язань. Це один з базових критеріїв фінансової стійкості, який показує, наскільки підприємство може витримати фінансовий тиск з боку кредиторів.

1) Поточна ліквідність свідчить про те, чи достатньо всіх оборотних активів для покриття боргів.

2) Швидка ліквідність акцентує на найбільш мобільних активах (гроші, дебіторська заборгованість), без урахування запасів.

3) Абсолютна ліквідність показує, чи зможе підприємство негайно погасити борги тільки за рахунок готівки та коштів на рахунках.

Висока ліквідність означає фінансову надійність, проте надмірний обсяг оборотних активів може вказувати на неефективне використання ресурсів. Наприклад, значні залишки коштів «у запасі» можуть означати, що підприємство не інвестує їх у розвиток чи нові проєкти.

Платоспроможність відображає здатність підприємства своєчасно та повністю виконувати всі фінансові зобов'язання, як короткострокові, так і довгострокові. Вона є комплекснішою характеристикою, ніж ліквідність, оскільки показує фінансові можливості у ширшій перспективі.

Показники платоспроможності дають уявлення про фінансову дисципліну підприємства.

Висока платоспроможність свідчить про довіру з боку контрагентів, кредиторів та інвесторів.

Низька платоспроможність, навпаки, підвищує ризик банкрутства та знижує можливості залучення інвестицій.

Ці показники дають змогу визначити рівень фінансової надійності підприємства, його стійкість до змін ринкових умов та здатність адаптуватися у кризових ситуаціях.

Аналіз ліквідності та платоспроможності дозволяє:

- оцінити поточний фінансовий стан підприємства;
- визначити ризики невиконання боргових зобов'язань;
- оцінити ефективність управління активами та пасивами;
- спрогнозувати можливість залучення додаткових фінансових ресурсів.

У практичному плані це допомагає керівництву вчасно приймати управлінські рішення, знаходити баланс між збереженням достатнього рівня ліквідності та підвищенням прибутковості діяльності.

2. Показники фінансової стійкості.

Фінансова стійкість підприємства відображає його здатність функціонувати стабільно й незалежно від зовнішніх джерел фінансування. Вона визначається співвідношенням власного і залученого капіталу та показує, наскільки підприємство здатне підтримувати баланс між фінансовою автономією і використанням позикових ресурсів.

Стійке підприємство здатне не лише фінансувати основну та оборотну діяльність за рахунок власних коштів, а й оптимально залучати кредити та інвестиції для розширення виробництва й розвитку.

Власний капітал — є головною основою фінансової незалежності. Чим його більше у структурі, тим підприємство менш залежне від кредиторів.

Позикові кошти — допомагають розширювати діяльність, проте надмірне їх використання підвищує ризик фінансової залежності та загрозу неплатоспроможності.

Збалансованість структури капіталу — забезпечує оптимальне поєднання фінансової стабільності та можливостей розвитку.

Маневреність власних коштів — характеризує гнучкість у розподілі ресурсів і їхню готовність до використання у разі зміни ринкових умов.

Аналіз фінансової стійкості дозволяє:

- оцінити незалежність підприємства від кредиторів та інвесторів;
- виявити загрозу надмірної заборгованості та ризиків банкрутства;
- визначити перспективи зростання в умовах економічної нестабільності;
- зрозуміти, чи здатне підприємство зберігати стабільність у довгостроковій перспективі [19].

Якщо у структурі капіталу переважають позикові кошти, це свідчить про високу ризиковість діяльності, збільшення витрат на обслуговування боргу та залежність від кредиторів. Якщо ж у структурі капіталу надто велика частка власних ресурсів, це може стримувати динаміку розвитку, адже підприємство уникає залучення дешевих кредитів чи інвестицій для розширення виробництва.

Для забезпечення фінансової стійкості важливо дотримуватися оптимального співвідношення власного і позикового капіталу. Збалансована структура фінансування дає змогу:

- уникати ризику фінансової залежності;
- підвищувати кредитоспроможність;
- залучати інвесторів завдяки довірі до підприємства;
- підтримувати розвиток навіть в умовах економічної невизначеності [37].

3. Показники ділової активності.

Показники ділової активності відображають, наскільки ефективно підприємство використовує свої ресурси — матеріальні, трудові та фінансові — з метою отримання прибутку. Вони характеризують швидкість обігу активів і оборотних засобів, тобто те, за який час вкладені ресурси повертаються у вигляді доходу або грошових коштів.

Ця група показників є важливою для оцінки ефективності управління оборотним капіталом, адже саме він забезпечує безперервність виробничого процесу та стабільність фінансових результатів.

Оборотність активів — свідчить про те, наскільки ефективно підприємство використовує все своє майно для формування доходів.

Оборотність запасів — показує, як швидко підприємство реалізує свою продукцію і чи немає надмірних залишків на складах.

Оборотність дебіторської заборгованості — визначає, наскільки швидко підприємство отримує кошти від покупців і чи немає проблем із платіжною дисципліною контрагентів.

Швидкість обігу грошових коштів — вказує на те, наскільки ефективно підприємство управляє своїми фінансовими потоками.

Зростання показників оборотності зазвичай свідчить про підвищення ефективності роботи: активи використовуються більш раціонально, продукція швидше реалізується, а дебітори своєчасно розраховуються за боргами. Це говорить про високу конкурентоспроможність і правильну організацію фінансово-господарської діяльності.

Натомість зниження оборотності є сигналом небезпеки: воно може означати накопичення нереалізованої продукції, проблеми з попитом, надлишкові запаси або затримки в оплаті з боку контрагентів. Така ситуація свідчить про уповільнення ділової активності і може стати передумовою фінансових труднощів.

Аналіз показників ділової активності дозволяє:

- оцінити раціональність використання ресурсів;
- визначити ступінь завантаження виробничих потужностей;
- виявити проблеми в управлінні оборотним капіталом;
- виробити заходи щодо прискорення оборотності та підвищення ефективності діяльності.

Таким чином, ці показники є ключовим елементом комплексної оцінки фінансового стану підприємства, оскільки безпосередньо пов'язані з його здатністю генерувати доходи і забезпечувати стійкий розвиток.

4. Показники рентабельності.

Рентабельність — один із ключових показників фінансового стану підприємства, адже вона демонструє кінцевий результат господарської діяльності — прибутковість. Ця група показників відображає, наскільки ефективно підприємство використовує свої ресурси, вкладений капітал і майно для отримання доходів. Високий рівень рентабельності є свідченням конкурентоспроможності, ефективності управління витратами й здатності підприємства до самофінансування та розширення діяльності [20].

1. Рентабельність продажів.

Визначає, яку частку прибутку підприємство отримує з кожної гривні виручки. Вона показує ефективність цінової політики та управління витратами. Якщо показник високий, підприємство має стабільні конкурентні переваги, тоді як його зниження свідчить про проблеми з контролем витрат або цінами.

2. Рентабельність активів.

Дає змогу оцінити ефективність використання всього майна підприємства. Високе значення цього показника означає, що активи працюють на створення доходів, а низьке — що ресурси використовуються недостатньо раціонально.

3. Рентабельність власного капіталу.

Відображає дохідність вкладень власників і акціонерів. Це один із найбільш показових індикаторів для інвесторів, адже він показує, наскільки вигідно вкладати кошти саме у це підприємство.

Аналіз показників рентабельності дає змогу:

- оцінити загальну ефективність фінансово-господарської діяльності;
- визначити, які напрями приносять найбільший прибуток;
- виявити проблеми в управлінні витратами чи у виробничому процесі;
- спрогнозувати майбутні фінансові результати та інвестиційну привабливість підприємства.

Висока рентабельність є сигналом для інвесторів про надійність компанії, тоді як її падіння часто свідчить про кризові явища: зростання собівартості, неефективність виробництва, слабку маркетингову політику чи втрату ринкових позицій.

Для керівництва підприємства показники рентабельності є важливим інструментом контролю і планування. Вони допомагають:

- оцінити результативність використання ресурсів;
- оптимізувати витрати та підвищити прибутковість;
- розробити стратегію розвитку й інвестиційну політику;
- визначити рівень дивідендних виплат для акціонерів.

Отже, система показників оцінки фінансового стану підприємства дає можливість комплексно охарактеризувати його діяльність з різних боків. Вона дозволяє виявити не лише поточний фінансовий результат, а й тенденції розвитку, динаміку зміни ресурсів, ефективність їх використання та ступінь ризику.

Регулярне проведення аналізу фінансового стану допомагає керівництву приймати обґрунтовані рішення, планувати заходи з підвищення стабільності та конкурентоспроможності, а також адаптуватися до умов економічної невизначеності, що є особливо актуальним у сучасних умовах господарювання України.

Стан фінансової системи підприємства значною мірою залежить від внутрішніх чинників, які формуються у межах самого суб'єкта господарювання і можуть контролюватися його керівництвом (рис. 1.4).

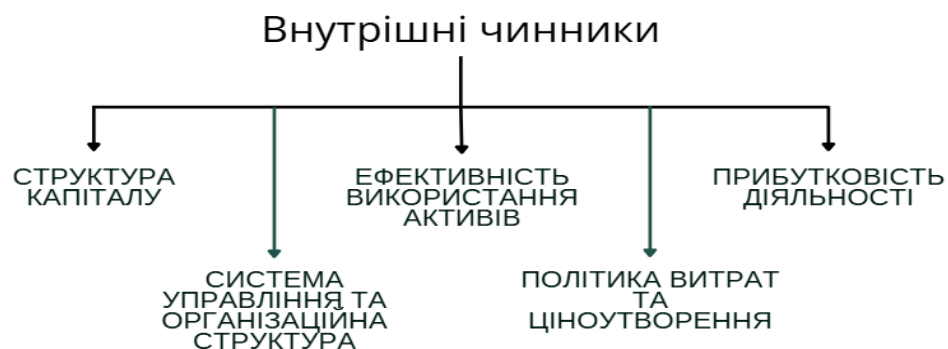

Рис. 1.4 - Внутрішні чинники, що впливають на фінансовий стан

До внутрішніх чинників належать:

- структура капіталу - від співвідношення власних та позикових коштів залежить рівень фінансової незалежності та ризикованості діяльності. Оптимальна структура капіталу забезпечує гнучкість та можливість залучення інвестицій.
- ефективність використання активів - надлишкові запаси, невикористані виробничі потужності або низька оборотність дебіторської заборгованості негативно впливають на фінансову стабільність.
- прибутковість діяльності - високий рівень прибутковості формує основу для самофінансування та створює резерви для майбутнього розвитку.
- система управління та організаційна культура - якість управлінських рішень, професіоналізм менеджменту та здатність до стратегічного планування безпосередньо впливають на фінансовий стан.
- політика витрат та ціноутворення - раціональний підхід до формування собівартості та конкурентоспроможна цінова стратегія сприяють зміцненню фінансової позиції.

Таким чином, внутрішні чинники є тими елементами, які підприємство може активно контролювати і вдосконалювати задля покращення свого фінансового стану.

Не менш важливу роль відіграють зовнішні чинники, що формуються поза межами підприємства та визначають умови його функціонування (рис. 1.5)

Рис. 1.5 - Зовнішні чинники, що впливають на фінансовий стан

До зовнішніх чинників належать:

1. Економічна політика держави (податкове навантаження, регулятивні норми, державна підтримка окремих галузей).
2. Кредитно-грошова політика (доступність кредитних ресурсів, рівень інфляції, валютні коливання, відсоткові ставки).
3. Ринкове середовище та конкуренція (інтенсивність конкуренції, коливання попиту та пропозиції, рівень цін).
4. Політична та соціальна стабільність (інвестиційний клімат, довіра до влади, купівельна спроможність населення).
5. Глобалізаційні процеси (інтеграція до світового ринку, поява міжнародних конкурентів, розвиток зовнішньоекономічних зв'язків).

Зовнішні чинники підприємство не може контролювати, однак воно може пристосовуватися до них, використовуючи інструменти стратегічного і тактичного управління.

Фінансовий стан є ключовим критерієм, за яким зовнішні партнери оцінюють підприємство. Банки приймають рішення про кредитування, інвестори — про вкладення капіталу, постачальники — про умови співпраці. Високий рівень фінансової стабільності гарантує партнерам надійність та мінімізує ризики невиконання зобов'язань.

Інвестиційна привабливість підприємства безпосередньо залежить від його фінансового стану: стабільне підприємство має більше шансів залучати зовнішні ресурси на вигідних умовах.

Фінансовий стан — це категорія, що відображає ситуацію у конкретний момент часу. Однак важливо враховувати його динаміку, адже стабільність сьогодні не гарантує такого ж стану завтра. Зміни у зовнішньому середовищі, управлінські рішення, внутрішні кризи можуть швидко змінити фінансову картину підприємства.

Саме тому у наукових дослідженнях і практиці управління важливим є не лише оцінка поточного стану, але й прогнозування його змін у перспективі. та виклики для підприємств України

Фінансовий стан підприємств в Україні сьогодні формується у надзвичайно складних і суперечливих умовах. Господарська діяльність більшості компаній опинилася під значним тиском з боку зовнішніх факторів, які не залежать від самого бізнесу, але істотно впливають на його стабільність та перспективи розвитку. Для сучасного етапу характерним є поєднання політичних, економічних та технологічних ризиків, що вимагає від керівництва підприємств нових управлінських підходів.

До основних специфічних викликів можна віднести:

1. Воєнні ризики.

Військові дії призводять до фізичного знищення або пошкодження виробничих потужностей, зниження обсягів виробництва, перебоїв у постачанні сировини та готової продукції. Крім того, значні труднощі виникають у логістиці, адже порушуються транспортні маршрути, що прямо впливає на здатність підприємства виконувати зобов'язання перед контрагентами. Як наслідок, ділова активність знижується, а підприємствам доводиться адаптовуватися шляхом пошуку нових ринків або перенесення виробництва.

2. Інфляційні процеси.

Стрімке зростання цін стає серйозним викликом для фінансового планування. Підприємствам складно прогнозувати витрати на сировину, енергоносії чи матеріали. Водночас зменшується купівельна спроможність населення, що безпосередньо впливає на обсяг реалізації продукції. Це змушує керівників шукати нові підходи до формування цінової політики, скорочувати витрати та оптимізувати виробничі процеси.

3. Валютна нестабільність.

Постійні коливання курсу національної валюти ускладнюють зовнішньоекономічну діяльність. Для експортерів така ситуація може створювати додаткові переваги, але імпортери зазнають значних втрат через зростання вартості закупівель. У підсумку підприємства змушені враховувати

валютні ризики у своїй діяльності, закладати їх у контракти, що потребує більш гнучкого фінансового менеджменту.

4. Інтеграція до європейських ринків.

Євроінтеграційний курс відкриває перед підприємствами нові можливості — вихід на зовнішні ринки, залучення інвестицій, доступ до сучасних технологій та управлінських практик. Проте одночасно він підвищує вимоги до якості продукції, стандартів виробництва та конкурентоспроможності. Для українських компаній це означає необхідність перегляду бізнес-моделей, модернізації виробничих процесів та активного впровадження інновацій.

5. Цифровізація фінансової сфери.

Сучасна економіка дедалі більше ґрунтується на цифрових технологіях. Це стосується не лише обліку чи розрахунків, а й управління фінансовими потоками, аналітики, прогнозування, а також кібербезпеки. Впровадження цифрових інструментів дає змогу прискорити ухвалення рішень і зробити фінансову систему підприємства прозорішою, але водночас потребує значних інвестицій у технічне забезпечення та навчання персоналу [18].

Таким чином, сучасний фінансовий стан підприємств в Україні формується під впливом цілого комплексу зовнішніх факторів. Їх можна охарактеризувати як одночасно ризикові та можливісні: з одного боку, вони створюють додаткові труднощі та обмеження, а з іншого — відкривають перспективи для розвитку й модернізації.

У цих умовах надзвичайно важливим завданням для керівництва підприємств стає:

- адаптація управлінських підходів;
- формування фінансових стратегій, орієнтованих на стійкість;
- впровадження інновацій та цифрових рішень;
- гнучке реагування на зміни економічного середовища.

Саме ті підприємства, які зможуть швидко адаптуватися, поєднати фінансову стабільність із гнучкістю у прийнятті рішень, матимуть найбільші шанси на успішний розвиток навіть у складних умовах.

1.2. Методологічні основи оцінювання ефективності та обґрунтування методики аналізу фінансового стану підприємства

Загальний підхід до діагностики фінансового стану повинен базуватися на системності. Вона передбачає вивчення підприємства як цілісного організму, де фінансові результати формуються під впливом багатьох внутрішніх і зовнішніх чинників. Одночасно слід враховувати, що фінансовий стан є результатом взаємодії ресурсної, виробничої та збутової підсистем підприємства. Тому аналіз не може бути обмежений лише показниками доходів чи витрат, а має включати дослідження всієї фінансово-господарської діяльності.

В економічній літературі та практиці управління вироблено значну кількість методів оцінювання фінансового стану. Проте найефективнішими є ті, які дозволяють кількісно виміряти ключові характеристики діяльності. Саме тому на перший план виходять фінансові коефіцієнти — відносні величини, що розраховуються шляхом співставлення окремих статей звітності. Їхня перевага полягає в універсальності, можливості аналізу динаміки та порівняння між різними підприємствами й галузями.

Коефіцієнтний метод діагностики має низку важливих переваг:

- він дозволяє оцінювати ефективність використання наявних ресурсів;
- забезпечує можливість виявлення проблемних зон діяльності;
- слугує основою для розробки антикризових заходів;
- створює базу для прогнозування майбутніх результатів.

Водночас варто зазначити, що окремо взятий коефіцієнт рідко відображає повну картину фінансового стану. Наприклад, навіть високий

рівень рентабельності може поєднуватися із низькою ліквідністю чи надмірною залежністю від позикового капіталу. Тому комплексний підхід передбачає одночасне використання системи показників, що охоплюють різні аспекти діяльності:

- ефективність використання ресурсів;
- прибутковість та рентабельність;
- ділову активність і швидкість обороту капіталу;
- ліквідність і платоспроможність;
- фінансову стійкість та незалежність [23].

Послідовність аналізу зазвичай починається з базових показників ефективності, що характеризують використання праці й основних фондів. Саме ці коефіцієнти створюють підґрунтя для подальшої оцінки рентабельності, ліквідності та фінансової стійкості.

На початковому етапі аналізу фінансового стану підприємства доцільно розглянути показники, які характеризують ефективність використання ресурсів. Ці коефіцієнти показують, наскільки раціонально підприємство залучає матеріальні, трудові та фінансові ресурси у виробничий процес і наскільки вони сприяють формуванню кінцевого результату. Саме ефективність використання ресурсів є базою для подальшого зростання рентабельності, фінансової стійкості та платоспроможності.

Витрати на 1 гривню продукції:

$$V_{1\text{грн}} = \frac{\text{Собівартість реалізованої продукції}}{\text{Обсяг реалізованої продукції}} \quad (1.1)$$

Цей показник відображає рівень витрат на виробництво та реалізацію продукції. Він показує, скільки гривень витрат підприємство здійснило для отримання 1 грн доходу від реалізації. Чим нижче значення коефіцієнта, тим ефективніше використовуються ресурси, адже менше коштів витрачається на одиницю продукції.

Високі значення цього показника можуть свідчити про зростання собівартості, перевитрати матеріалів, низьку продуктивність праці чи застарілі

технології. Натомість зниження витрат на 1 грн продукції означає економію ресурсів і підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Фондовіддача основних засобів:

$$\Phi_v = \frac{\text{Обсяг реалізованої продукції}}{\text{Середньорічна вартість основних засобів}} \quad (1.2)$$

Фондовіддача відображає ефективність використання основних засобів. Вона показує, скільки гривень реалізованої продукції отримує підприємство на кожную гривню, вкладену в основні фонд

Зростання фондовіддачі свідчить про раціональне використання виробничих потужностей, модернізацію обладнання чи підвищення продуктивності праці. Зниження ж може означати наявність надлишкових або зношених фондів, низький рівень завантаження виробничих потужностей.

Фондомісткість продукції:

$$\Phi_m = \frac{\text{Середньорічна вартість основних засобів}}{\text{Обсяг реалізованої продукції}} \quad (1.3)$$

Цей показник є оберненим до фондовіддачі та характеризує капіталомісткість виробництва. Він відображає, яка частка основних засобів використовується для отримання 1 грн доходу від реалізації.

Низька фондомісткість свідчить про раціональне використання капіталу та ефективну роботу підприємства. Високі значення можуть бути ознакою низької інтенсивності використання основних фондів або надмірного їх накопичення.

Фондоозброєність праці:

$$\Phi_{озб} = \frac{\text{Середньорічна вартість основних засобів}}{\text{Середньооблікова чисельність працівників}} \quad (1.4)$$

Фондоозброєність відображає рівень технічного оснащення працівників. Вона показує, яка вартість основних засобів припадає на одного працівника.

Зростання показника означає кращу забезпеченість працівників технікою й обладнанням, що у перспективі може призвести до підвищення продуктивності праці. Проте надмірна фондоозброєність за відсутності

належного рівня кваліфікації персоналу чи попиту на продукцію може створювати додаткове фінансове навантаження.

Продуктивність праці:

$$П_{\pi} = \frac{\text{Обсяг реалізованої продукції}}{\text{Середньооблікова чисельність працівників}} \quad (1.5)$$

Продуктивність праці є одним з базових показників ефективності. Вона відображає обсяг продукції, вироблений одним працівником у середньому за певний період.

Зростання продуктивності є позитивним фактором, оскільки свідчить про підвищення результативності використання трудових ресурсів, що безпосередньо впливає на прибутковість та фінансову стабільність підприємства. Низький рівень продуктивності може бути наслідком застарілих технологій, недостатнього рівня мотивації персоналу або неефективної організації праці.

Прибуток є ключовим показником фінансових результатів діяльності підприємства та основою для оцінки ефективності його функціонування. Він відображає здатність підприємства генерувати дохід, покривати витрати та забезпечувати подальший розвиток. З метою аналізу фінансового стану та рівня рентабельності доцільно використовувати систему показників прибутку, які характеризують результати господарювання на різних етапах формування доходів і витрат.

Чистий дохід від реалізації:

$$ЧД_{\text{реаліз.}} = \text{Кількість реаліз. прод} \times \text{Ціна реаліз. од.} \quad (1.6)$$

Чистий дохід від реалізації продукції визначається як сума доходу від реалізації за вирахуванням податків, знижок, повернень та інших вирахувань з доходу.

Валовий прибуток:

$$ВП = ЧД_{\text{реаліз.}} - \text{Виробн. соб-ть реаліз. прод.} \quad (1.7)$$

Характеризує різницю між чистим доходом від реалізації та виробничою собівартістю реалізованої продукції.

Операційний прибуток:

$$\text{ОП} = \text{ВП} + \text{Інші операц.доходи} - \text{Адмін. витр.} - \text{Витр. на збут} - \text{Інші операц.витр.} \quad (1.8)$$

Відображає фінансовий результат операційної діяльності підприємства з урахуванням адміністративних, збутових та інших операційних витрат і доходів.

Прибуток від звичайної діяльності:

$$\text{Приб. від звич. діял.} = \text{ОП} + \text{Фін. доходи} - \text{Фін. витр.} + \text{Інші доходи} - \text{Інші витр.} \quad (1.9)$$

Показує результат звичайної господарської діяльності з урахуванням фінансових та інших доходів і витрат.

Прибуток до оподаткування:

$$\text{Приб. до оподатк.} = \text{Приб. від звич. діял.} + \text{Надзвич. доходи} - \text{Надзвич. Витр.} \quad (1.10)$$

Відображає фінансовий результат до сплати підприємством податку на прибуток та інших обов'язкових платежів.

Чистий прибуток:

$$\text{ЧП} = \text{Приб. до оподатк.} - \text{Податок на приб.} \quad (1.11)$$

Є кінцевим фінансовим результатом діяльності підприємства після сплати обов'язкових податкових платежів. Використовується для оцінки підсумкової ефективності, а також формування нерозподіленого прибутку.

Рентабельність є ключовим інтегральним показником ефективності господарської діяльності підприємства. На відміну від абсолютних величин (прибутку чи доходу), які самі по собі не завжди відображають реальну ситуацію, рентабельність показує співвідношення результату з витраченими ресурсами. Це робить її універсальним індикатором, придатним для оцінки як поточного стану, так і перспектив розвитку підприємства.

Перевага показників рентабельності полягає у можливості порівняння:

- у динаміці (між різними періодами діяльності одного підприємства);
- у просторі (між різними підприємствами однієї галузі);
- відносно нормативних чи цільових значень.

У вітчизняній практиці виділяють понад десять різних показників рентабельності, проте найбільш вживаними у фінансовому аналізі є дев'ятнадцять, які охоплюють усі ключові напрями діяльності.

Рентабельність продукції (товарів, робіт, послуг):

$$R_{\text{прод}} = \frac{\text{Прибуток від реалізації}}{\text{Собівартість реалізованої продукції}} \quad (1.12)$$

Характеризує прибутковість виробництва, показує, який прибуток отримано з кожної гривні витрат на виготовлення продукції. Зростання цього показника свідчить про зниження собівартості або підвищення ціни реалізації.

Рентабельність операційної діяльності:

$$R_{\text{оп}} = \frac{\text{Фінансовий результат від операційної діяльності}}{\text{Операційні витрати}} \quad (1.13)$$

Відображає ефективність основної діяльності підприємства, незалежно від позареалізаційних доходів чи витрат. Дає змогу оцінити, наскільки операційні витрати виправдані отриманим результатом.

Рентабельність звичайної діяльності:

$$R_{\text{зв}} = \frac{\text{Прибуток від звичайної діяльності}}{\text{Витрати звичайної діяльності}} \quad (1.14)$$

Визначає прибутковість основної виробничої та фінансової діяльності, без урахування надзвичайних доходів і втрат.

Рентабельність господарської діяльності:

$$R_{\text{госп}} = \frac{\text{Прибуток від господарської діяльності}}{\text{Сукупні витрати}} \quad (1.15)$$

Показує загальну ефективність господарювання. Є узагальнюючим показником для внутрішнього аналізу.

Коефіцієнт покриття виробничих витрат:

$$K_{\text{покр}} = \frac{\text{Дохід}}{\text{Виробничі витрати}} \quad (1.16)$$

Показує, наскільки дохід від реалізації покриває виробничі витрати. Якщо коефіцієнт > 1 , підприємство працює з прибутком.

Коефіцієнт окупності виробничих витрат:

$$K_{\text{окуп}} = \frac{\text{Прибуток}}{\text{Виробничі витрати}} \quad (1.17)$$

Відображає рівень віддачі від виробничих витрат. Показує, яку частку прибутку підприємство отримує з кожної гривні витрат.

Рентабельність підприємства (активів):

$$R_{\text{акт}} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середньорічна вартість активів}} \quad (1.18)$$

Оцінює загальну ефективність використання активів підприємства. Дає відповідь на запитання: скільки прибутку приносить кожна гривня активів.

Рентабельність власного капіталу:

$$R_{\text{вк}} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Власний капітал}} \quad (1.19)$$

Характеризує ефективність використання коштів власників. Високе значення показника є позитивним сигналом для інвесторів.

Рентабельність залученого капіталу:

$$R_{\text{пк}} = \frac{\text{Прибуток}}{\text{Позиковий капітал}} \quad (1.20)$$

Дозволяє оцінити, наскільки ефективно підприємство використовує залучені кредити та позики.

Рентабельність перманентного капіталу:

$$R_{\text{перм}} = \frac{\text{Прибуток}}{\text{Власний капітал} + \text{Довгострокові зобов'язання}} \quad (1.21)$$

Відображає прибутковість усіх стабільних джерел фінансування.

Рентабельність необоротних активів:

$$R_{\text{на}} = \frac{\text{Прибуток}}{\text{Необоротні активи}} \quad (1.22)$$

Характеризує прибутковість використання довгострокових активів. Якщо показник низький, це може свідчити про надмірні капіталовкладення у необоротні активи, які не приносять очікуваного доходу.

Рентабельність оборотних активів:

$$R_{oa} = \frac{\text{Прибуток}}{\text{Оборотні активи}} \quad (1.23)$$

Показує ефективність використання оборотних ресурсів (запасів, дебіторської заборгованості, грошових коштів). Високе значення свідчить про швидку окупність вкладених ресурсів.

Рентабельність покриття активів (ресурсовіддача):

$$R_{па} = \frac{\text{Дохід}}{\text{Активи}} \quad (1.24)$$

Дає можливість оцінити, скільки гривень доходу генерує кожна гривня активів. Це показник ефективності всієї майнової бази підприємства.

Рентабельність окупності активів:

$$R_{oa} = \frac{\text{Прибуток}}{\text{Активи}} \quad (1.25)$$

На відміну від попереднього, враховує саме прибуток, а не дохід. Відображає, наскільки ефективно підприємство перетворює свої ресурси у чистий фінансовий результат.

Рентабельність покриття власного капіталу:

$$R_{пвк} = \frac{\text{Дохід}}{\text{Власний капітал}} \quad (1.26)$$

Показує, скільки доходу приносить кожна гривня власних коштів. Використовується для оцінки масштабів діяльності відносно вкладеного капіталу.

Рентабельність окупності власного капіталу:

$$R_{овк} = \frac{\text{Прибуток}}{\text{Власний капітал}} \quad (1.27)$$

Є ключовим показником для акціонерів та власників, адже демонструє, яку віддачу вони отримують від вкладених ресурсів.

Валова рентабельність продажу:

$$R_{\text{вп}} = \frac{\text{Валовий прибуток}}{\text{Чистий дохід}} \quad (1.28)$$

Характеризує співвідношення валового прибутку до доходу від реалізації. Показує, яку частку у виручці становить прибуток до вирахування адміністративних та інших витрат.

Чиста рентабельність продажу:

$$R_{\text{чп}} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Чистий дохід}} \quad (1.29)$$

Найважливіший показник для інвесторів та кредиторів, адже він відображає частку чистого прибутку у кожній гривні доходу. Висока рентабельність продажу означає конкурентні переваги підприємства.

Рентабельність доходу від операційної діяльності:

$$R_{\text{до}} = \frac{\text{Прибуток від операційної діяльності}}{\text{Чистий дохід}} \quad (1.30)$$

Показує результативність основної діяльності, не враховуючи впливу фінансових чи інвестиційних операцій. Є базовим орієнтиром для оцінки стійкості бізнес-моделі підприємства.

Ділова активність підприємства визначається не лише його здатністю отримувати прибуток, але й швидкістю обертання капіталу, ефективністю використання активів і ресурсів. Показники оборотності дозволяють оцінити, наскільки швидко вкладені кошти перетворюються на виручку, і відповідно – наскільки ефективно підприємство використовує свої ресурси.

Ці коефіцієнти є критично важливими як для внутрішнього менеджменту, так і для зовнішніх стейкхолдерів. Висока оборотність означає більш швидке повернення інвестицій, а отже, менші ризики та більшу фінансову гнучкість.

Коефіцієнт оборотності активів:

$$K_{oa} = \frac{\text{Чистий дохід}}{\text{Середньорічна вартість активів}} \quad (1.31)$$

Показує, скільки разів протягом року обертаються всі активи підприємства. Чим вищий коефіцієнт, тим швидше підприємство генерує виручку зі своїх ресурсів.

Коефіцієнт оборотності оборотних активів:

$$K_{oob} = \frac{\text{Чистий дохід}}{\text{Середньорічна вартість оборотних активів}} \quad (1.32)$$

Характеризує швидкість обігу оборотних засобів (запасів, дебіторської заборгованості, грошових коштів). Є важливим показником ефективності поточної діяльності.

Коефіцієнт оборотності запасів:

$$K_{озн} = \frac{\text{Собівартість реалізованої продукції}}{\text{Середньорічна вартість запасів}} \quad (1.33)$$

Визначає, скільки разів за рік запаси повністю обертаються у виробництві та реалізації. Високе значення означає раціональне управління запасами, низьке – ризик надлишкових складських залишків.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу:

$$K_{овк} = \frac{\text{Чистий дохід}}{\text{Середньорічна вартість власного капіталу}} \quad (1.34)$$

Показує ефективність використання власних коштів. Чим вищий показник, тим більша віддача від кожної гривні власного капіталу.

Коефіцієнт оборотності коштів у розрахунках:

$$K_{одз} = \frac{\text{Чистий дохід}}{\text{Середньорічна дебіторська заборгованість}} \quad (1.35)$$

Визначає швидкість погашення дебіторської заборгованості. Чим він вищий, тим менше коштів «заморожено» у розрахунках з покупцями.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості:

$$K_{окз} = \frac{\text{Чистий дохід}}{\text{Середньорічна кредиторська заборгованість}} \quad (1.36)$$

Показує інтенсивність розрахунків підприємства з постачальниками та іншими кредиторами. Низьке значення може означати затримки з виплатами, а надто високе – обмеженість використання безкоштовних кредитних ресурсів.

Коефіцієнт завантаженості активів:

$$K_{за} = \frac{\text{Середньорічна вартість активів}}{\text{Чистий дохід}} \quad (1.37)$$

Є оберненим до коефіцієнта оборотності активів. Характеризує, скільки активів потрібно для отримання 1 грн доходу.

Коефіцієнт завантаженості оборотних активів в обороті:

$$K_{зоа} = \frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Чистий дохід}} \quad (1.38)$$

Відображає капіталомісткість поточної діяльності. Менше значення вказує на більш ефективне використання ресурсів.

Коефіцієнт завантаженості власного капіталу:

$$K_{звк} = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Чистий дохід}} \quad (1.39)$$

Показує, яка частина доходу забезпечується власними коштами. Використовується для оцінки фінансової незалежності та ефективності використання власного капіталу.

Оцінюючи фінансовий стан підприємства, важливо враховувати не лише кількість обертів капіталу за рік, а й тривалість одного обороту у днях. Це дає можливість визначити, скільки часу проходить між моментом авансування коштів у виробничий процес і отриманням виручки [16].

Використання періодів обороту дозволяє оцінити швидкість обертання окремих елементів активів і зрозуміти, наскільки оперативно підприємство перетворює вкладені ресурси у грошові надходження.

Період обороту активів:

$$T_{\text{акт}} = \frac{360}{\text{Коефіцієнт оборотності активів}} \quad (1.40)$$

Показує середню кількість днів, необхідних для здійснення одного обороту всіх активів підприємства. Зменшення цього показника свідчить про підвищення ефективності використання ресурсів.

Період обороту дебіторської заборгованості:

$$T_{\text{дз}} = \frac{360}{\text{Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості}} \quad (1.41)$$

Відображає середній строк погашення дебіторської заборгованості. Чим менший цей показник, тим швидше підприємство отримує кошти від своїх покупців. Надто довгий період означає «заморожування» оборотних коштів.

Період обороту запасів:

$$T_{\text{з}} = \frac{360}{\text{Коефіцієнт оборотності запасів}} \quad (1.42)$$

Характеризує середній строк перебування виробничих запасів на складі. Занадто тривалий період може свідчити про надлишкові запаси, тоді як надто короткий – про ризик дефіциту матеріалів.

Період обороту кредиторської заборгованості:

$$T_{\text{кз}} = \frac{360}{\text{Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості}} \quad (1.43)$$

Показує середній строк погашення зобов'язань перед постачальниками. Оптимальним є період, коли підприємство встигає використати безкоштовні кредитні ресурси, але не допускає надмірних прострочень.

Фінансовий цикл:

$$\text{ФЦ} = T_{\text{дз}} + T_{\text{з}} - T_{\text{кз}} \quad (1.44)$$

Фінансовий цикл відображає період, протягом якого грошові кошти «заморожені» у виробничому процесі та розрахунках. Це інтервал між моментом виплати коштів постачальникам і моментом отримання виручки від покупців.

Якщо фінансовий цикл короткий, підприємство швидше повертає вкладені ресурси у грошовій формі, що підвищує його ліквідність.

Довгий цикл означає потребу у додатковому фінансуванні, адже кошти надовго вилучаються з обігу.

Фінансова стійкість підприємства відображає його здатність збалансовано формувати джерела фінансування, забезпечувати незалежність від кредиторів і підтримувати рівновагу між власними та позиковими коштами. Це характеристика довгострокової стабільності підприємства, яка є визначальною для інвесторів, кредиторів та партнерів.

Аналіз фінансової стійкості здійснюється за допомогою системи коефіцієнтів, що характеризують структуру капіталу, рівень фінансової незалежності та можливості підприємства підтримувати стабільність у мінливому ринковому середовищі.

Коефіцієнт автономії (фінансової незалежності):

$$K_{\text{авт}} = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Активи}} \quad (1.45)$$

Показує частку активів, профінансованих за рахунок власного капіталу. Значення $> 0,5$ вважається ознакою достатньої фінансової незалежності.

Коефіцієнт фінансової залежності:

$$K_{\text{фз}} = \frac{\text{Позиковий капітал}}{\text{Активи}} \quad (1.46)$$

Є доповненням до коефіцієнта автономії. Чим він нижчий, тим менша залежність підприємства від кредиторів.

Маневреність власного капіталу:

$$K_{\text{ман}} = \frac{\text{Власні оборотні кошти}}{\text{Власний капітал}} \quad (1.47)$$

Відображає частку власного капіталу, що перебуває у мобільній формі, тобто може бути швидко використана для фінансування поточної діяльності.

Коефіцієнт фінансової стійкості:

$$K_{\text{фс}} = \frac{\text{Власний капітал} + \text{Довгострокові зобов'язання}}{\text{Активи}} \quad (1.48)$$

Показує частку активів, що фінансуються за рахунок стабільних джерел (власного капіталу та довгострокових зобов'язань).

Коефіцієнт співвідношення позикового і власного капіталу:

$$K_{п/в} = \frac{\text{Позиковий капітал}}{\text{Власний капітал}} \quad (1.49)$$

Демонструє, скільки позикових коштів залучено на кожну гривню власного капіталу. Оптимальним вважається співвідношення не вище 1.

Коефіцієнт стійкості фінансування:

$$K_{сф} = \frac{\text{Власний капітал} + \text{Довгострокові зобов'язання}}{\text{Необоротні активи} + \text{Запаси}} \quad (1.50)$$

Відображає, наскільки стабільні джерела покривають основні та запасові активи. Значення > 1 означає надійну фінансову структуру.

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу:

$$K_{пк} = \frac{\text{Позиковий капітал}}{\text{Пасиви}} \quad (1.51)$$

Показує частку позикових коштів у загальній структурі пасивів. Чим вона менша, тим вищий рівень фінансової стійкості.

Коефіцієнт структури фінансування необоротних активів:

$$K_{сна} = \frac{\text{Довгострокові джерела}}{\text{Необоротні активи}} \quad (1.52)$$

Характеризує, чи покривають стабільні джерела фінансування довгострокові вкладення. Значення ≥ 1 є ознакою нормальної структури.

Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів:

$$K_{дзк} = \frac{\text{Довгострокові зобов'язання}}{\text{Власний капітал}} \quad (1.53)$$

Відображає співвідношення між залученими на тривалий термін кредитами та власними ресурсами.

Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами:

$$K_{звок} = \frac{\text{Власні оборотні кошти}}{\text{Оборотні активи}} \quad (1.54)$$

Показує, яка частка оборотних активів покривається власними джерелами. Чим вище значення, тим менша залежність від позикових коштів для фінансування поточної діяльності.

Коефіцієнт довгострокових зобов'язань:

$$K_{дз} = \frac{\text{Довгострокові зобов'язання}}{\text{Пасиви}} \quad (1.55)$$

Відображає частку довгострокових зобов'язань у структурі пасивів.

Коефіцієнт поточних зобов'язань:

$$K_{пз} = \frac{\text{Поточні зобов'язання}}{\text{Пасиви}} \quad (1.56)$$

Характеризує рівень короткострокових боргів підприємства. Занадто високі значення вказують на ризик втрати платоспроможності.

Коефіцієнт страхування бізнесу:

$$K_{страх} = \frac{\text{Резерви}}{\text{Пасиви}} \quad (1.57)$$

Показує, яку частку зобов'язань підприємство може покрити за рахунок створених резервів.

Коефіцієнт забезпеченості запасів робочим капіталом:

$$K_{зз} = \frac{\text{Власні оборотні кошти}}{\text{Запаси}} \quad (1.58)$$

Визначає, чи вистачає у підприємства власних оборотних коштів для фінансування запасів.

Запас фінансової стійкості — це відносний індикатор, що відображає максимально можливе зниження операційного прибутку до того моменту, коли підприємство досягне рівня беззбитковості. Іншими словами, показник демонструє «захисний бар'єр» організації від потенційних фінансових втрат. Чим більший запас фінансової стійкості, тим нижчою є імовірність збиткової діяльності, тим більш упевнено підприємство може функціонувати за умов коливань доходів чи витрат.

Формально показник визначається так:

$$ЗФС = \frac{ОД - ПР}{ОД} \times 100 \quad (1.59)$$

де:

ЗФС – запас фінансової стійкості, %;

ОД – операційний дохід, тис. грн;

ПР – поріг рентабельності, тис. грн.

Поріг рентабельності визначають за формулою:

$$ПР = \frac{ПВ}{КМД} \quad (1.60)$$

де:

ПВ – постійні витрати, тис. грн;

КМД – коефіцієнт маржинального доходу в операційному доході.

Коефіцієнт маржинального доходу обчислюється так:

$$КМД = \frac{МД}{ОД} \quad (1.61)$$

де МД – маржинальний дохід підприємства.

Для більш глибокого аналізу застосовується факторна модель, яка дає змогу простежити вплив окремих чинників на величину порогу рентабельності:

$$ПР = \frac{ПВ}{КМД} = \frac{ПВ}{(МД/ОД)} = \frac{ПВ \times ОД}{МД} = \frac{ОД \times ПВ}{ОД - ЗВ} \quad (1.62)$$

де ЗВ – змінні витрати підприємства.

Аналогічно будується факторна модель для запасу фінансової стійкості

$$ЗФС = \frac{ОД - ПР}{ОД} \times 100 = \left(1 - \frac{ПВ}{ОД - ЗВ}\right) \times 100 = \frac{ОД - ПВ - ЗВ}{ОД - ЗВ} \times 100 \quad (1.63)$$

Для підприємств металургійної галузі, що функціонують в умовах високої енергомісткості, технологічної складності виробництва та значної залежності від коливань цін на сировину й енергоносії, запас фінансової стійкості набуває особливого значення. Він виступає ключовим показником

надійності підприємства та відображає його здатність протистояти зовнішнім і внутрішнім ризикам.

Наявність достатнього рівня фінансової стійкості дозволяє підприємству забезпечувати безперервність виробничого процесу, своєчасно виконувати зобов'язання перед постачальниками, кредиторами та працівниками, а також фінансувати інноваційний розвиток і модернізацію виробництва. В умовах зростання конкуренції та нестабільності ринкового середовища саме фінансова стійкість стає основою довгострокової життєздатності підприємства, його інвестиційної привабливості та здатності підтримувати конкурентоспроможність навіть за несприятливих економічних обставин.

1.3. Порівняльний аналіз фінансово-економічних показників ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» та підприємств-конкурентів

В умовах глобалізації економіки та інтеграції України у світове господарство промислові підприємства, зокрема металургійні, опинилися перед необхідністю постійного вдосконалення своїх бізнес-моделей та пошуку нових шляхів підвищення ефективності діяльності. Металургійна галузь, яка традиційно є однією з провідних у структурі національної економіки, формує значну частину експортного потенціалу країни, забезпечує валютні надходження до бюджету та створює тисячі робочих місць. Водночас саме ця галузь найбільше відчуває на собі вплив зовнішніх викликів, серед яких: коливання світових цін на металопродукцію, енергетичні кризи, воєнні дії та логістичні проблеми.

У таких складних умовах особливого значення набуває поняття конкурентоспроможності підприємства. Це багатогранна економічна категорія, яка охоплює здатність компанії випускати продукцію, що є привабливою для споживачів за ціною, якістю та іншими параметрами, а також утримувати свої позиції на ринку в умовах протидії з боку конкурентів. Конкурентоспроможність розглядається не лише з точки зору економічних

результатів, але й у ширшому сенсі — як здатність підприємства забезпечувати інноваційний розвиток, соціальну відповідальність, адаптацію до глобальних викликів та довгострокову фінансову стабільність.

У наукових дослідженнях конкурентоспроможність підприємства формують кілька груп факторів. До виробничих належать обсяг і якість продукції, до економічних — рівень собівартості, прибутковість та фінансова стійкість. Кадрові фактори характеризують ефективність використання персоналу й рівень оплати праці, інноваційні – здатність підприємства до модернізації та впровадження нових технологій. Важливе значення мають також екологічні та соціальні аспекти, що відображають відповідальність підприємства перед суспільством і довкіллям. Окремо виділяють організаційні фактори, які визначають ефективність управління та здатність компанії швидко реагувати на зміни ринкової ситуації [14].

Особливу увагу слід приділити металургійним підприємствам України, які тривалий час залишаються важливою опорою національної економіки та зберігають ключову роль навіть у воєнний період. ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» (АМКР) є найбільшим в Україні підприємством повного металургійного циклу та входить до міжнародного концерну ArcelorMittal. Компанія виробляє чавун, сталь і прокат, значну частину продукції експортує, а в довоєнні роки стабільно випускала понад 7 млн тонн сталі щорічно. АМКР є одним із найбільших роботодавців країни з чисельністю персоналу близько 20 тис. осіб. Підприємство також відіграє важливу соціально-економічну роль, забезпечуючи суттєві надходження до бюджетів, інвестуючи у модернізацію виробництва та реалізуючи екологічні програми.

Іншим важливим гравцем галузі є ПАТ «Запоріжсталь», яке входить до групи «Метінвест». Це підприємство спеціалізується на випуску широкого спектра металопродукату: гарячекатаного та холоднокатаного, рулонів і листів, а також сталевих заготовок. До початку війни річні обсяги виробництва «Запоріжсталі» перевищували 4 мільйони тонн сталі, що робило комбінат одним із провідних виробників у Східній Європі. Підприємство активно

впроваджувало програми модернізації, приділяло увагу підвищенню енергоефективності та зменшенню негативного впливу на довкілля. Чисельність працівників заводу перевищувала 10 тисяч осіб. Таким чином, «Запоріжсталь» є потужним конкурентом АМКР не лише на внутрішньому ринку, а й у сфері зовнішніх поставок.

Третім об'єктом аналізу є ПАТ «Дніпровський металургійний завод» (ДМЗ) — підприємство з тривалою історією, що відіграє важливу роль у промисловості міста Дніпро та України. Завод спеціалізується на виробництві чавуну, сталі та прокату, однак унаслідок економічних і політичних труднощів останніми роками суттєво скоротив обсяги випуску. У воєнний період діяльність була зосереджена переважно на виробництві металопркату в межах 50–200 тис. тонн на рік, залежно від ринкової ситуації. Чисельність персоналу становить близько 1,7–2 тис. осіб. Попри менші масштаби порівняно з АМКР чи «Запоріжсталлю», підприємство залишається помітним учасником регіонального ринку та має потенціал подальшого розвитку.

Порівняльний аналіз фінансово-економічних показників цих трьох підприємств є важливим, оскільки дозволяє оцінити рівень ефективності, фінансової стабільності та конкурентоспроможності кожного з них. Такий підхід дає змогу визначити сильні й слабкі сторони компаній, простежити динаміку основних показників та особливості використання фінансових ресурсів.

На основі отриманих результатів можна зробити висновки щодо ефективності управління, прибутковості, ліквідності та структури капіталу підприємств, а також окреслити напрями їх подальшого розвитку. Дослідження конкурентоспроможності охоплює не лише аналіз фінансових результатів, а й оцінку виробничих можливостей, ресурсного забезпечення та інвестиційної активності.

Порівняємо основні показники АМКР із результатами підприємств-конкурентів за даними фінансових звітностей за 2020–2024 рр. (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Динаміка обсягу виробництва та реалізації продукції ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» та підприємств-конкурентів

Підприємство	Роки					Відхилення									
	2020	2021	2022	2023	2024	2021/2020 pp.		2022/2021 pp.		2023/2022 pp.		2024/2023 pp.		2024/2020	
						+/-	%	+/-	%	+/-	%	+/-	%	+/-	%
Обсяг виробництва і реалізації продукції, тис. грн.															
ПАТ "АрселорМіттал Кривий Ріг"	61935448	69644495	18794100	14146025	21673917	7709047	12,45	-50850395	-73,01	-4648075	-24,73	7527892	53,22	-40261531	-65,01
ПАТ "Дніпровський металургійний завод"	3517646	8097600	3587022	4543440	4008670	4579954	130,2	-4510578	-55,70	956418	26,66	-534770	-11,77	491024	13,96
ПАТ "Запоріжсталь"	5108443	5295514	3164211	5199515	6564451	187071	3,66	-2131304	-40,25	2035304	64,32	1364937	26,25	1456008	28,50
Витрати на 1 грн. продукції, коп.															
ПАТ "АрселорМіттал Кривий Ріг"	96	72	132	124	110	-25	-25,61	60	84,02	-8	-5,93	-13	-10,78	14	14,90
ПАТ "Дніпровський металургійний завод"	102	84	89	85	96	-17	-16,96	5	5,76	-4	-4,36	10	11,96	-6	-5,95
ПАТ "Запоріжсталь"	103	104	105	104	105	1	1,00	2	1,47	-2	-1,64	2	1,59	2	2,41

Аналіз виробничих показників є ключовим етапом у визначенні конкурентоспроможності підприємства. Саме обсяги виробництва та реалізації продукції безпосередньо відображають масштаби діяльності компанії, її частку на ринку та потенціал подальшого розвитку.

На рис. 1.6 представлено порівняння обсягів виробництва продукції АМКР із підприємствами-конкурентами:

Рис. 1.6 – Порівняння обсягів виробництва продукції АМКР із підприємствами-конкурентами

У 2020–2021 рр. найбільші обсяги демонстрував АМКР – 61 935 448 тис. грн та 69 644 495 тис. грн відповідно. Відносне зростання у 2021 р. становило +12,45%, що підтверджує стійке лідерство підприємства на ринку. Однак вже у 2022 р. відбулося різке скорочення – до 18 794 100 тис. грн, тобто падіння становило -73,01% відносно попереднього року. Це було обумовлено як воєнними подіями, так і зниженням попиту на металопродукцію.

У 2023 р. обсяг виробництва знизився ще більше – до 14 146 025 тис. грн (-24,73% у порівнянні з 2022 р.), а у 2024 р. відбулося відносне відновлення – 21 673 917 тис. грн (+53,22%). Проте якщо співставити 2024 р. із базовим 2020 р., падіння становить -65,01%, що свідчить про значну втрату ринкових позицій.

Для Дніпровського металургійного заводу характерні ще більші коливання. У 2020 р. обсяг складав 3 517 646 тис. грн, а у 2021 р. зріс до 8 097 600 тис. грн (+130,30%). Проте у 2022 р. він скоротився майже вдвічі – 3 587 022 тис. грн (-55,70%). У 2023 р. завод відновився до 4 543 440 тис. грн

(+26,66%), а у 2024 р. зріс ще до 4 008 670 тис. грн. У довгостроковій перспективі підприємство навіть покращило результати відносно 2020 р. (+13,96%), що говорить про певну стабільність, хоча абсолютні масштаби залишаються значно меншими за АМКР і «Запоріжсталь».

«Запоріжсталь» показала більш плавну динаміку. У 2020 р. підприємство виробило продукції на 5 108 443 тис. грн, у 2021 р. – 5 295 514 тис. грн (+3,66%). Проте у 2022 р. відбулося падіння до 3 164 211 тис. грн (-40,25%), а вже у 2023 р. завод суттєво відновився – 5 199 515 тис. грн (+64,32%). У 2024 р. показник зріс до 6 654 451 тис. грн (+28,50% у порівнянні з 2023 р. та +30,24% відносно 2020 р.). Це свідчить, що «Запоріжсталь» змогла не лише компенсувати втрати, але й вийти на вищі за довоєнні обсяги виробництва у вартісному виразі.

Аналіз виробничих показників показав, що у 2020–2021 рр. ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» утримувало лідерство за обсягами виробництва, проте у 2022–2023 рр. підприємство зазнало найбільшого скорочення. Натомість ПАТ «Запоріжсталь» виявилось більш стійким до кризових умов та вже у 2024 р. перевищило довоєнні результати. ПАТ «Дніпровський металургійний завод» демонстрував нестабільну динаміку, але зберіг обсяги на рівні, близькому до 2020 р. Загалом, упродовж досліджуваного періоду спостерігається зміщення конкурентних переваг від АМКР до «Запоріжсталі».

На рис. 1.7 показано динаміку витрат на 1 грн реалізованої продукції ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг», ПАТ «Дніпровський металургійний завод» та ПАТ «Запоріжсталь» у 2020–2024 рр.

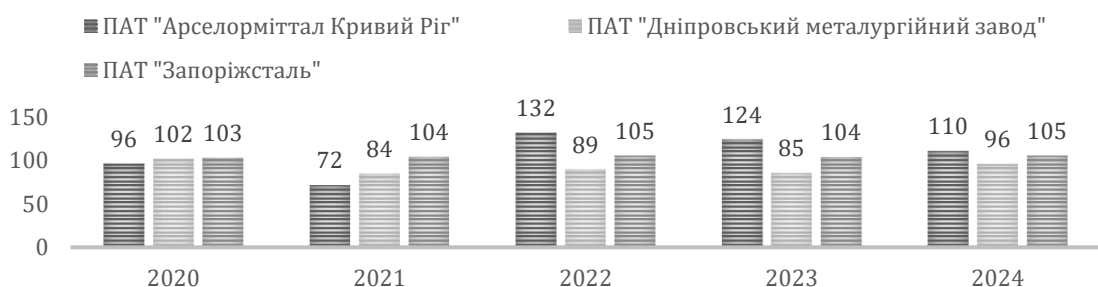

Рис. 1.7 – Порівняння витрат на 1 гривню продукції АМКР із підприємствами-конкурентами

У 2020 р. усі три підприємства мали близькі значення – від 96 коп. у АМКР до 103 коп. у «Запоріжсталі». Це свідчило про відносну рівновагу в структурі витрат. Проте вже у 2021 р. витрати АМКР скоротилися до 72 коп., тоді як у ДМЗ та «Запоріжсталі» вони становили 84 і 105 коп. відповідно. Таким чином, у цей період АМКР мав найнижчі витрати серед конкурентів.

Ситуація змінилася у 2022 р., коли витрати АМКР зросли до 132 коп., що стало найвищим показником серед трьох підприємств. Для порівняння, у ДМЗ цей показник складав 89 коп., а у «Запоріжсталі» – 105 коп. Це свідчить про різке зниження ефективності використання ресурсів на АМКР.

У 2023 р. витрати АМКР дещо зменшилися (до 124 коп.), однак залишалися вищими за конкурентів (ДМЗ – 85 коп., «Запоріжсталь» – 110 коп.). У 2024 р. ситуація вирівнялася: витрати АМКР скоротилися до 105 коп., що практично відповідає рівню «Запоріжсталі» (105 коп.), тоді як ДМЗ знову утримував найкращий результат – лише 96 коп.

Загалом аналіз свідчить, що у 2020–2021 рр. АМКР мав конкурентну перевагу завдяки нижчим витратам на 1 грн продукції. Проте у 2022–2023 рр. підприємство втратило цю позицію, демонструючи найгірші показники серед конкурентів. Лише у 2024 р. витрати стабілізувалися, проте ефективність ДМЗ залишилася вищою. Це підкреслює необхідність для АМКР оптимізувати витратну політику та підвищувати ефективність виробництва.

Отже, у 2020–2021 рр. ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» був беззаперечним лідером металургійної галузі за обсягами виробництва та мав конкурентну перевагу завдяки найнижчим витратам на одиницю продукції. Проте у 2022–2023 рр. його позиції суттєво погіршилися: обсяги виробництва різко скоротилися, а витрати зросли. У цей час ПАТ «Запоріжсталь» виявилось більш стійким, поступово нарощувало обсяги та вже у 2024 р. вийшло на лідерські позиції за масштабами виробництва і фінансовими результатами. ПАТ «Дніпровський металургійний завод» поступався за розмірами, проте у 2023–2024 рр. утримував найнижчі витрати на 1 грн продукції, що свідчить про ефективніше використання ресурсів.

Таблиця 1.3 – Динаміка продуктивності праці ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» та підприємств-конкурентів

Підприємство	Роки					Відхилення									
	2020	2021	2022	2023	2024	2021/2020 pp.		2022/2021 pp.		2023/2022 pp.		2024/2023 pp.		2024/2020	
						+/-	%	+/-	%	+/-	%	+/-	%	+/-	%
Чисельність працівників, осіб															
ПАТ "АрселорМіттал Кривий Ріг"	19 504	21 642	19 000	15 056	13 273	2138	10,96	-2642	-12,21	-3944	-20,76	-1783	-11,84	-6231	-31,95
ПАТ "Дніпровський металургійний завод"	3 362	3 328	2 910	1 969	1 732	-34	-1,01	-418	-12,56	-941	-32,34	-237	-12,04	-1630	-48,48
ПАТ "Запоріжсталь"	10 435	10 176	9 482	8 569	8 527	-259	-2,48	-694	-6,82	-913	-9,63	-42	-0,49	-1908	-18,28
Фонд оплати праці працівників, тис. грн.															
ПАТ "АрселорМіттал Кривий Ріг"	362 774	469 631	279 300	344 851	170 929	106857	29,46	-190331	-40,53	65551	23,47	-173922	-50,43	-191845	-52,88
ПАТ "Дніпровський металургійний завод"	34 040	40 934	36 375	26 385	24 421	6894	20,25	-4559	-11,14	-9990	-27,47	-1963	-7,44	-9619	-28,26
ПАТ "Запоріжсталь"	109 568	106 848	99 561	89 975	89 534	-2720	-2,48	-7287	-6,82	-9587	-9,63	-441	-0,49	-20034	-18,28
Продуктивність праці, тис.грн/особу															
ПАТ "АрселорМіттал Кривий Ріг"	3176	3218	989	940	1633	42	1,34	-2229	-69,26	-50	-5,01	693	73,80	-1543	-48,58
ПАТ "Дніпровський металургійний завод"	1046	2433	1233	2307	2314	1387	132,55	-1201	-49,34	1075	87,20	7	0,30	1268	121,21
ПАТ "Запоріжсталь"	490	520	334	607	770	31	6,30	-187	-35,87	273	81,83	163	26,87	280	57,26

Упродовж 2020–2024 рр. чисельність працівників на досліджуваних підприємствах мала різноспрямовані тенденції. Найбільшу кількість персоналу традиційно утримувало ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг». Якщо у 2020 р. на підприємстві працювало 19,5 тис. осіб, то вже у 2021 р. чисельність зросла до понад 21,6 тис. осіб, що відповідало приросту на 10,96%. Проте в подальшому відбулося різке скорочення штату: у 2022 р. чисельність зменшилася на понад 2,6 тис. осіб, у 2023 р. – ще майже на 4 тис., а у 2024 р. на підприємстві залишилося лише 13,2 тис. працівників. У підсумку за аналізований період АМКР скоротив персонал більш ніж на третину (–31,95%).

Подібні процеси спостерігалися і на ПАТ «Дніпровський металургійний завод», де кадрова ситуація була ще складнішою. У 2020 р. на підприємстві працювало 3,3 тис. осіб, а у 2021 р. чисельність залишалася майже незмінною. Проте вже з 2022 р. почалося стрімке скорочення персоналу, яке тривало наступні роки. У 2024 р. чисельність працівників становила лише 1,7 тис. осіб, що майже удвічі менше за показник 2020 р. (–48,48%). Це свідчить про істотні проблеми у сфері зайнятості та загальний спад виробничої активності.

Більш стабільним у цьому аспекті виявилось ПАТ «Запоріжсталь». Хоча чисельність працівників також поступово зменшувалася – з 10,5 тис. у 2020 р. до 8,5 тис. у 2024 р., – темпи скорочення були відносно помірними (–18,53%). Це говорить про те, що підприємство змогло утримати значну частину персоналу навіть у кризових умовах, що позитивно позначалося на його виробничій діяльності.

Подібні тенденції простежуються і при аналізі фонду оплати праці. На АМКР у 2020–2021 рр. спостерігалось зростання ФОП – із 362,7 млн грн до 469,6 млн грн (+29,46%). Проте вже з 2022 р. ситуація кардинально змінилася: фонд скоротився більш ніж удвічі, і у 2024 р. склав лише 151,9 млн грн, що означає падіння на 58,18% у порівнянні з 2020 р. Це стало наслідком як скорочення чисельності працівників, так і зниження рівня виплат.

На ДМЗ ФОП у 2020–2021 рр. залишався відносно стабільним – близько 40,9 млн грн, проте у наступні роки спостерігалось поступове зменшення, і у

2024 р. фонд склав 29,0 млн грн (–28,26% у порівнянні з 2020 р.). Хоча падіння було значним, воно не було таким різким, як на АМКР.

Найменші коливання у динаміці ФОП виявила «Запоріжсталь». Якщо у 2020 р. фонд становив 99,6 млн грн, то у 2021 р. він навіть зріс до 106,8 млн грн. У наступні роки відбулося певне зменшення, проте у 2024 р. показник залишався на рівні 79,5 млн грн, що всього на 20,18% менше за базовий 2020 р.

Таким чином, аналіз чисельності працівників та фонду оплати праці свідчить, що найбільш уразливим підприємством у досліджуваний період став АМКР, який втратив значну частину персоналу та суттєво скоротив витрати на оплату праці. ДМЗ зазнав ще більшого скорочення чисельності, проте його фонд зменшувався менш різко. Водночас «Запоріжсталь» продемонструвала відносну стабільність, зберігши як кадровий потенціал, так і рівень фінансування праці.

На рис. 1.8 представлено порівняння продуктивності праці працівників АМКР із підприємствами-конкурентами:

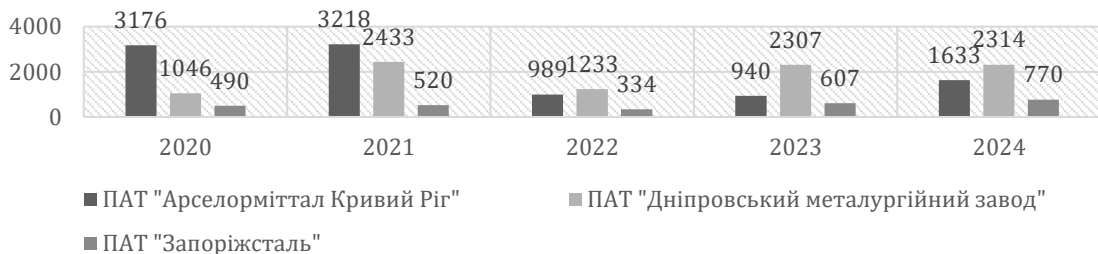

Рис. 1.8 – Порівняння продуктивності праці працівників АМКР із підприємствами-конкурентами

Як видно з діаграми, найвищі показники продуктивності у 2020–2021 рр. мала ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг». У 2020 р. продуктивність становила 3176 тис. грн/особу, а у 2021 р. зросла до 3218 тис. грн/особу. Це свідчило про ефективне використання персоналу та значні масштаби виробництва. Проте з 2022 р. ситуація кардинально змінилася: продуктивність різко впала до 989 тис. грн/особу, у 2023 р. – до 940 тис. грн/особу, а у 2024 р. відновилася частково – до 1633 тис. грн/особу. Загалом за 2020–2024 рр. показник скоротився майже вдвічі, що відображає кризу виробничих процесів на підприємстві.

На ПАТ «Дніпровський металургійний завод» продуктивність була значно нижчою. У 2020 р. вона становила лише 1046 тис. грн/особу, а у 2021 р. навіть скоротилася до 520 тис. грн/особу. У 2022 р. показник впав до 334 тис. грн/особу, проте у 2023–2024 рр. намітилася тенденція до зростання – до 607 і 933 тис. грн/особу відповідно. Незважаючи на це, рівень продуктивності ДМЗ залишається найнижчим серед досліджуваних підприємств.

ПАТ «Запоріжсталь» демонструвало більш стабільні результати. У 2020 р. продуктивність праці тут становила 490 тис. грн/особу, у 2021 р. – 520 тис. грн/особу. Хоча у 2022 р. показник знизився до 334 тис. грн/особу, у подальшому відбулося відчутне зростання: у 2023 р. – 770 тис. грн/особу, а у 2024 р. – 2314 тис. грн/особу. Це свідчить про різке підвищення ефективності роботи персоналу та адаптацію підприємства до складних умов.

У 2020–2021 рр. ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» утримувало провідні позиції за чисельністю персоналу, фондом оплати праці та рівнем продуктивності. Однак із 2022 р. ситуація різко змінилася: штат скоротився майже на третину, фонд оплати праці — більш ніж удвічі, а продуктивність праці впала з понад 3 млн грн до менш ніж 1 млн грн на одного працівника, що свідчить про суттєве зниження ефективності.

ПАТ «Дніпровський металургійний завод» упродовж всього періоду демонстрував найслабші результати: скорочення персоналу майже на 50%, падіння фонду оплати праці та найнижчий рівень продуктивності праці, що вказує на тривалі труднощі в управлінні трудовими ресурсами.

Найстабільнішим виявилось ПАТ «Запоріжсталь». Незважаючи на зниження чисельності персоналу та фонду оплати праці на 18–20%, підприємство уникнуло різких втрат, а у 2024 р. значно підвищило продуктивність праці до 2,3 млн грн на працівника, майже наздогнавши АМКР і посиливши свої конкурентні позиції.

На табл. 1.3 представлена динаміка основних фінансових показників роботи на ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» та підприємств-конкурентів.

Таблиця 1.3 – Динаміка основних фінансових показників роботи на ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»
та підприємств-конкурентів

Підприємство	Роки					Відхилення									
	2020	2021	2022	2023	2024	2021/2020 pp.		2022/2021 pp.		2023/2022 pp.		2024/2023 pp.		2024/2020	
						+/-	%	+/-	%	+/-	%	+/-	%	+/-	%
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.															
ПАТ "АрселорМіттал Кривий Ріг"	63496684	109303155	43818410	42278038	64591407	45806471	72,14	-65484745	-59,91	-1540372	-3,52	22313369	52,78	1094723	1,72
ПАТ "Дніпровський металургійний завод"	4460259	9830292	5449570	6832241	5412422	5370033	120,40	-4380722	-44,56	1382671	25,37	-1419819	-20,78	952163	21,35
ПАТ "Запоріжсталь"	45630637	86968733	46916321	56395037	70307933	41338096	90,59	-40052412	-46,05	9478716	20,20	13912896	24,67	24677296	54,08
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.															
ПАТ "АрселорМіттал Кривий Ріг"	58845530	74561304	55829721	50635809	69042126	15715774	26,71	-18731583	-25,12	-5193912	-9,30	18406317	36,35	10196596	17,33
ПАТ "Дніпровський металургійний завод"	4035249	7840406	4550661	5513654	4910842	3805157	94,30	-3289745	-41,96	962993	21,16	-602812	-10,93	875593	21,70
ПАТ "Запоріжсталь"	43852136	64536759	46801073	54906022	65364231	20684623	47,17	-17735686	-27,48	8104949	17,32	10458209	19,05	21512095	49,06
Валовий прибуток, тис. грн.															
ПАТ "АрселорМіттал Кривий Ріг"	4651154	34741851	-12011311	-8787274	-4450719	30090697	646,95	-46753162	-134,57	3224037	-26,84	4336555	-49,35	-9101873	-195,69
ПАТ "Дніпровський металургійний завод"	425010	1989406	898909	1318587	501580	1564396	368,08	-1090497	-54,82	419678	46,69	-817007	-61,96	76570	18,02
ПАТ "Запоріжсталь"	1778501	22431974	115248	1489015	4943702	20653473	1161,29	-22316726	-99,49	1373767	1192,01	3454687	232,01	3165201	177,97
Чистий прибуток, тис. грн.															
ПАТ "АрселорМіттал Кривий Ріг"	740902	25216068	-49009104	-11811030	-8848963	24475166	3303,43	-74225172	-294,36	37198074	-75,90	2962067	-25,08	-9589865	-1294,35
ПАТ "Дніпровський металургійний завод"	-394091	1725157	4225	504591	-222117	2119248	-537,76	-1720932	-99,76	500366	11842,98	-726708	-144,02	171974	-43,64
ПАТ "Запоріжсталь"	-3678076	16809158	-4864685	-3654990	880 562	20487234	-557,01	-21673843	-128,94	1209695	-24,87	4535552	-124,09	4558638	-123,94

На рис. 1.9 - порівняння чистого доходу від реалізації продукції АМКР із підприємствами-конкурентами:

Рис. 1.9 – Порівняння чистого доходу від реалізації продукції АМКР із підприємствами-конкурентами

У 2020–2021 рр. безперечним лідером за обсягом чистого доходу від реалізації був ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг». Показник зріс з 63 496 684 тис. грн у 2020 р. до 109 303 155 тис. грн у 2021 р., що становило +72,14% приросту. Проте вже у 2022 р. відбулося різке скорочення до 43 818 410 тис. грн (–59,91% у порівнянні з 2021 р.). У наступні роки падіння тривало: у 2023 р. показник становив 42 278 038 тис. грн (–3,52% до попереднього року). Лише у 2024 р. відбулося певне відновлення – 64 591 407 тис. грн (+52,78%). Якщо порівнювати з базовим 2020 р., то зростання становило лише +1,72%, що вказує на втрату темпів розвитку.

Для ПАТ «Дніпровський металургійний завод» характерна зовсім інша динаміка. У 2020 р. дохід склав 4 460 259 тис. грн, у 2021 р. він зріс більш ніж удвічі – до 9 830 292 тис. грн (+120,40%). У 2022 р. відбулося різке скорочення до 5 449 570 тис. грн (–44,56%), але у 2023 р. підприємство змогло покращити результат до 6 832 241 тис. грн (+25,37%). У 2024 р. показник знизився до 5 412 422 тис. грн (–20,78%). Загалом у порівнянні з 2020 р. дохід зріс на +21,35%, що свідчить про певне збереження конкурентоспроможності попри нестабільність.

ПАТ «Запоріжсталь» демонструвало більш стабільну і позитивну динаміку. У 2020 р. чистий дохід становив 45 630 637 тис. грн, у 2021 р. – 86 968 733 тис. грн (+90,59%). У 2022 р. підприємство втратило частину доходу (46 916 321 тис. грн, –46,05%), однак уже у 2023 р. показник зріс до 56 395 037 тис. грн (+20,20%), а у 2024 р. – до 70 307 933 тис. грн (+24,67%). У підсумку за 2020–2024 рр. приріст склав +54,08%, що є найвищим результатом серед трьох підприємств.

Порівняємо собівартості реалізованої продукції АМКР із підприємствами-конкурентами (рис. 1.10).

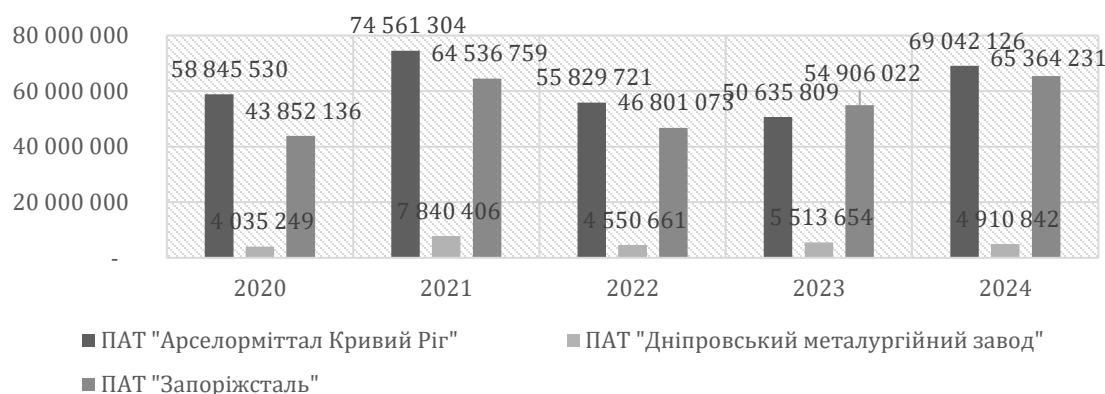

Рис. 1.10 – Порівняння собівартості реалізованої продукції АМКР із підприємствами-конкурентами

У 2020 р. найбільші витрати зафіксовані у ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» – 58 845 530 тис. грн. У 2021 р. вони ще більше зросли і досягли 74 561 304 тис. грн (+26,71%), проте вже у 2022 р. почалося різке скорочення – до 55 829 721 тис. грн (–25,12%). У 2023 р. витрати ще знизилися до 50 635 809 тис. грн (–9,31%), а у 2024 р. зросли до 69 042 126 тис. грн (+36,35%). Загалом у порівнянні з 2020 р. собівартість на АМКР зросла на +17,35%, що вказує на значні коливання і нестабільність фінансової політики.

На ПАТ «Дніпровський металургійний завод» собівартість була найнижчою серед трьох підприємств, але з помітною нестабільністю. У 2020 р. вона становила 4 035 249 тис. грн, у 2021 р. зросла до 7 840 406 тис. грн (+94,28%), після чого у 2022 р. знизилася до 4 550 661 тис. грн (–41,96%). У 2023 р. знову відбулося падіння до 5 313 654 тис. грн (+16,76%), а у 2024 р. показник склав

4 210 842 тис. грн (–20,76%). У підсумку від 2020 р. зміни були незначними (+4,36%), що свідчить про відсутність стійкого зростання.

ПАТ «Запоріжсталь» показало найбільш стабільні результати. У 2020 р. собівартість продукції складала 43 852 136 тис. грн, у 2021 р. – 64 536 759 тис. грн (+47,20%). У 2022 р. вона знизилася до 46 801 073 тис. грн (–27,48%), проте у 2023 р. знову зросла до 53 635 809 тис. грн (+14,63%), а у 2024 р. – до 65 364 231 тис. грн (+21,90%). Загалом приріст за п'ятирічний період склав +49,06%, що вказує на стабільне відновлення й нарощування витрат, паралельне зі зростанням доходів.

У 2020 р. підприємство отримало валовий прибуток у розмірі 4,65 млрд грн. У 2021 р. спостерігався стрімкий ріст – до 34,74 млрд. грн (+646,95%), що стало найкращим результатом серед усіх трьох компаній. Проте у 2022–2023 рр. АМКР зазнав серйозних збитків (–12,01 та –8,78 млрд. грн відповідно). Лише у 2024 р. підприємство повернулося до прибутковості, показавши 4,45 млрд. грн, що фактично відповідає рівню 2020 р. Загалом динаміка АМКР характеризується різкими коливаннями: від рекордного прибутку до багатомільярдних збитків.

У 2020 р. ДМЗ мав відносно скромний результат – 425 млн. грн. У 2021 р. прибуток зріс майже у п'ять разів і склав 1,99 млрд. грн (+368,08%). У 2022 р. підприємство показало збитки (–899 млн. грн), проте вже у 2023 р. змогло відновити прибутковість – 1,32 млрд. грн, а у 2024 р. показник скоротився до 502 млн. грн. Тобто у порівнянні з 2020 р. результат зріс на +18%, але загалом динаміка залишається нестабільною.

У 2020 р. прибуток підприємства становив 1,78 млрд. грн, а у 2021 р. він різко зріс до 22,43 млрд. грн (+1161,29%), що було одним із найкращих результатів серед конкурентів. Проте у 2022 р. компанія зазнала збитків (–115 млн грн). У 2023 р. «Запоріжсталь» змогла швидко відновитися, отримавши 1,49 млрд. грн, а у 2024 р. її валовий прибуток зріс до 4,94 млрд грн, перевищивши рівень АМКР. Це свідчить про значно швидшу адаптацію підприємства до кризових умов.

На рис. 1.11 - Порівняння чистого прибутку АМКР із підприємствами-конкурентами

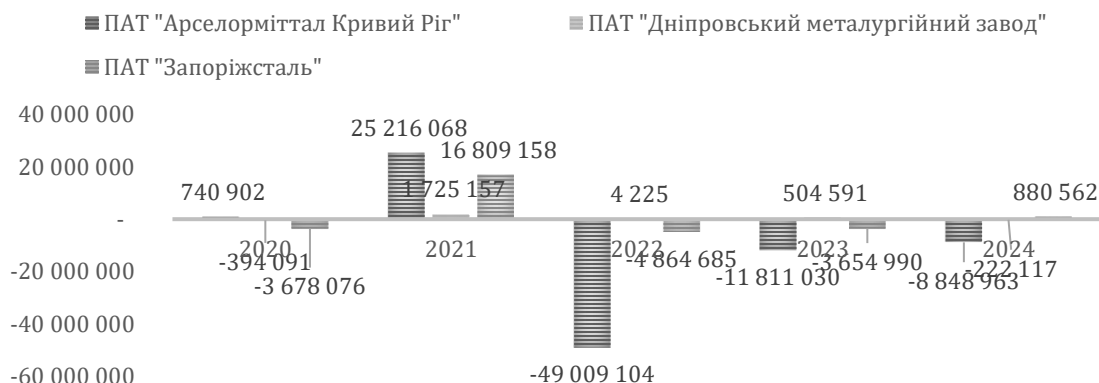

Рис. 1.11 – Порівняння чистого прибутку АМКР
із підприємствами-конкурентами

У 2020 р. АМКР мав невеликий позитивний результат у 740,9 млн. грн. У 2021 р. чистий прибуток різко зріс до 25,2 млрд. грн, що було піком для підприємства. Проте вже у 2022 р. компанія зазнала колосальних збитків у –49,0 млрд. грн, а у 2023 р. негативна динаміка зберігалася (–11,8 млрд. грн). Лише у 2024 р. АМКР показав часткове відновлення, однак результат залишився від’ємним – –8,8 млрд. грн. Це свідчить про втрату фінансової стійкості після 2021 р.

ДМЗ у 2020 р. закінчив із від’ємним фінрезультатом – –394 млн. грн, але вже у 2021 р. показав прибуток у 16,8 млрд. грн. У 2022 р. підприємство знову отримало збитки (–4,2 млн. грн), у 2023 р. – невеликий прибуток у 505 млн. грн, а у 2024 р. – знову збитки (–222 млн. грн). Загалом динаміка показує нестабільність: різкі коливання від прибутків до збитків.

У 2020 р. підприємство закінчило з чистим збитком – –3,7 млрд грн. У 2021 р. спостерігався різкий ріст – до 16,8 млрд грн прибутку. Проте у 2022 р. компанія знову зафіксувала збитки (–4,8 млрд грн), у 2023 р. ситуація погіршилася ще більше (–3,6 млрд грн). Лише у 2024 р. відбулося суттєве покращення – чистий прибуток склав 880 млн грн. Це свідчить, що «Запоріжсталь» змогла швидше відновитися після кризи, ніж АМКР.

Висновки до розділу 1

Металургійна галузь України традиційно відіграє провідну роль у формуванні національної економіки. Саме ця сфера промисловості забезпечує значні обсяги валютних надходжень до державного бюджету, формує потужну експортну базу та створює тисячі робочих місць. Металургія завжди була стратегічною галуззю України, адже на її основі розвиваються інші сектори економіки, включно з машинобудуванням, будівництвом та транспортом.

Серед найбільших і найвідоміших підприємств галузі особливе місце займає ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» (АМКР) – найбільший металургійний комбінат країни, який входить до складу міжнародної корпорації ArcelorMittal. Підприємство спеціалізується на виробництві прокату, сталі та чавуну, при цьому значна частина продукції постачається на експорт. АМКР є ключовим гравцем не лише на внутрішньому, а й на світовому ринку, а його діяльність визначає тенденції розвитку всієї галузі. Саме тому АМКР виступає базовим об'єктом даного дослідження, адже його фінансові результати найбільш показово відображають як сильні сторони, так і проблеми металургійного комплексу України.

У якості основних конкурентів було розглянуто ПАТ «Дніпровський металургійний завод» (ДМЗ) та ПАТ «Запоріжсталь». ДМЗ є одним із найстаріших металургійних підприємств країни, яке має багаторічний досвід у виробництві чавуну та сталі. Проте останні роки для нього стали складними: підприємство характеризується нестабільністю виробничих показників, скороченням чисельності працівників і низькими фінансовими результатами. «Запоріжсталь», навпаки, проявила відносну стійкість навіть в умовах кризових явищ, швидко адаптуючись до нових економічних реалій та поступово зміцнюючи конкурентоспроможність на ринку.

Було з'ясовано, що фінансовий стан – це комплексне поняття, яке відображає рівень забезпеченості підприємства власними й позиковими фінансовими ресурсами, його здатність своєчасно виконувати зобов'язання перед державою, працівниками та контрагентами, а також ефективність використання капіталу у процесі господарської діяльності. Саме аналіз фінансового стану дає змогу об'єктивно оцінити позиції підприємства на ринку, виявити його проблеми та визначити перспективи розвитку.

Проведений аналіз фінансово-економічних показників АМКР, ДМЗ та Запоріжсталі у 2020–2024 рр. виявив суттєві відмінності в їх діяльності. У 2020–2021 рр. беззаперечним лідером виступав АМКР, який забезпечував найбільші обсяги виробництва, доходів і прибутку, а також демонстрував високий рівень продуктивності праці. Проте з 2022 р. ситуація змінилася: підприємство зазнало значних труднощів – різке скорочення виробництва, зменшення фонду оплати праці, скорочення персоналу та отримання збитків негативно вплинули на його фінансовий стан і конкурентоспроможність.

ДМЗ у досліджуваний період залишався на периферії галузі. Підприємство мало низькі фінансові результати, нестабільність у виробничих процесах та мінімальні показники прибутковості, які у низці років були від'ємними. Це свідчить про його слабку стійкість до кризових факторів та системні проблеми в управлінні.

«Запоріжсталь», навпаки, продемонструвала високу адаптивність. Попри падіння у 2022 р., підприємство швидко відновило виробництво, зберегло стабільний кадровий потенціал і змогло наростити фінансові результати у 2023–2024 рр. Це дозволило компанії фактично вийти на лідерські позиції в галузі, витіснивши АМКР із позиції домінуючого виробника.

Таким чином, результати дослідження показали, що лідерство АМКР у 2020–2021 рр. поступово перейшло до «Запоріжсталі», тоді як ДМЗ залишився на периферії ринку.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ТА АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТ «АРСЕЛОРМІТТАЛ КРИВИЙ РІГ»

2.1. Аналіз техніко-економічних та фінансових показників ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»

Металургія у сучасному світі займає ключове місце серед базових галузей економіки, оскільки визначає темпи промислового розвитку та забезпечує потреби будівництва, машинобудування, транспорту й енергетики. Вона формує основу інфраструктури та виробничих потужностей, а без сталі й інших металів неможливе функціонування сучасного суспільства.

Розвинена металургійна база дає змогу країнам не лише задовольняти внутрішні потреби, а й активно інтегруватися у світову економіку через експорт продукції. Це створює валютні надходження, сприяє розвитку суміжних галузей і підвищує конкурентоспроможність держави.

Україна традиційно належить до числа країн з потужною металургією. Її металургійний комплекс має стратегічне значення для національної економіки та є важливим чинником міжнародної інтеграції.

Одним із найбільших підприємств галузі є ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг». Воно поєднує традиції української промисловості з сучасними міжнародними стандартами виробництва. Підприємство входить до складу корпорації ArcelorMittal, яка є світовим лідером у виробництві сталі.

Дослідження діяльності цього комбінату має важливе значення для розуміння тенденцій розвитку металургії України та її місця у світовій економіці. Історія ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» охоплює декілька десятиліть і відображає еволюцію металургійної галузі від радянського індустріального проєкту до сучасного підприємства глобального рівня. Ключові події становлення комбінату наведено у табл. 2.1:

Таблиця 2.1 – Основні історичні етапи становлення комбінату

Рік	Подія
1931	Початок проектування заводу на базі Криворізького залізрудного басейну.
1934	Офіційне створення Криворізького металургійного заводу.
1941–1944	Зупинка виробництва через Другу світову війну, евакуація обладнання.
1945–1950	Відбудова підприємства, запуск доменного та коксохімічного виробництва.
1960-ті	Формування комбінату повного циклу, введення мартенівських печей.
1974	Введення найбільшої доменної печі в Європі.
1980-ті	Автоматизація процесів, розвиток соціальної інфраструктури.
1991	Початок роботи у нових умовах незалежної України.
2005	Приватизація: придбання Mittal Steel.
2006	Входження до корпорації ArcelorMittal.
2010–2015	Модернізація прокатного виробництва, екологічні програми.
2016–2020	Скорочення викидів, оновлення технологічних ліній.
2020-ті	Орієнтація на «зелену металургію» та сталий розвиток.

Кожен історичний етап розвитку комбінату відігравав значну роль у формуванні його сучасного образу. Від реалізації масштабних індустріальних проектів радянської доби до входження у міжнародну корпорацію — шлях підприємства є наочним прикладом трансформації традиційного промислового гіганта у складову глобальної виробничої мережі.

На сьогодні комбінат функціонує у структурі транснаціональної корпорації ArcelorMittal, що об'єднує активи у багатьох країнах світу. Основною продукцією криворізького підприємства є довгомірний прокат, арматура та катанка, які мають стратегічне значення для світового ринку металів.

Завдяки наявності повного виробничого циклу — від гірничо-збагачувальних комбінатів і коксохімії до доменного, сталеплавильного та прокатного виробництв — підприємство має можливість контролювати якість на всіх етапах та мінімізувати залежність від зовнішніх постачальників сировини й напівфабрикатів.

На рис. 2.1 зображена організаційна структура ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»:

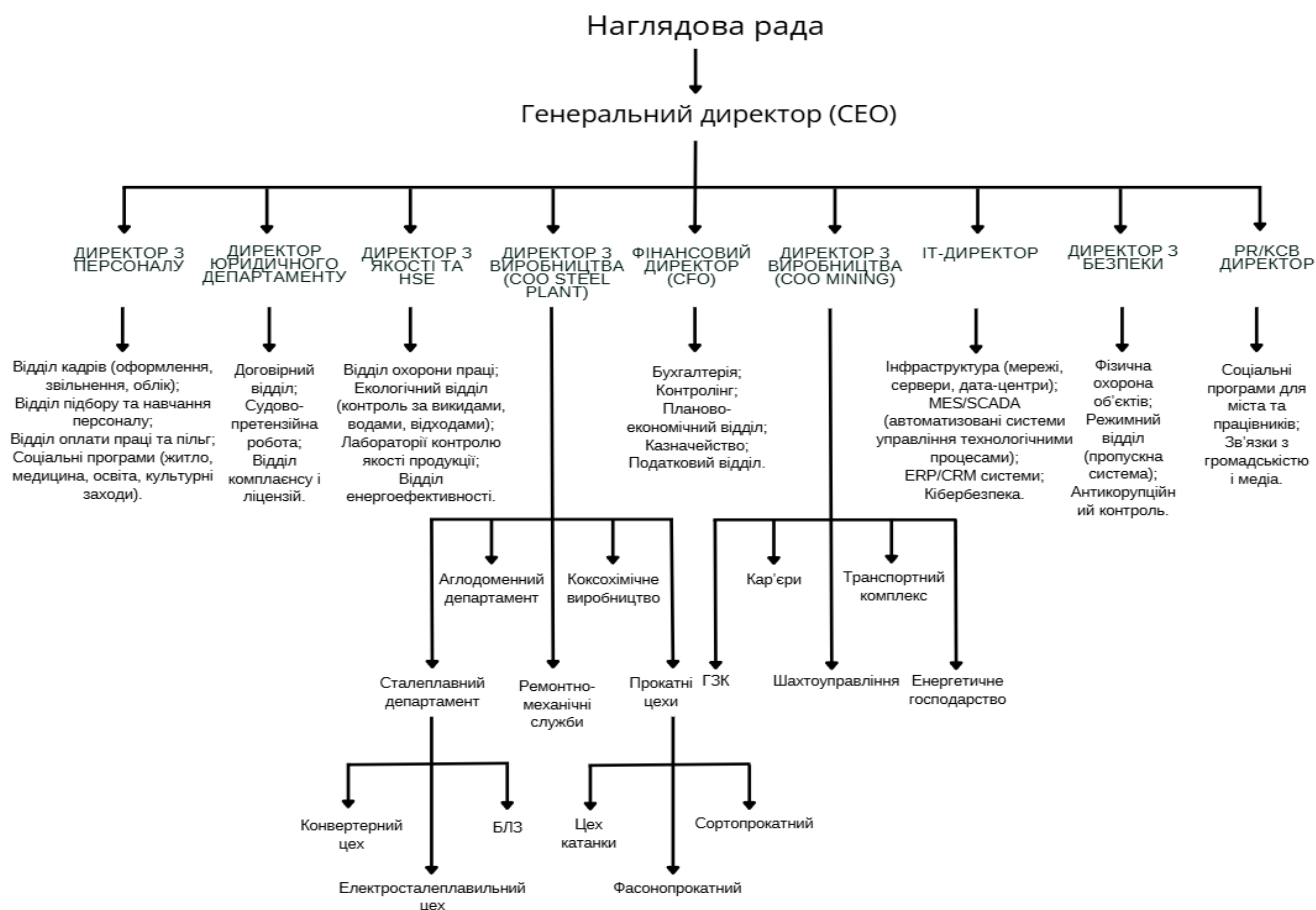

Рис. 2.1 – Організаційна структура ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»

Асортимент продукції комбінату охоплює чавун, сталь різних марок, катанку, арматуру, сортовий і фасонний прокат, а також напівфабрикати. Кожна з цих позицій має окреме призначення: будівництво інфраструктури, виробництво машин та обладнання, енергетика. Технологічний процес передбачає переробку залізної руди, її збагачення, виплавку чавуну і сталі, а також подальший прокат готової продукції. Це дозволяє забезпечувати широкий спектр потреб як внутрішнього, так і зовнішнього ринку.

Значна частина продукції, виробленої ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг», реалізується за межами України. Підприємство має широку експортну географію, яка охоплює кілька ключових регіонів світу. На ринках Європейського Союзу (зокрема у Польщі, Німеччині, Чехії, Італії, Іспанії, Франції та країнах Балтії) криворізький комбінат відомий як постачальник якісного довгомірного прокату, арматури та катанки. У цьому сегменті його продукція використовується

переважно у будівництві та машинобудуванні. Висока довіра європейських партнерів зумовлена тим, що продукція підприємства відповідає суворим стандартам ЄС, а сама корпорація ArcelorMittal має у цих країнах сталі канали збуту.

На ринках Близького Сходу (Туреччина, Об'єднані Арабські Емірати, Саудівська Аравія, Кувейт, Йорданія) продукція підприємства користується попитом у зв'язку з високими темпами інфраструктурного будівництва та зростанням обсягів житлового сектору. Північна Африка (Єгипет, Алжир, Марокко, Туніс) є ще одним важливим напрямом експорту: ці країни потребують великих обсягів арматури для розвитку транспортної інфраструктури та енергетики.

Особливе місце у збуті займають країни Азії (Китай, Індія, Південна Корея, В'єтнам, Пакистан), які формують найбільший світовий попит на металопродукцію. Незважаючи на жорстку конкуренцію з місцевими виробниками, українська сталь залишається конкурентоспроможною завдяки поєднанню якості та масштабів виробництва. Також Латинська Америка (Бразилія, Мексика, Чилі, Аргентина) є перспективним ринком, де попит на продукцію АМКР зростає у зв'язку з розвитком будівельного комплексу.

Підприємство може утримувати позиції на цих ринках завдяки відповідності міжнародним стандартам якості, великій потужності виробництва та можливості оперативно виконувати масштабні замовлення. Належність до корпорації ArcelorMittal забезпечує доступ до глобальної мережі збуту та інвестицій, що дозволяє гнучко реагувати на потреби клієнтів у різних регіонах світу.

Для підтримання високого рівня виробництва комбінат імпортує окремі ресурси й технології: сучасне обладнання, запчастини, системи автоматизації, спеціалізоване програмне забезпечення та сплави, які не виробляються в Україні.

Це дозволяє модернізувати процеси та підтримувати продукцію на рівні світових стандартів.

Діяльність підприємства відбувається в умовах жорсткої конкуренції. В Україні головними конкурентами є комбінати групи «Метінвест» і компанія «Інтерпайп», а на міжнародному рівні — виробники сталі з Китаю, Туреччини, Індії та країн ЄС. Водночас належність до корпорації ArcelorMittal забезпечує суттєві переваги: централізоване управління, доступ до сучасних технологій, інноваційних програм і фінансових ресурсів. Важливою частиною стратегії є співпраця з партнерами — будівельними корпораціями, логістичними операторами, морськими портами, міжнародними трейдерами. Це забезпечує стабільність експорту й полегшує вихід на нові ринки.

Крім виробничих завдань, підприємство реалізує соціальні та екологічні програми. У Кривому Розі воно фінансує освітні й медичні ініціативи, підтримує спорт і культуру. В екологічній сфері здійснюється модернізація очисних споруд, впроваджуються технології зниження викидів і програми «зеленої металургії». Це дозволяє не лише мінімізувати негативний вплив виробництва, а й формувати позитивний імідж компанії.

Таким чином, ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» є сучасним металургійним підприємством міжнародного масштабу, яке поєднує українські промислові традиції з глобальними стандартами менеджменту. Його діяльність зміцнює позиції України на світовому ринку сталі та підтверджує відповідальність перед суспільством і довкіллям.

За останній час підприємство досягло таких показників (за даними виробника, обсяги виробництва дорівнюють обсягам реалізації, тому дані про обсяги реалізації окремо не наводяться).

Проаналізуємо техніко-економічні показники діяльності підприємства (табл. 2.2)

Таблиця 2.2 - Динаміка техніко-економічних показників підприємства ПАТ «АМКР» за 2020-2024 рр.

№ з/п	Показники	2020	2021	2022	2023	2024	Відхилення								
							2021/ 2020	2022/ 2021	2023/ 2022	2024/ 2023	2021/ 2020	2022/ 2021	2023/ 2022	2024/ 2023	2024/ 2020
							+/-				%				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
2	Обсяг виробництва і реалізації продукції, млн. грн.	61935,4	69644,5	18794,1	14146,0	21673,9	7709,0	-50850,4	-4648,1	7527,9	12,45	-73,01	-24,73	53,22	-65,01
3	Собівартість реалізованої продукції, млн. грн.	58845,5	74561,3	55829,7	50635,8	69042,1	15715,8	-18731,6	-5193,9	18406,3	26,71	-25,12	-9,30	36,35	17,33
4	Повна собівартість реалізованої продукції, млн. грн.	61053,5	78182,0	57677,7	52348,9	71356,2	17128,6	-20504,3	-5328,8	19007,3	28,06	-26,23	-9,24	36,31	16,87
5	Витрати на 1 грн. продукції, коп.	96,15	71,53	131,63	123,82	110,47	-24,6	60,1	-7,8	-13,3	-25,61	84,02	-5,93	-10,78	14,90
6	Середньорічна вартість ОЗ, млн. грн.	49876,8	51970,8	35471,1	18732,5	19797,2	2094,0	-16499,7	-16738,6	1064,7	4,20	-31,75	-47,19	5,68	-60,31
7	Фондовіддача ОЗ, грн./грн.	1,24	1,34	0,53	0,76	1,09	0	-1	0	0	7,92	-60,46	42,53	44,98	-11,84
8	Фондомісткість, грн./грн.	0,81	0,75	1,89	1,32	0,91	0	1	-1	0	-7,34	152,92	-29,84	-31,02	13,42
9	Фондоозброєність, тис. грн./ос.	2557,26	2401,39	1866,90	1244,19	1491,54	-156	-534	-623	247	-6,10	-22,26	-33,36	19,88	-41,67
10	Середньооблікова чисельність працівників, осіб	19504	21642	19000	15056	13273	2138	-2642	-3944	-1783	10,96	-12,21	-20,76	-11,84	-31,95
11	Продуктивність праці, тис. грн./ос.	3175,53	3218,02	989,16	939,56	1632,93	42	-2229	-50	693	1,34	-69,26	-5,01	73,80	-48,58
12	Фонд оплати праці працівників, тис. грн.	362774	469631	279300	344851	170929	106857	-190331	65551	-173922	29,46	-40,53	23,47	-50,43	-52,88

Продовж. табл. 2.2

13	Середньомісяч на заробітна плата персоналу, тис. грн./ос.	18,6	21,7	14,7	22,9	12,9	3	-7	8	-10	16,67	-32,26	55,81	-43,78	-30,76
14	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, млн. грн.	63496,7	109303,2	43818,4	42278,0	64591,4	45806,5	-65484,7	-1540,4	22313,4	72,14	-59,91	-3,52	52,78	1,72
15	Валовий прибуток, тис. грн.	4651,2	34741,9	-12011,3	-8787,3	-4450,7	30090,7	-46753,2	3224,0	4336,6	646,95	-134,57	-26,84	-49,35	-195,69
16	Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн.	2066,3	31036,3	-14060,4	-10261,8	-7079,1	28970,0	-45096,7	3798,6	3182,6	1402,03	-145,30	-27,02	-31,01	-442,60
17	Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн.	847,7	30688,8	-51360,4	-11721,7	-8833,0	29841,1	-82049,2	39638,7	2888,7	3520,35	-267,36	-77,18	-24,64	-1142,03
18	Чистий фінансовий результат, тис. грн.	740,9	25216,1	-49009,1	-11811,0	-8849,0	24475,2	-74225,2	37198,1	2962,1	3303,43	-294,36	-75,90	-25,08	-1294,35
19	Загальна рентабельність виробництва, %	3,35	39,39	-20,54	0,82	0,00	36	-60	21	-1	x	x	x	x	x
20	Рентабельність продукції, %	7,90	46,60	-21,51	-17,35	-6,45	38,70	-68,11	4,16	7,90	x	x	x	x	x
21	Рентабельність продажів, %	7,33	31,78	-27,41	-21,00	0,00	24	-59	6	21	x	x	x	x	x

Проаналізуємо динаміку зміни обсягу виробництва та реалізації продукції ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020-2024 рр. в грошових одиницях (рис. 2.2):

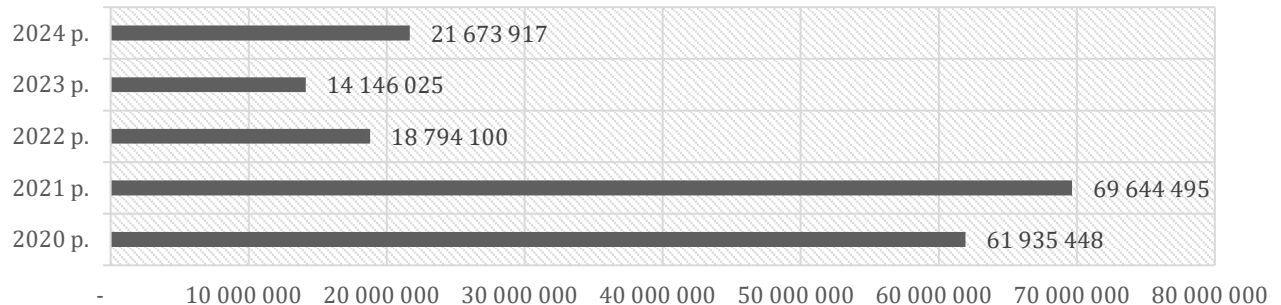

Рис. 2.2 – Динаміка зміни обсягу виробництва та реалізації продукції ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020-2024 рр. в грошових одиницях

З рис. 2.2 видно, на основі представлених діаграм можна відстежити чітку тенденцію зміни обсягів виробництва та реалізації продукції ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» упродовж 2020–2024 рр.

У 2020–2021 рр. підприємство працювало стабільно, демонструючи високі результати як у натуральних, так і у вартісних показниках. Випуск продукції у ці роки сягав майже п'яти мільйонів тонн, а обсяги реалізації перевищували 60 мільярдів гривень. Це був період відносної рівноваги, коли комбінат міг забезпечувати стабільні поставки на внутрішній і зовнішній ринки.

Проте вже з 2022 р. ситуація різко змінилася. Виробництво скоротилося більш ніж утричі, що відображає серйозні труднощі, пов'язані з воєнними подіями, порушенням логістики та зниженням попиту. Якщо у 2020–2021 рр. підприємство забезпечувало стабільний експортний потенціал, то у 2022 р. воно змушене було працювати у вкрай складних умовах, що призвело до падіння виручки з понад 60 мільярдів гривень до менш ніж 19 мільярдів.

Негативна тенденція продовжилася і в 2023 р., коли виробництво знизилося до найнижчих значень за досліджуваний період, а обсяги реалізації у грошовому вимірі становили лише близько 14 мільярдів гривень. Це свідчить не лише про кризові явища у самій металургійній галузі, але й про загальну

економічну нестабільність, яка суттєво обмежила можливості експорту та внутрішнього збуту.

Лише у 2024 р. простежуються перші ознаки відновлення. Обсяг виробництва зріс у порівнянні з попереднім роком, а реалізація продукції у грошовому вимірі перевищила 21 мільярд гривень. Хоча цей рівень ще далекий від показників 2020–2021 рр., однак сама тенденція до зростання свідчить про поступове пристосування підприємства до нових умов господарювання та пошук можливостей для розширення ринків збуту.

Загалом динаміка свідчить про те, що 2020–2021 рр. були для комбінату періодом відносної стабільності, тоді як 2022–2023 рр. стали кризовими через зовнішні виклики, а 2024 р. продемонстрував обережні кроки до відновлення. Цей приклад яскраво показує, наскільки металургійна галузь залежить від зовнішньополітичних та економічних чинників, і підкреслює стратегічне значення ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» для економіки України, адже будь-які зміни у його діяльності миттєво відображаються на стані всієї промисловості та експортного потенціалу країни.

Водночас динаміка засвідчує, що навіть у складних умовах підприємство зберігає потенціал до адаптації та поступового відновлення. Це дозволяє розглядати його як один із ключових факторів майбутньої економічної стабілізації та розвитку країни.

Динаміка зміни середньооблікової чисельності працівників за 2020–2024 рр. представлена на рис. 2.3:

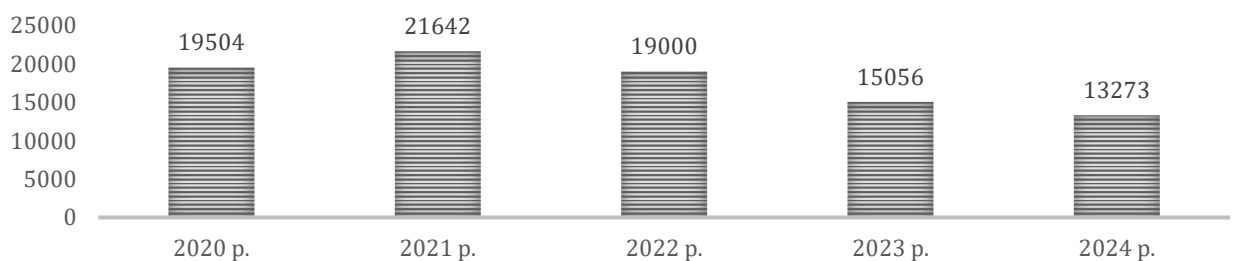

Рис. 2.3 – Динаміка зміни середньооблікової чисельності працівників за 2020–2024 рр.

На рис. 2.3 видно, що чисельність працівників комбінату у 2020–2021 рр. зберігалася на досить високому рівні – 19 504 та 21 642 особи відповідно.

Це відповідає періоду відносної стабільності роботи підприємства. Відносне відхилення у 2021 р. порівняно з 2020 р. склало +10,96%, що свідчить про нарощення кадрового потенціалу та збільшення обсягів виробничої діяльності.

Однак уже у 2022 р. відбулося скорочення чисельності працівників до 19 000 осіб, тобто на -12,21% у порівнянні з 2021 р. Це може бути пов'язано з початком масштабних зовнішніх викликів і поступовим зниженням виробництва.

У 2023 р. відбулося подальше скорочення – до 15 056 осіб, що на -20,76% менше, ніж у попередньому році. Така динаміка є наслідком падіння обсягів виробництва та оптимізації чисельності персоналу у складних умовах.

У 2024 р. тенденція до зменшення збереглася: середньооблікова чисельність працівників знизилася до 13 273 осіб. Порівняно з 2020 р. загальне скорочення становило -31,95%, тобто майже третина кадрового складу була втрачена.

На рис. 2.4 - динаміка фонду оплати праці працівників за 2020-2024 рр.

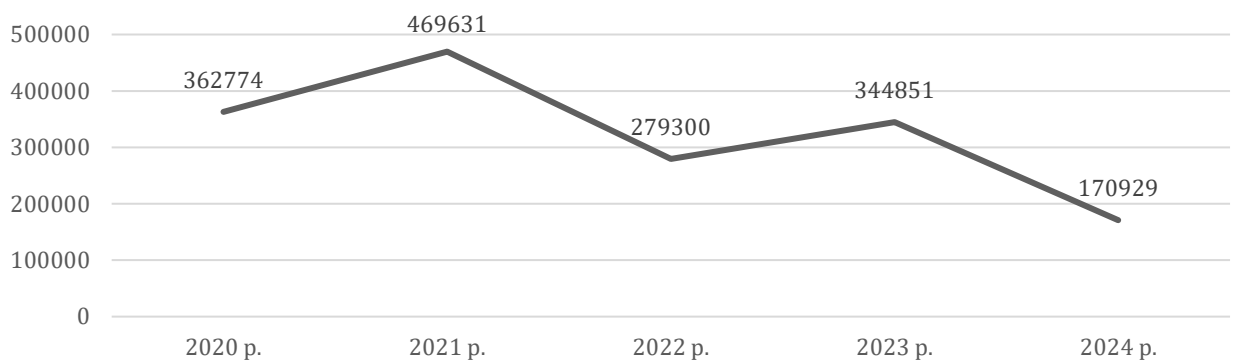

Рис. 2.4 – Динаміка фонду оплати праці працівників за 2020-2024 рр.

У 2020 році фонд оплати праці становив 362 774 тис. грн. У 2021 році він зріс до 469 631 тис. грн, що на +29,46 % більше. Це зростання можна пояснити збільшенням чисельності працівників, підвищенням середньої заробітної плати та відносною стабільністю виробничої діяльності у цей період.

У 2022 році фонд оплати праці скоротився до 279 300 тис. грн, що на – 40,53 % менше порівняно з попереднім роком. Причиною стало різке зниження

виробничих обсягів через воєнні дії, скорочення персоналу та оптимізація витрат на оплату праці.

У 2023 році спостерігалось часткове відновлення: фонд оплати праці зріс до 344 851 тис. грн, що становить +23,47 % порівняно з 2022 роком. Це могло бути зумовлено поступовим відновленням роботи підприємства, індексацією зарплат, а також збільшенням фінансових впливів у підтримку персоналу.

У 2024 році фонд оплати праці знову скоротився — до 170 929 тис. грн, що на –50,43 % нижче від рівня 2023 року. Основними причинами є подальше скорочення чисельності працівників, зниження виробничої активності, перехід частини персоналу на неповну зайнятість або вимушені відпустки.

Загалом за аналізований період 2020–2024 рр. фонд оплати праці зменшився на –52,88 %, що свідчить про серйозні кризові процеси на підприємстві, пов'язані з воєнними діями, падінням виробництва та необхідністю зменшення витрат.

На рис. 2.5 представлено співвідношення чистого доходу від реалізації продукції та повної собівартості продукції за 2020-2024 рр.

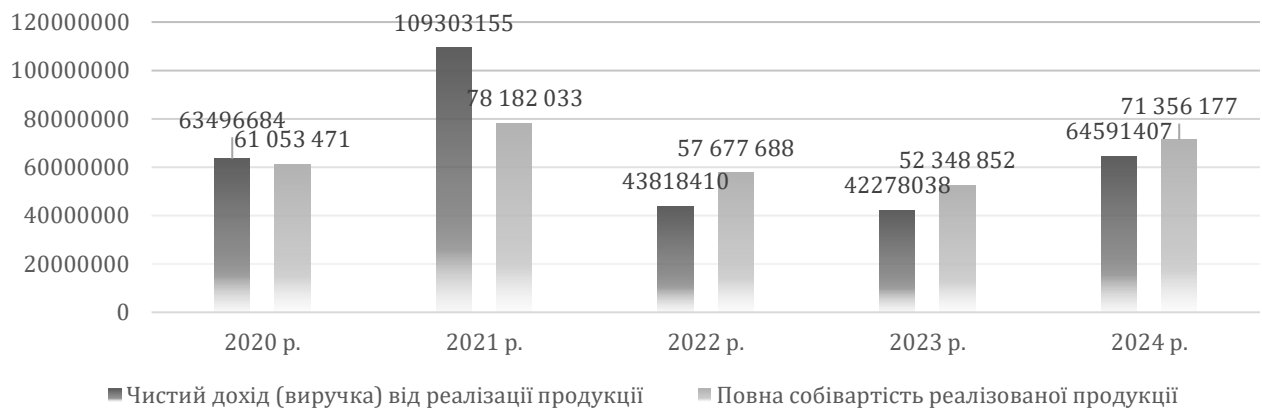

Рис. 2.5 – Співвідношення чистого доходу від реалізації продукції та повної собівартості продукції за 2020-2024 рр.

У 2020 році чистий дохід від реалізації продукції становив 63 496 684 тис. грн, тоді як повна собівартість продукції — 61 053 471 тис. грн. Різниця між доходом та витратами була незначною, що свідчить про відносно низький рівень прибутковості діяльності.

У 2021 році відбулося різке зростання: чистий дохід зріс до 109 303 155 тис. грн (+72,14 % відносно 2020 р.), а собівартість — до 78 182 033 тис. грн (+28,06 %). Це дало можливість підприємству отримати суттєвий прибуток, адже приріст доходу випереджав приріст витрат. Основними причинами стали сприятлива кон'юнктура світового ринку сталі та підвищення цін на металопродукцію.

У 2022 році ситуація різко погіршилася: чистий дохід скоротився до 43 818 410 тис. грн (–59,91 % порівняно з 2021 р.), тоді як собівартість знизилася до 57 677 688 тис. грн (–26,23 %). Це означає, що витрати перевищили доходи, підприємство працювало збитково. Причиною стали воєнні дії, зменшення виробництва, проблеми з логістикою та падіння попиту.

У 2023 році падіння продовжилося: чистий дохід склав лише 42 278 038 тис. грн (–3,52 % до 2022 р.), а собівартість — 52 348 852 тис. грн (–9,24 %). Незважаючи на скорочення витрат, підприємство залишалося збитковим, оскільки собівартість знову перевищувала доходи.

У 2024 році намітилася позитивна тенденція. Чистий дохід зріс до 64 591 407 тис. грн (+52,78 % до 2023 р.), а собівартість — до 71 356 177 тис. грн (+36,31 %). Хоча витрати ще перевищували доходи, темпи зростання виручки свідчать про поступове відновлення виробничої діяльності та ринкових позицій підприємства.

Динаміка зміни фондівдачі та фондомісткості ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020-2024 рр. (рис. 2.6)

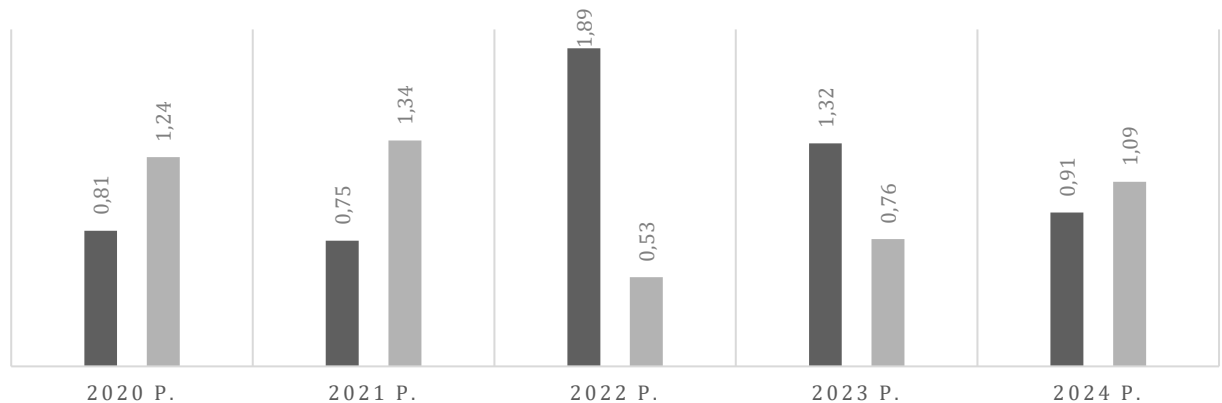

Рис. 2.6 — Динаміка зміни фондівдачі та фондомісткості ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020-2024 рр.

На рис. 2.6 відображено динаміку зміни фондovіддачі та фондомісткості ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» у 2020–2024 рр. Ці показники є ключовими для оцінки ефективності використання основних засобів підприємства, оскільки характеризують рівень віддачі від кожної вкладеної гривні та, відповідно, обсяг ресурсів, необхідних для виробництва одиниці продукції.

У 2020 р. фондovіддача становила 0,81 грн/грн, тоді як фондомісткість дорівнювала 1,24. Наступного року спостерігалось погіршення: фондovіддача знизилася до 0,75, а фондомісткість зросла до 1,34. Це свідчить про зменшення ефективності використання основних засобів, оскільки для виробництва продукції знадобилася більша кількість ресурсів.

Найбільш помітні зміни відбулися у 2022 р., коли фондovіддача зросла до 1,89, а фондомісткість різко скоротилася до 0,53. Така ситуація пояснюється не стільки реальним зростанням ефективності, скільки кризовим скороченням обсягів виробництва (–73,01 % до 2021 р.) і зменшенням вартості основних засобів, що викривило співвідношення між цими показниками.

У 2023 р. підприємство зіткнулося з новим спадом. Фондовіддача зменшилася до 0,76, а фондомісткість зросла до 1,32. Це свідчить про подальше зниження ефективності, підтверджене й відносними відхиленнями: фондovіддача знизилася на 29,84 % порівняно з 2022 р., а фондомісткість збільшилася на 23,53 %.

У 2024 р. намітилася тенденція до відновлення: фондovіддача зросла до 0,91, а фондомісткість знизилася до 1,09. Зростання обсягів виробництва на 60,17 % порівняно з попереднім роком позитивно позначилося на результативності використання основних засобів. Проте показники все ще не досягли рівня 2020–2021 рр., що свідчить про потребу в подальшій модернізації виробництва та підвищенні ефективності управління активами.

Отже, аналіз динаміки фондovіддачі та фондомісткості показує, що у 2022 р. підприємство мало штучно завищені результати на тлі кризового скорочення виробництва, у 2023 р. ситуація значно погіршилася, а 2024 р. став періодом часткової стабілізації. Загалом ефективність використання основних

засобів залишається змінною та залежить від зовнішніх економічних умов, рівня завантаження виробничих потужностей і здатності підприємства швидко адаптуватися до викликів ринку.

Рис. 2.7 - динаміка зміни витрат на 1 грн. продукції ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020-2024 рр.

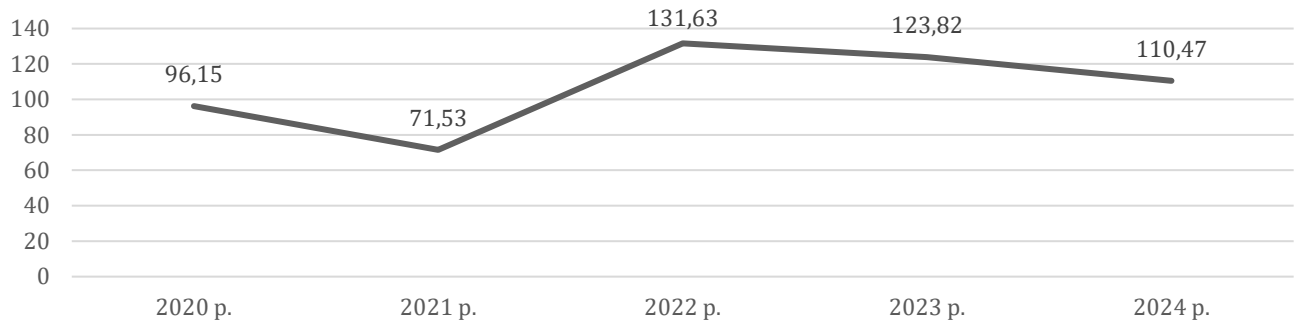

Рис. 2.7 – Динаміка зміни витрат на 1 грн. продукції ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020-2024 рр.

2020 році витрати на 1 грн продукції становили 96,15 коп., а в 2021 році знизилися до 71,53 коп., що свідчило про підвищення ефективності виробництва. У 2022 році показник різко зріс до 131,63 коп. через воєнні дії, зниження обсягів виробництва та зростання собівартості. У 2023 році витрати скоротилися до 123,82 коп., а в 2024 році — до 110,47 коп., що вказує на поступове відновлення, однак підприємство все ще працює зі збитками.

2.2. Оцінювання фінансового стану ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» та його показників, що впливають на ефективність діяльності підприємства

Фінансовий стан підприємства є ключовою характеристикою його економічної надійності та здатності функціонувати у довгостроковій перспективі. Він відображає рівень збалансованості фінансових ресурсів, ефективність їхнього використання, результативність виробничої діяльності та ступінь стійкості до зовнішніх економічних впливів. Для підприємств металургійної галузі, які працюють в умовах значних коливань на світових ринках сировини та готової продукції, своєчасне оцінювання фінансових показників відіграє особливо важливу роль. Таке оцінювання дозволяє

визначити не лише фактичний стан підприємства, а й його потенційні можливості щодо розвитку та адаптації до мінливих умов бізнес-середовища.

ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» є найбільшим металургійним комбінатом в Україні та одним із ключових експортерів металопродукції на міжнародних ринках, що зумовлює високу залежність підприємства від кон'юнктури ринку сталі. Це формує потребу в постійному контролі рівня фінансової стійкості, ефективності операційної діяльності та якості управління витратами. Оцінка динаміки доходів, собівартості, прибутковості та фінансових результатів дає змогу визначити, яким чином змінювалася ефективність підприємства у відповідних періодах та які чинники мали ключовий вплив на формування результативності.

Комплексне оцінювання фінансового стану передбачає дослідження взаємозв'язку між отриманими результатами та внутрішніми процесами підприємства, а також зовнішніми умовами його функціонування. У центрі такого аналізу перебувають структурні зміни у витратах, тенденції формування доходів, рівень операційної активності, наявність фінансових ризиків, зміна дохідності та здатність підприємства підтримувати стабільний грошовий потік. Важливу роль відіграє також виявлення чинників, що можуть підсилювати або послаблювати фінансову стійкість — зокрема інвестиційна активність, обсяги виробництва, доступ до капіталу, зміна цін на сировину, енергоємність виробничих процесів та вплив зовнішньоекономічної ситуації.

Розширений аналіз ключових фінансових показників дозволяє не лише встановити загальний рівень економічної стійкості ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг», але й глибше оцінити внутрішні резерви зростання, можливості оптимізації витрат, ефективність управлінських рішень та перспективи підвищення конкурентоспроможності. Такий підхід забезпечує всебічне розуміння сильних і слабких сторін фінансової діяльності та формує основу для подальших стратегічних висновків щодо розвитку підприємства.

Оцінювання виробничо-господарської діяльності підприємства охоплює аналіз ключових аспектів його функціонування, серед яких обсяги

виготовленої продукції, собівартість, структура витрат та отримані фінансові результати. Однак для формування повного уявлення про економічний стан підприємства необхідно враховувати також показники, що відображають ефективність використання ресурсів, здатність своєчасно виконувати фінансові зобов'язання, рівень фінансової незалежності та динаміку господарської активності.

Для ґрунтовної характеристики діяльності ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» доцільно виділити чотири основні групи фінансово-економічних показників: рентабельності, ліквідності, фінансової стійкості та ділової активності.

Показники рентабельності відображають рівень прибутковості підприємства та ефективність використання ресурсів. Вони дозволяють оцінити, наскільки ефективно підприємство перетворює витрати у фінансовий результат і чи забезпечує реалізація продукції стабільний прибуток.

Показники ліквідності характеризують здатність підприємства вчасно виконувати свої короткострокові зобов'язання за рахунок наявних оборотних активів. Аналіз ліквідності дає можливість оцінити рівень платоспроможності підприємства в поточному періоді та його фінансову гнучкість.

Показники фінансової стійкості визначають, наскільки підприємство забезпечене власними джерелами фінансування, чи може воно розвиватися без критичної залежності від зовнішніх кредиторів і наскільки збалансованою є структура капіталу.

Таким чином, поєднання аналізу рентабельності, ліквідності та фінансової стійкості дозволяє комплексно оцінити ефективність використання ресурсів, фінансові результати та стабільність розвитку ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг». У подальшому розглянемо кожен з цих груп показників окремо, що дозволить виявити сильні та слабкі сторони підприємства та визначити напрями підвищення його ефективності.

Поаналізуємо динаміку фінансових результатів ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020-2024 рр. (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Динаміка фінансових результатів ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020-2024 рр.

Показник	Роки					Відхилення									
	2020	2021	2022	2023	2024	2021/ 2020	2022/ 2021	2023/ 2022	2024/ 2023	2021/ 2020	2022/ 2021	2023/ 2022	2024/ 2023	2024/ 2020	
						+/-				%					
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), млн. грн.	63497	109303	43818	41849	64591	45806	-65485	-1 970	22743	72,1	-59,9	-4,5	54,3	1,7	
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), млн. грн.	58846	74561	55830	50636	69042	15716	-18732	-5 194	18406	26,7	-25,1	-9,3	36,4	17,3	
Валовий прибуток (збиток), млн. грн.	4651	34742	-12011	-8787	-4451	30091	-46753	3 224	4337	647,0	-134,6	-26,8	-49,4	-195,7	
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань, млн. грн.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів, млн. грн.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Інші операційні доходи, млн. грн.	325	521	596	429	376	196	75	-167	-54	60,3	14,4	-28,0	-12,5	15,6	
Адміністративні витрати, млн. грн.	2160	3511	1805	1680	2278	1352	-1706	-125	599	62,6	-48,6	-6,9	35,6	5,5	
Витрати на збут, млн. грн.	48	109	43	33	36	61	-66	-10	2	127,4	-60,8	-22,4	7,0	-26,0	
Інші операційні витрати, млн. грн.	702	606	797	191	690	-96	191	-606	499	-13,7	31,6	-76,0	261,4	-1,7	
Фінансовий результат від операційної діяльності, млн. грн.	2066	31036	-14060	-10262	-7079	28970	-45097	3 799	3 183	1402,0	-145,3	-27,0	-31,0	-442,6	
Дохід від участі в капіталі, млн. грн.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Інші фінансові доходи, млн. грн.	22	195	25	48	64	173	-170	23	16	772,2	-87,1	91,4	33,5	187,2	
Інші доходи, млн. грн.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Фінансові витрати, млн. грн.	1241	543	1155	1508	1818	-698	613	353	310	-56,3	112,9	30,5	20,6	46,5	
Втрати від участі в капіталі, млн. грн.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Інші витрати, млн. грн.	-	-	-36170	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Фінансовий результат до оподаткування, млн. грн.	848	30689	-51360	-11722	-8833	29841	-82049	39639	2889	3520,4	-267,4	-77,2	-24,6	-1142,0	
Витрати (дохід) з податку на прибуток, млн. грн.	-107	-5 473	2 351	-89	-16	-5366	7 824	-2441	73	5025,6	-143,0	-103,8	-82,1	-85,1	
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування, млн. грн.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Чистий прибуток (збиток) , млн. грн.	741	25216	-49009	-11811	-8849	24475	-74225	37198	2962	3303,4	-294,4	-75,9	-25,1	-1294,3	
Інший сукупний дохід до оподаткування, млн. грн.	-601	82	817	-385	229	682	736	-1202	614	-113,6	901,8	-147,1	-159,4	-138,0	
Інший сукупний дохід після оподаткування, млн. грн.	-493	67	670	-385	229	560	603	-1055	614	-113,6	901,8	-157,5	-159,4	-146,4	
Сукупний дохід, млн. грн.	248	25283	-48339	-12196	-8620	25035	-73622	36143	3576	10088,7	-291,2	-74,8	-29,3	-3573,9	

Аналіз динаміки фінансових результатів ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за останні п'ять років демонструє значну нестабільність фінансових потоків підприємства, що зумовлено як внутрішніми виробничими факторами, так і суттєвими зовнішніми коливаннями на ринку металопродукції. Найбільші зміни спостерігаються у доходах, собівартості та показниках прибутковості, що відображає вплив економічних, логістичних та технологічних факторів на результати діяльності підприємства.

Обсяг чистого доходу характеризується хвилеподібною динамікою. У 2021 році спостерігається значне зростання доходу порівняно з 2020 роком, що може бути пов'язано зі сприятливою кон'юктурою ринку сталі, збільшенням обсягів експорту та підвищенням цін на металопродукцію. Однак уже у 2022 році підприємство продемонструвало різке падіння доходів — більш ніж на половину. Така негативна тенденція свідчить про суттєві зовнішні обмеження, зокрема скорочення попиту, дестабілізацію логістичних ланцюгів, перебої у виробництві та зниження обсягів випуску продукції.

У 2023 році підприємство не змогло повністю відновити позиції минулих років, доходи залишились на рівні 2022 року з мінімальними відхиленнями. Лише у 2024 році спостерігається помітне збільшення доходу, що може сигналізувати про часткове відновлення виробничої діяльності, адаптацію до нових умов ринку та зростання попиту на продукцію підприємства.

Динаміка собівартості також характеризується суттєвими змінами. Зростання витрат у 2021 році є закономірним наслідком збільшення обсягів виробництва та подорожчання енергоресурсів. Проте у 2022 році, на тлі різкого скорочення виробництва, собівартість також знизилася, що свідчить про пропорційне скорочення витрат на основні ресурси. У 2023 році собівартість зменшилася повільнішими темпами, ніж у 2022 році, що може бути пов'язано з фіксованими та довгостроковими витратами, які не змінюються пропорційно до обсягів виробництва.

Помітне зростання собівартості у 2024 році свідчить про підвищення витрат на сировину, логістику, енергоресурси та ремонт виробничого обладнання. За умов обмеженої виробничої потужності такі фактори мають значний вплив на собівартість одиниці продукції.

Валовий прибуток за аналізований період демонструє значні коливання. Після суттєвого зростання у 2021 році, викликаного високими цінами на продукцію та збільшенням обсягів реалізації, у 2022 році підприємство отримує збиток, що свідчить про критичне падіння рентабельності виробництва. У 2023 році ситуація дещо стабілізується — валовий збиток зменшується, однак підприємство все ще не повертається до прибуткової операційної діяльності. У 2024 році знову спостерігається погіршення показників, що може свідчити про зростання витрат на виробництво та недостатню ефективність управління витратами.

Адміністративні витрати зазнали значних коливань, що може бути пов'язано зі змінами у структурі управління, оптимізацією персоналу та переглядом витратних статей. Помітне їх зростання у 2024 році вказує на збільшення управлінських та організаційних витрат.

Інші операційні витрати також демонструють нестабільність. Суттєве їх збільшення у 2023 році може бути спричинене курсовими різницями, штрафами, соціальними виплатами або непередбаченими витратами, характерними для підприємств із високим виробничим ризиком.

Показник фінансового результату від операційної діяльності найяскравіше відображає зміни в ефективності основної діяльності підприємства. Різке зростання у 2021 році свідчить про значне покращення економічної ситуації, тоді як у 2022 році спостерігається найгірше падіння — підприємство втрачає більшу частину операційного прибутку. У 2023 році ситуація дещо поліпшується, проте вже у 2024 році підприємство знову знижує свою ефективність, що підтверджує загальну тенденцію нестабільності.

Чистий фінансовий результат підприємства у 2020–2024 роках характеризується глибокими негативними коливаннями. Значне збільшення чистого прибутку у 2021 році є результатом сприятливих ринкових умов та високої маржі продажів. Проте у 2022 році підприємство зазнало значних збитків, що зумовлено різким скороченням виробництва, високими постійними витратами та зовнішніми ризиками.

У 2023 році спостерігається суттєве покращення показника, що може бути пов'язано з адаптацією підприємства до нових умов та оптимізацією витрат. Однак у 2024 році негативна тенденція частково відновлюється — підприємство знову демонструє збитковість, що може свідчити про недостатню ефективність управління витратами та складну ринкову ситуацію.

Для поглибленої оцінки фінансового стану ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» важливим є дослідження не лише загальних підсумкових показників, але й детальної структури доходів та витрат, які формують фінансовий результат підприємства. Вивчення складу собівартості, операційних витрат, фінансових доходів і витрат дозволяє встановити, які саме фактори істотно впливають на прибутковість виробництва, а також визначити ключові напрями зміни ресурсного забезпечення та ефективності діяльності.

Деталізація собівартості дозволяє оцінити вплив основних витрат — оплати праці, матеріальних ресурсів, амортизації та інших виробничих статей — на формування загальних витрат підприємства. Аналіз операційних доходів і витрат дає змогу визначити резерви підвищення ефективності, зокрема шляхом оптимізації адміністративних та інших операційних витрат.

Оцінка фінансових операцій, включаючи фінансові доходи та витрати, відображає додаткові чинники, що впливають на кінцевий результат. Важливим інтегральним показником виступає прибуток до оподаткування, який узагальнює вплив усіх статей звітності.

Подані нижче дані характеризують основні доходи, витрати та фінансові результати ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020–2024 роки та дають змогу оцінити їхній вплив на прибутковість підприємства (табл. 2.4)..

Таблиця 2.4 – Доходні та витратні показники ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»

Показник	Роки					Відхилення								
	2020	2021	2022	2023	2024	2021/2020	2022/2021	2023/2022	2024/2023	2021/ 2020	2022/ 2021	2023/ 2022	2024/ 2023	2024/ 2020
						+/-				%				
Доходи від продажу														
Чистий дохід від реалізації продукції, у т. ч.	63497	109303	43818	41849	64591	45806	-65485	-1970	22743	72,14	-59,91	-4,50	54,35	1,72
Собівартість реалізованої продукції, всього у т. ч.	58846	74561	55830	50636	69042	15716	-18732	-5194	18406	26,71	-25,12	-9,30	36,35	17,33
- зміна запасів готової продукції та незавершеного виробництва (сировина та витратні матеріали)	37700	58261	39817	34485	53241	20561	-18444	-5331	18756	54,54	-31,66	-13,39	54,39	41,22
- витрати на виплати працівникам (ЗП і відповідні внески до фондів соціального страхування)	5632	6133	5399	4335	5046	501	-733	-1064	711	8,90	-11,96	-19,72	16,40	-10,40
- витрати на амортизацію	7740	7095	6173	3611	4096	-645	-922	-2561	485	-8,33	-13,00	-41,50	13,43	-47,08
- інші витрати	9173	11061	8408	7568	12018	1888	-2653	-840	4449	20,59	-23,98	-9,99	58,79	31,02
Адміністративні витрати	2208	3621	1848	1713	2314	1413	-1773	-135	601	63,99	-48,96	-7,31	35,09	4,81
Інші операційні доходи	325	521	596	429	376	196	75	-167	-54	60,33	14,41	-27,97	-12,48	15,63
Інші операційні витрати	702	606	797	191	690	-96	191	-606	499	-13,68	31,60	-76,05	261,42	-1,67
Інший дохід	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші витрати	0	0	-36170	0	0	-	-36170	36170	-	-	0,00	-100,00	-	-
Інші фінансові доходи														
- доходи від отриманих відсотків на залишки коштів на рахунку в банку	22,37	195,13	25,14	48,12	64,25	172,76	-169,99	22,98	16,12	772,17	-87,12	91,41	33,50	187,16
Інші фінансові витрати														
- витрати з дисконтування зобов'язання з виплат пільгових пенсій	1241	543	1155	1508	1818	-698	613	353	310	-56,27	112,89	30,54	20,56	46,50
Доходи, всього	63844	110019	44440	42326	65031	46175	-65580	-2114	22705	72,33	-59,61	-4,76	53,64	1,86
Витрати, всього	62996	79331	95800	54048	73864	16334	16470	-41752	19817	25,93	20,76	-43,58	36,66	17,25
Прибуток до оподаткування	848	30689	-51360	-11722	-8833	29841	-82049	39639	2889	3520,35	-267,36	-77,18	-24,64	-1142,03

Аналіз доходів і витрат підприємства за 2020–2024 роки демонструє суттєву волатильність фінансових показників, що відображає вплив зовнішніх ринкових умов та внутрішніх факторів виробничої діяльності.

Чистий дохід від реалізації у 2021 році зріс на +45 860 млн грн (+72,14 %) порівняно з 2020 роком, що свідчить про сприятливу кон'юнктуру ринку. Однак у 2022 році відбулося різке скорочення — −65 485 млн грн (−59,91 %), що відображає зниження виробничих потужностей та порушення логістичних ланцюгів. У 2023 році доходи зменшилися незначно (−1 970 млн грн, −4,50 %), а у 2024 році підприємству вдалося досягти приросту на +22 743 млн грн (+54,35 %), що може означати часткове відновлення виробництва.

Собівартість у 2021 році зросла на +15 716 млн грн (+26,71 %), однак у 2022 році знизилася на −18 732 млн грн (−25,12 %), що відображає скорочення обсягів виробництва. У 2023 р. собівартість зменшилася на −5 194 млн грн (−9,30 %), а у 2024 р. зросла на +18 406 млн грн (+36,35 %), що може свідчити про подорожчання ресурсів та енергоносіїв.

Структура витрат:

1. Витрати на оплату праці зросли у 2021 році на +501 тис грн (+8,90 %), але у 2022–2023 рр. скоротилися відповідно на −11,96 % та −19,72 %, відображаючи оптимізацію персоналу й зниження виробничої активності.

2. Амортизаційні витрати мають спад у 2022 р. (−922 тис. грн, −13,00 %) та значне зниження у 2023 р. (−2 561 тис. грн, −41,50 %), що може свідчити про відтермінування капітальних інвестицій.

3. Інші витрати у 2024 році зростають на +4 449 тис. грн (+31,02 %), що може бути наслідком збільшення логістичних, соціальних чи екологічних витрат.

Адміністративні витрати у 2021 році збільшилися на +1 413 тис грн (+63,99 %), у 2022 — скоротились на −48,96 %, а у 2024 — зросли на +601 тис грн (+4,81 %), що свідчить про періодичні зміни у структурі управлінських витрат.

Інші операційні витрати у 2023 році різко зросли — +499 млн грн (+261,42 %), що може бути пов'язано з непередбаченими витратами, штрафами або курсовими різницями.

Фінансові доходи демонструють зростання у 2021 році (+172,76 %), зниження у 2022 році (–87,12 %) та знову зростання у 2023–2024 рр. Загальна тенденція свідчить про зміну обсягів вільних грошових коштів на рахунках підприємства.

Фінансові витрати коливаються: після скорочення у 2021 р. (–56,27 %) вони знову зростають у 2022 р. (+112,89 %) та демонструють зростання у 2023–2024 рр., що свідчить про збільшення кредитного навантаження або витрат на обслуговування боргу.

Показник прибутку до оподаткування у 2021 році різко зріс на +29 841 млн грн (+3 520 %), але у 2022 році відбулося падіння на –82,49 %. У 2023 році спостерігається часткове відновлення (+39 639 млн грн), однак у 2024 році результат знову погіршується (–2 889 млн грн, –24,64 %).

Важливою складовою оцінювання фінансового стану будь-якого підприємства є визначення рівня його фінансової стійкості, адже цей показник відображає стабільність фінансових ресурсів, оптимальність їх структури та здатність підприємства функціонувати на довгостроковій основі. Фінансова стійкість характеризує баланс між власними та залученими джерелами фінансування, рівень залежності від кредиторів, спроможність підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання та підтримувати безперервність виробничого процесу.

Для ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг», як великого промислового комплексу з суттєвими виробничими витратами та значними обсягами оборотного капіталу, оцінка фінансової стійкості є особливо важливою.

Перед тим, як визначити конкретний рівень фінансової стійкості ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг», необхідно встановити тип фінансової стійкості, до якого може належати підприємство.

Визначення належності ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» до одного з наведених типів дозволить об'єктивно оцінити його поточний фінансовий стан

та визначити, наскільки стабільною є структура фінансових ресурсів підприємства. Така оцінка є фундаментом для подальших розрахунків коефіцієнтів фінансової стійкості та розробки висновків щодо перспектив розвитку підприємства. Визначимо тип фінансової стійкості ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» в динаміці з 2020 по 2024 рр. (табл 2.5)

Таблиця 2.5 - Тип фінансової стійкості ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020-2024 рр.

Показник	2020	2021	2022	2023	2024
Нв	12 180 114	16 364 554	5 233 597	-9 313 483	-19 866 203
Нд	21 784 700	23 723 794	11 279 951	-2 914 921	-13 467 641
Нз	39 650 384	45 613 529	29 703 419	21 701 441	11 148 721
Зв	7 438 127	14 495 239	14 021 719	10 842 192	10 842 192
(+- Нв)	4 741 987	1 869 315	-8 788 122	-20 155 675	-30 708 395
(+-Нд)	14 346 573	9 228 555	-2 741 768	-13 757 113	-24 309 833
(+-Нз)	32 212 257	31 118 290	15 681 700	10 859 249	306 529
Тип фінансової стійкості					
	Абс.	Абс.	Абс.	Нестабільний фінансовий стан	Нестабільний фінансовий стан

З табл. 2.5 видно, у 2020–2021 роках ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» перебувало у стані абсолютної фінансової стійкості. Це означало, що підприємство повністю забезпечувало свої запаси власними джерелами фінансування і мало достатній обсяг оборотних коштів. У цей період поєднувалися зростання доходів, позитивна динаміка рентабельності та високі ціни на металопродукцію, що створювало сприятливі умови для розвитку.

У 2022 році фінансова стійкість ще формально залишалася абсолютною, однак спостерігалось помітне зниження показників. Запаси почали перевищувати власні джерела їх покриття, а підприємство поступово втрачало фінансову гнучкість. Це було першим сигналом погіршення фінансового стану, спричиненим воєнними діями та зниженням виробничої активності.

У 2023–2024 роках ситуація різко змінилася. Підприємство перейшло в стан нестабільної фінансової стійкості. Це означає, що власних коштів вже не вистачало для фінансування запасів, і компанія змушена була більше

покладатися на залучені ресурси. Від’ємні значення основних показників свідчили про залежність від кредиторів та загрозу втрати фінансової автономії.

Таким чином, у 2020–2021 роках підприємство демонструвало стабільний фінансовий стан, що проявлялося у високих показниках рентабельності, достатньому обсязі власного капіталу та стійкості до зовнішніх коливань. У 2022 році з’явилися чіткі ознаки кризових тенденцій: погіршення платоспроможності, суттєве зменшення оборотних активів та зростання залежності від зовнішніх джерел фінансування. У 2023–2024 роках фінансова стійкість була фактично втрачена, що стало наслідком скорочення виробництва, падіння рентабельності, зростання витрат і значного впливу зовнішніх негативних факторів, пов’язаних з воєнними подіями та нестабільністю ринку.

На рис. 2.8 представлена динаміка показників фінансової стійкості ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» протягом 2020-2024 рр.

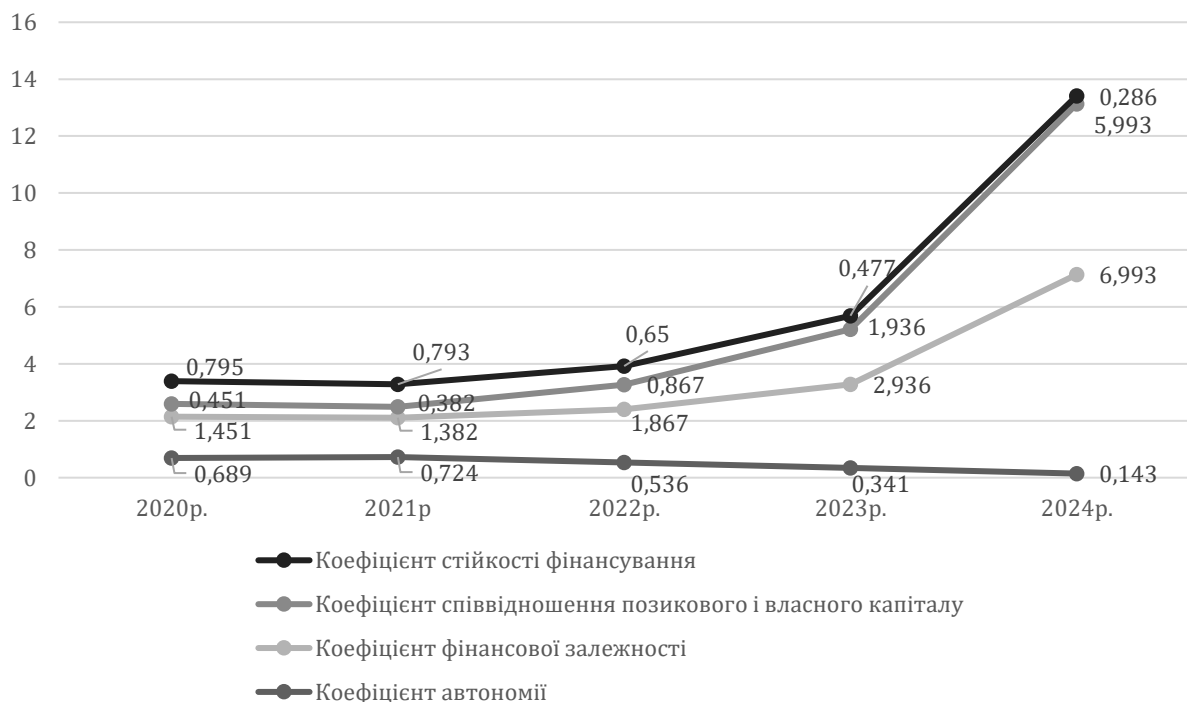

Рис. 2.8 – Динаміка показників фінансової стійкості ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» протягом 2020-2024 рр.

З цієї метою слід, здійснити детальний фінансово-економічний аналіз, оцінити підприємницькі ризики, які виникають на виробництві, визначити шляхи зниження ступеня ризику діяльності підприємства (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 - Розрахунок відносних показників фінансової стійкості ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»

№ з/п	Показники	Норм. значення	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.	2024р.	Відн. Відхилення, %			
								2021/2020	2022/2021	2023/2022	2024/2023
1	Коефіцієнт автономії	>0,5	0,689	0,724	0,536	0,341	0,143	5	-25,99	-36,46	-58,01
2	Коефіцієнт фінансової залежності	<2,0	1,451	1,382	1,867	2,936	6,993	-4,76	35,11	57,28	138,16
3	Маневреність робочого капіталу	за планом	0,6107	0,611	1,243	-3,720	-0,964	0,05	103,45	-399,24	-74,07
4	Коефіцієнт маневреності робочого капіталу	>0,5	0,2	0,31	0,4	-0,182	-1,686	54,9	29,01	-145,50	826,27
5	Коефіцієнт фінансової стійкості	>1	2,216	2,617	1,153	0,516	0,167	18,1	-55,95	-55,21	-67,69
6	Коефіцієнт співвідношення позикового і власного капіталу	-	0,451	0,382	0,867	1,936	5,993	-15,32	127	123,34	209,51
7	Коефіцієнт стійкості фінансування	0,8-0,9	0,795	0,793	0,65	0,477	0,286	-0,24	-18,01	-26,68	-39,99
8	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	<0,5	0,311	0,276	0,464	0,659	0,857	-11,09	68,01	42,12	29,96
9	Коефіцієнт структури фінансування необоротних активів	<1	0,165	0,122	0,263	0,253	0,271	-25,78	115,19	-3,95	7,42
10	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	-	0,136	0,088	0,176	0,285	0,500	-35,64	101,23	62,19	75,18
11	Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами	>0,1	0,0857	0,3588	0,176	-0,429	-0,812	318,53	-50,89	-343,84	89,23
12	Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	<0,2	0,35	0,252	0,247	0,206	0,167	-28,04	-1,79	-16,48	-19,11
13	Коефіцієнт поточних зобов'язань	>0,5	0,65	0,748	0,753	0,794	0,833	15,07	0,6	5,40	4,97
14	Коефіцієнт страхування бізнесу	>0,2	0,0066	0,0055	0,011	0,012	0,011	-16,49	100,83	11,90	-9,07
15	Коефіцієнт забезпечення запасів робочим капіталом	>0,2	1,638	1,637	0,804	-0,269	-0,849	-0,05	-50,85	-133,44	215,76

Аналіз виділених показників свідчить про суттєве погіршення фінансової стійкості ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» у 2020–2024 рр. У 2020–2021 роках ситуація була відносно стабільною: коефіцієнт співвідношення позикового і власного капіталу перебував на прийнятному рівні (0,451 та 0,382), коефіцієнт стійкості фінансування (0,693 і 0,763) був близьким до нормативу, а коефіцієнт концентрації позикового капіталу (0,309 і 0,237) свідчив про домінування власних джерел у структурі фінансування. Крім того, коефіцієнт забезпечення власним оборотним капіталом залишався позитивним, що означало наявність власних коштів для покриття поточних потреб.

Починаючи з 2022 року, ситуація різко погіршилася: зріс рівень фінансової залежності (коефіцієнт співвідношення позикового і власного капіталу піднявся до 0,62, а концентрації позикового капіталу – до 0,384), коефіцієнт стійкості фінансування знизився до 0,615, а забезпечення власним оборотним капіталом стало від’ємним (–0,429). Це означало, що підприємство втратило власні обігові ресурси і було змушене покривати запаси позиковими коштами.

У 2023–2024 роках фінансова ситуація набула кризового характеру. Співвідношення позикового і власного капіталу досягло критичних значень (5,993 і 19,866), коефіцієнт концентрації позикового капіталу зріс до 0,637 та 0,952, що означає майже повну залежність від кредиторів. Одночасно коефіцієнт стійкості фінансування впав до 0,477 та 0,286, а забезпечення власним оборотним капіталом залишалося від’ємним.

Отже, якщо у 2020–2021 роках підприємство характеризувалося достатньо стійким фінансовим становищем і могло самостійно забезпечувати свою діяльність, то починаючи з 2022 року воно втратило фінансову незалежність. У 2023–2024 рр. компанія фактично перейшла у стан критичної залежності від позикових коштів, що ставить під загрозу її подальший розвиток без зовнішньої підтримки.

Проаналізуємо Динаміка показників фінансової стійкості ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» протягом 2020-2024 рр. (рис. 2.9):

Рис. 2.9 – Динаміка показників фінансової стійкості ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» протягом 2020-2024 рр.

У 2020–2021 роках показники фінансової гнучкості ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» залишалися відносно стабільними. Маневреність робочого капіталу мала позитивні значення, що свідчило про наявність у підприємства власних оборотних ресурсів для покриття поточних потреб. Коефіцієнт маневреності робочого капіталу також демонстрував прийнятний рівень, що означало достатню фінансову гнучкість у використанні власних коштів. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу був низьким, тобто фінансування діяльності відбувалося переважно за рахунок власних джерел, а структура фінансування необоротних активів залишалася збалансованою.

Ситуація почала змінюватися у 2022 році. Попри те, що показник маневреності робочого капіталу різко зріс, це не відображало реального покращення, адже в цей період підприємство зіткнулося зі скороченням виробництва та зростанням витрат. Коефіцієнт маневреності капіталу почав знижуватися, що сигналізувало про зменшення фінансової гнучкості.

Одночасно збільшився коефіцієнт концентрації позикового капіталу, а структура фінансування необоротних активів стала менш стійкою. Це було першими ознаками втрати фінансової незалежності.

У 2023–2024 роках підприємство опинилося у кризовому становищі. Маневреність робочого капіталу та коефіцієнт його маневреності набули

від'ємних значень, що означало повну відсутність власних обігових ресурсів і критичну залежність від позикових коштів. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу почав поступово зростати, підтверджуючи посилення фінансової залежності, тоді як структура фінансування необоротних активів залишалася нестійкою.

Динаміка коефіцієнту довгострокових зобов'язань і коефіцієнту поточних зобов'язань ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» протягом 2020-2024 рр. представлена на рис. 2.10.

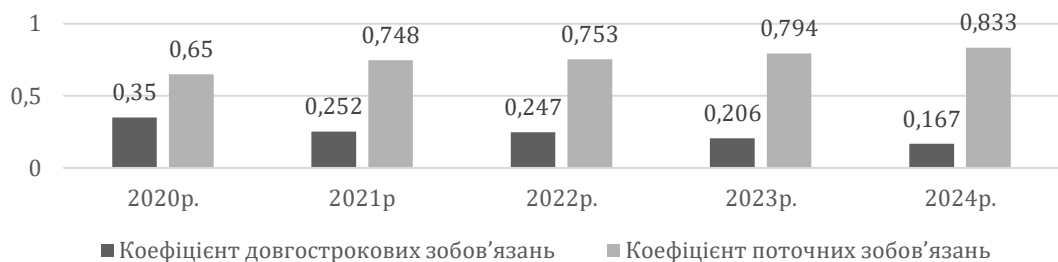

Рис. 2.10 – Динаміка коефіцієнту довгострокових зобов'язань і коефіцієнту поточних зобов'язань ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» протягом 2020-2024 рр.

У 2020 році структура зобов'язань ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» була відносно збалансованою. Коефіцієнт довгострокових зобов'язань становив 0,34, а поточних – 0,61. Це означало, що підприємство використовувало як довгострокове, так і короткострокове фінансування, причому питома вага короткострокових зобов'язань була вищою, проте не перевищувала критичних меж. Така структура забезпечувала відносну стабільність і дозволяла планувати розрахунки на перспективу.

У 2021 році обидва показники зросли: коефіцієнт довгострокових зобов'язань досяг рівня 0,42, а коефіцієнт поточних зобов'язань піднявся до 0,71. Це свідчило про зростання боргового навантаження підприємства. Водночас зростання довгострокового фінансування можна було розцінювати як позитивний момент, оскільки воно створює певну фінансову стабільність, тоді як збільшення частки короткострокових зобов'язань поступово посилювало фінансові ризики.

У 2022 році ситуація загалом залишалася подібною до попереднього року: довгострокові зобов'язання становили 0,40, а поточні – 0,70. Формально структура залишалася незмінною, однак саме в цей період почали проявлятися проблеми з ліквідністю та своєчасністю виконання зобов'язань через воєнні дії, падіння виробництва та перебої в логістиці.

Погіршення фінансової стійкості стало очевидним у 2023 році. Коефіцієнт довгострокових зобов'язань різко знизився до 0,17, тоді як поточні зобов'язання залишалися на високому рівні – 0,70. Це означало, що підприємство втратило можливість у повному обсязі залучати довгострокове фінансування і було змушене все більше покладатися на короткострокові кредити та позики. Така тенденція є вкрай небезпечною, оскільки вона знижує фінансову гнучкість підприємства і збільшує ризики неплатоспроможності у разі несприятливих ринкових умов.

У 2024 році ситуація ще більше загострилася: коефіцієнт довгострокових зобов'язань впав до 0,15, а коефіцієнт поточних зобов'язань зріс до 0,85. Це свідчить про критичну залежність від короткострокових боргових джерел. За таких умов підприємство фактично перебуває у зоні високих фінансових ризиків, оскільки не має достатнього довгострокового фінансування для забезпечення стабільності, а значні обсяги короткострокових зобов'язань вимагають постійного відновлення ресурсів і створюють ризики дефіциту ліквідності.

Отже, якщо у 2020–2021 роках структура боргових зобов'язань була ще відносно прийнятною і дозволяла підприємству забезпечувати фінансову рівновагу, то починаючи з 2022 року почали проявлятися ознаки погіршення. У 2023–2024 роках підприємство фактично втратило доступ до довгострокових джерел фінансування і стало критично залежним від короткострокових позик, що свідчить про загострення фінансових проблем і значне підвищення ризику неплатоспроможності.

Згрупуємо активи і пасиви ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» і визначимо суму платіжного залишку або нестачу (табл. 2.4).

Таблиця 2.7 - Групування активів і пасивів підприємства

Групи активів	2020	2021	2022	2023	2024
A1	867691	1374859	954053	523938	488391
A2	21637895	29631913	14401960	9839064	8733884
Aз	7540212	14606757	14347406	11338439	15240741
A4	58303758	60187446	22979342	25330277	27262639
Баланс	88349556	105800975	52682761	47031718	51725655
Групи пасивів	2020	2021	2022	2023	2024
П1	18219624	21889735	18423468	24616362	36931442
П2	0	0	0	0	0
П3	9604586	7359240	6046354	6398562	7397777
П4	60879286	76552000	28212939	16016794	7396436
х	88349556	105800975	52682761	47031718	51725655
Платіжний надлишок або нестача					
	2020	2021	2022	2023	2024
1	-17351933	-20514876	-17469415	-24092424	-36443051
2	21637895	29 631 913	14 401 960	9 839 064	8 733 884
3	-2 064 374	7 247 517	8 301 052	4 939 877	7 842 964
4	-2 575 528	-16 364 554	-5 233 597	9 313 483	19 866 203

Проаналізуємо показники ліквідності ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» (табл. 2.8):

Таблиця 2.8 - Аналіз показників ліквідності ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020 – 2024 рр.

№ з/п	Показники	Норм значення	2020	2021	2022	2023	2024	Відхилення (+/-)			
								2021/ 2020	2022/ 2021	2023/ 2022	2024/ 2023
1	Коефіцієнт покриття (загальний коефіцієнт ліквідності)	>2	1,65	1,36	1,61	0,88	0,66	-0,29	0,26	-0,73	-0,22
2	Коефіцієнт швидкої ліквідності	>1	1,24	1,42	0,83	0,42	0,25	0,18	-0,58	-0,41	-0,17
3	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0,2	0,05	0,07	0,05	0,02	0,01	0,03	-0,02	-0,03	-0,01

На рис. 2.11 - динаміка зміни показників ліквідності ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020-2024 рр.

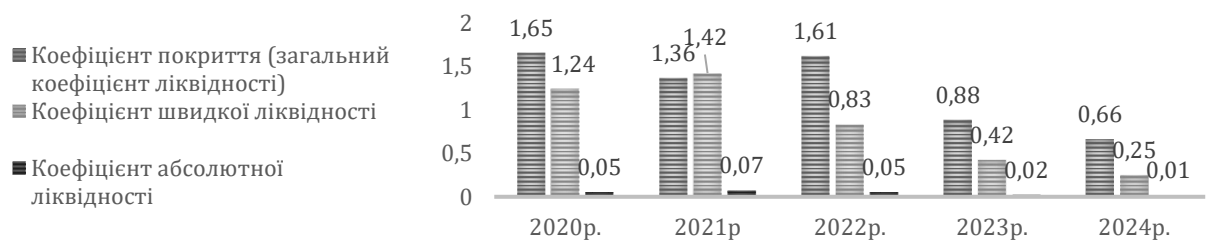

Рис. 2.11 – Динаміка зміни показників ліквідності ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020-2024 рр.

У 2020 році підприємство демонструвало достатньо прийнятний рівень ліквідності. Загальний коефіцієнт ліквідності становив 1,65, коефіцієнт швидкої ліквідності – 1,24, а абсолютної ліквідності – 0,05. Це означало, що ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» мало достатній запас поточних активів для покриття своїх короткострокових зобов'язань, проте рівень грошових коштів залишався низьким.

У 2021 році показники дещо знизилися: загальний коефіцієнт ліквідності склав 1,36, коефіцієнт швидкої ліквідності – 1,42, а абсолютної – 0,07. Попри те, що підприємство все ще зберігало можливість своєчасно розраховуватися за боргами, тенденція до зменшення ліквідності свідчила про поступове зростання фінансових ризиків.

У 2022 році ситуація тимчасово покращилася. Загальний коефіцієнт ліквідності зріс до 1,61, швидкої ліквідності – до 0,83, абсолютної – до 0,05. Це свідчило про певну стабілізацію фінансових потоків, проте значення абсолютної ліквідності залишалося недостатнім для забезпечення високої платоспроможності.

У 2023 році відбулося різке погіршення. Загальний коефіцієнт ліквідності впав до 0,88, швидкої – до 0,42, а абсолютної – лише до 0,02. Це означало, що підприємство фактично втратило можливість покривати свої поточні зобов'язання за рахунок оборотних активів, і рівень платоспроможності значно знизився.

У 2024 році негативна тенденція посилилася. Загальний коефіцієнт ліквідності становив 0,66, швидкої – 0,25, а абсолютної – лише 0,01. Така ситуація свідчить про критичне погіршення фінансового стану, адже підприємство більше не мало достатнього запасу ліквідних активів для розрахунків навіть у короткостроковій перспективі.

Основним інструментом для оцінки ефективності використання ресурсів підприємства в умовах нестабільної економіки є аналіз ділової активності суб'єкта господарювання, за допомогою якого можна об'єктивно визначити результативність фінансової діяльності підприємства та перспективи його розвитку. Таким чином, ділова активність є дієвим механізмом, що зменшує ймовірність настання несприятливих подій в умовах кризи та конкуренції.

Динаміка показників оборотності активів, оборотних активів і запасів ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» - рис. 2.12:

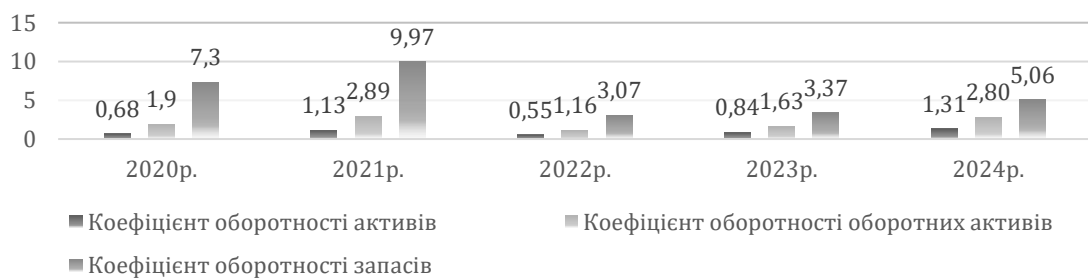

Рис. 2.12 – Динаміка показників оборотності активів, оборотних активів і запасів ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»

Розрахуємо показники ділової активності підприємства (табл.2.9).

Таблиця 2.9 - Показники ділової активності ПАТ «АрселорМіттал Крий Ріг»

№ з/ п	Показники	Нормат. значення	2020	2021	2022	2023	2024	Відхилення							
								Абсолютне				Відносне			
								2021/ 2020	2022/ 2021	2023/ 2022	2024/ 2023	2021/ 2020	2022/ 2021	2023/ 2022	2024/ 2023
1	Коефіцієнт оборотності активів	зростання	0,68	1,13	0,55	0,84	1,31	0,44	-0,57	0,29	0,47	66,18	-51,33	52,61	55,84
2	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	-	1,9	2,89	1,16	1,63	2,80	0,99	-1,73	0,47	1,17	52,11	-59,86	40,36	71,87
3	Коефіцієнт оборотності запасів	середньо галузеве	7,3	9,97	3,07	3,37	5,06	2,66	-6,89	0,30	1,69	36,58	-69,21	9,65	50,32
4	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	-	1,05	1,59	0,84	1,89	5,52	0,55	-0,75	1,05	3,63	51,43	-47,17	125,28	191,57
5	Коефіцієнт оборотності коштів в розрахунках (дебіторської заборгованості)	-	3,08	4,92	2,67	3,45	6,96	1,84	-2,25	0,78	3,50	59,74	-45,73	29,32	101,45
6	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	-	2,84	5,5	2,17	1,94	2,10	2,65	-3,32	-0,23	0,15	93,66	-60,55	-10,38	7,93
7	Коефіцієнт завантаженості активів	-	1,46	0,89	1,81	1,19	0,76	-0,58	0,92	-0,62	-0,43	-39,04	103,37	-34,18	-35,83
8	Коефіцієнт завантаженості активів в обороті	-	0,53	0,35	0,86	0,61	0,36	-0,18	0,51	-0,25	-0,26	-33,96	145,71	-28,58	-41,82
9	Коефіцієнт завантаженості власного капіталу	-	0,96	0,63	1,2	0,53	0,18	-0,33	0,57	-0,67	-0,35	-34,38	90,48	-55,96	-65,70

У 2020 році коефіцієнт оборотності активів склав 0,68, що свідчило про відносно низьку ефективність використання всіх наявних ресурсів підприємства. Оборотність оборотних активів дорівнювала 1,90, а оборотність запасів – 7,30. Це вказувало на більш активне використання саме обігових коштів, тоді як загальна ефективність залишалася помірною.

У 2021 році ситуація значно покращилася: коефіцієнт оборотності активів зріс до 1,13, оборотних активів – до 2,89, а оборотність запасів сягнула 9,97. Це стало свідченням підвищення ділової активності та більш ефективного використання ресурсів підприємства.

Проте у 2022 році відбулося суттєве зниження. Коефіцієнт оборотності активів упав до 0,51, оборотних активів – до 1,56, а оборотність запасів – до 3,07. Це означало уповільнення обігу ресурсів і, як наслідок, падіння ефективності господарської діяльності.

У 2023 році показники зросли, але залишилися нижчими за рівень 2021 року. Коефіцієнт оборотності активів склав 0,84, оборотних активів – 1,63, а оборотність запасів – 3,37. Це свідчило про певну стабілізацію, проте значного відновлення ефективності ще не відбулося.

У 2024 році спостерігається покращення: коефіцієнт оборотності активів зріс до 1,31, оборотних активів – до 2,80, а оборотність запасів – до 5,06. Це свідчить про більш активне використання ресурсів підприємства та поступове відновлення ділової активності після кризових років.

На рис. 2.13 представлена динаміка коефіцієнту оборотності власного капіталу і коефіцієнту оборотності дебіторської заборгованості ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»

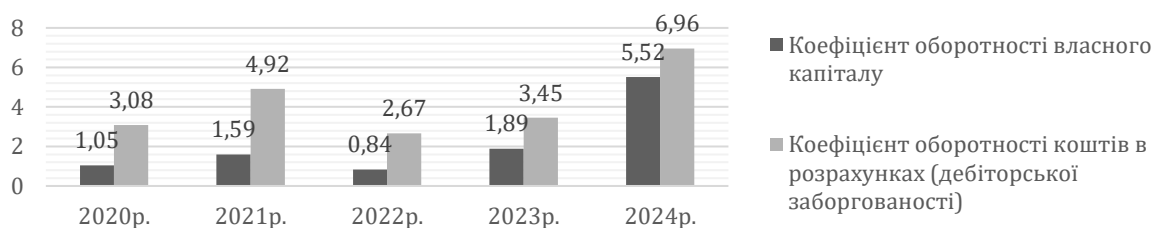

Рис. 2.13 – Динаміка коефіцієнту оборотності власного капіталу і коефіцієнту оборотності дебіторської заборгованості ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»

З даних рис. 2.13 видно, що динаміка коефіцієнтів оборотності власного капіталу та дебіторської заборгованості ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» у 2020–2024 рр. свідчить про зростання ефективності використання ресурсів.

У 2020–2021 рр. спостерігалось поступове зростання: оборотність власного капіталу з 1,05 до 1,59, а дебіторської заборгованості – з 3,08 до 4,92. У 2022 році відбулося падіння показників (0,84 і 2,67 відповідно), що вказує на зниження швидкості обігу коштів. У 2023 році ситуація частково стабілізувалася, а у 2024 році досягнуто найвищих значень: 5,52 та 6,96 відповідно. Це свідчить про активізацію діяльності підприємства та підвищення ефективності управління обіговими ресурсами.

Проаналізуємо динаміку зміни коефіцієнтів завантаження активів, активів в обороті і власного капіталу ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» (рис. 2.14)

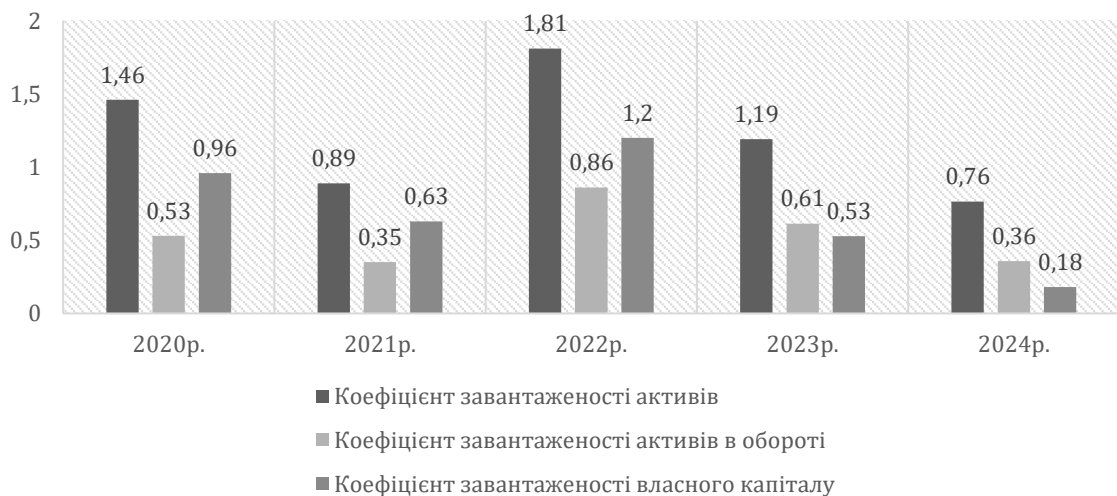

Рис. 2.14 – Динаміка зміни коефіцієнтів завантаження активів, активів в обороті і власного капіталу ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»

На рис. 2.14 видно, що аналіз коефіцієнтів завантаження активів, активів в обороті і власного капіталі показав, що в 2021 р., дані показники зросли на 35%, а в 2022 р. – більш ніж на 100%. У 2023 р. - розраховані показники, порівняно з 2022 р., знизились. Так, коефіцієнт завантаження активів знизився на 34,18%, коефіцієнт завантаження активів в обороті – на 25,58%, а

коефіцієнт завантаження власного капіталу – на 55,96%, що свідчить про підвищення ефективності використання активів підприємства.

Розрахуємо тривалість обороту активів (табл. 2.10):

Таблиця 2.10 - Тривалість обороту активів ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»

№	Показники	2020	2021	2022	2023	2024	Відхилення (+/-)			
							2021/ 2020	2022/ 2021	2023/ 2022	2024/ 2023
1	Період обороту активів	527	320	651	429	275	-207	331	-222	-154
2	Період обороту дебіторської заборгованості (К1)	117	73	135	104	52	-44	62	-31	-53
3	Період обороту запасів (К2)	49	36	117	107	71	-13	81	-10	-36
4	Період обороту кредиторської заборгованості (К3)	127	65	166	185	172	-61	100	19	-14
5	Фінансовий цикл	40	44	86	26	-49	4	43	-60	-75

Динаміка зміни періоду обороту активів ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» представлена на рис. 2.15:

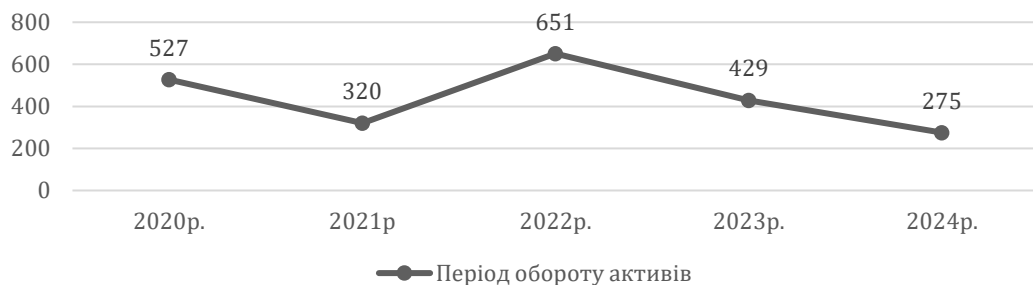

Рис.2.15 – Динаміка зміни періоду обороту активів ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»

У 2020 році період становив 527 днів, у 2021 році він скоротився до 320 днів, що свідчило про більш швидке використання активів. Проте у 2022 році відбулося різке збільшення до 651 дня, що може бути пов'язано зі зниженням обсягів реалізації та погіршенням фінансового стану. У 2023–2024 рр. показник знову зменшився (429 та 275 днів відповідно), що відображає поступове відновлення ефективності використання активів і прискорення їх обороту.

Рис. 2.16 - Динаміка зміни фінансового циклу ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг».

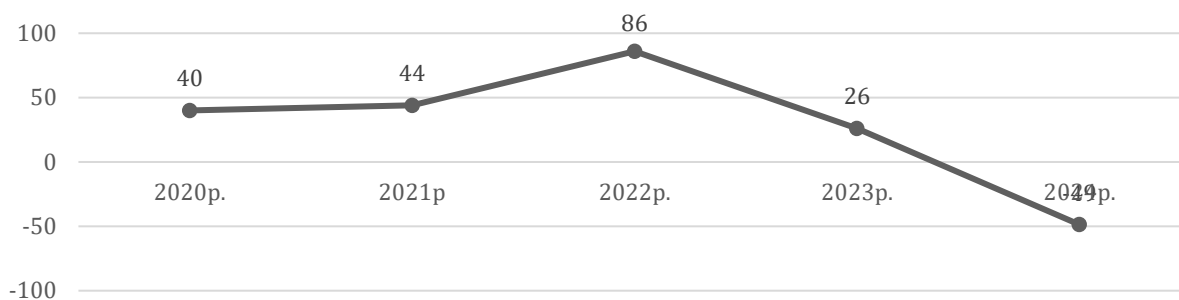

Рис. 2.16 – Динаміка зміни фінансового циклу ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»

Фінансовий цикл ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» у 2020–2024 рр. мав нестабільну динаміку. У 2020 році він складав 40 днів, у 2021 році незначно збільшився до 44 днів. У 2022 році показник зріс до 86 днів, що свідчить про подовження періоду перетворення ресурсів у грошові кошти, ймовірно через уповільнення реалізації продукції.

У 2023 році цикл скоротився до 26 днів, а вже у 2024 році став від'ємним (-49 днів). Це означає, що підприємство отримує кошти від покупців раніше, ніж сплачує власні зобов'язання постачальникам, що є ознакою більш ефективної фінансової політики та підвищення ліквідності.

Отже, здійснивши детальний аналіз ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг», можна сказати, що за У 2020–2021 рр. підприємство мало відносно стабільні фінансово-економічні результати. Однак з 2022 року ситуація різко погіршилася: рентабельність перейшла у від'ємну площину, зроста фінансова залежність від позикових коштів, погіршилися ліквідність та фінансова стійкість. Часткові позитивні зміни у 2024 році (скорочення фінансового циклу, підвищення оборотності власного капіталу) не компенсують загальних негативних тенденцій.

Це свідчить про потребу у відновленні виробничих потужностей, оптимізації витрат та реструктуризації фінансових зобов'язань, аби зміцнити ліквідність, забезпечити стійкість і повернути підприємство до прибуткової діяльності.

Проаналізуємо витратні, ресурсні і доходні показники рентабельності ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» (табл.2.11).

Таблиця 2.11 - Динаміка показників рентабельності ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020-2024 рр.

№ з / п	Показники	2020	2021	2022	2023	2024	Відхилення (+/-)			
							2021/ 2020	2022/ 2021	2023/ 2022	2024/ 2023
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ВИТРАТНІ ПОКАЗНИКИ										
1	Рентабельність продукції (товарів, робіт, послуг)	7,9	46,6	-21,51	-17,35	-6,45	38,70	-68,11	4,16	10,91
2	Рентабельність операційної діяльності	3,35	39,39	-20,54	0,82	0,52	36,04	-59,93	21,36	-0,30
3	Рентабельність звичайної діяльності	1,35	38,68	53,61	-22,31	-12,26	37,33	14,93	-75,92	10,05
4	Рентабельність господарської діяльності	1,35	41,55	-0,01	-21,65	-11,96	40,20	-41,56	-21,64	9,69
5	Коефіцієнт покриття виробничих витрат	107,9	146,6	78,49	82,65	93,55	38,70	-68,11	4,16	10,91
6	Коефіцієнт окупності виробничих витрат	92,67	68,22	127,41	121,00	106,89	-24,45	59,19	-6,41	-14,11
РЕСУРСНІ ПОКАЗНИКИ										
7	Рентабельність підприємства	0,8	25,98	-61,85	-23,69	-17,92	25,18	-87,83	38,16	5,77
8	Рентабельність власного капіталу	1,4	44,66	-98,05	-53,00	-60,47	43,26	-142,71	45,05	-7,47
9	Рентабельність залученого капіталу	2,63	108,21	-191,22	-42,25	-18,79	105,58	-299,43	148,97	23,46
10	Рентабельність постійного капіталу	1,2	39,75	-86,93	-20,68	-23,74	38,55	-126,68	66,25	-3,06
11	Рентабельність необоротних активів (фондорентабельність)	1,43	51,8	-123,51	-48,53	-33,59	50,37	-175,31	74,98	14,94
12	Рентабельність оборотних активів	2,53	81,12	-136,38	-45,61	-38,27	78,59	-217,50	90,77	7,34
13	Рентабельність покриття активів	68,31	112,6	55,3	-23,51	-17,89	44,29	-57,30	-78,81	5,62
14	Рентабельність окупності активів	1,46	0,89	1,81	119,14	76,45	-0,57	0,92	117,33	-42,69
15	Рентабельність покриття власного капіталу	104,51	159,07	83,65	189,23	551,75	54,56	-75,42	105,58	362,52
16	Рентабельність окупності власного капіталу	0,96	0,63	1,2	0,53	0,18	-0,33	0,57	-0,67	-0,35
ДОХОДНІ ПОКАЗНИКИ										
17	Валова рентабельність продажу	7,33	31,78	-27,41	-21,00	-6,89	24,45	-59,19	6,41	14,11
18	Чиста рентабельність продажу	1,17	23,07	-111,85	-28,22	-13,70	21,90	-134,92	83,63	14,52
19	Рентабельність доходу від операційної діяльності	1,33	28,26	-31,66	-24,27	-10,90	26,93	-59,92	7,39	13,38

Динаміка зміни рентабельності продукції «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020-2024 рр. зображена на рис. 2.17.

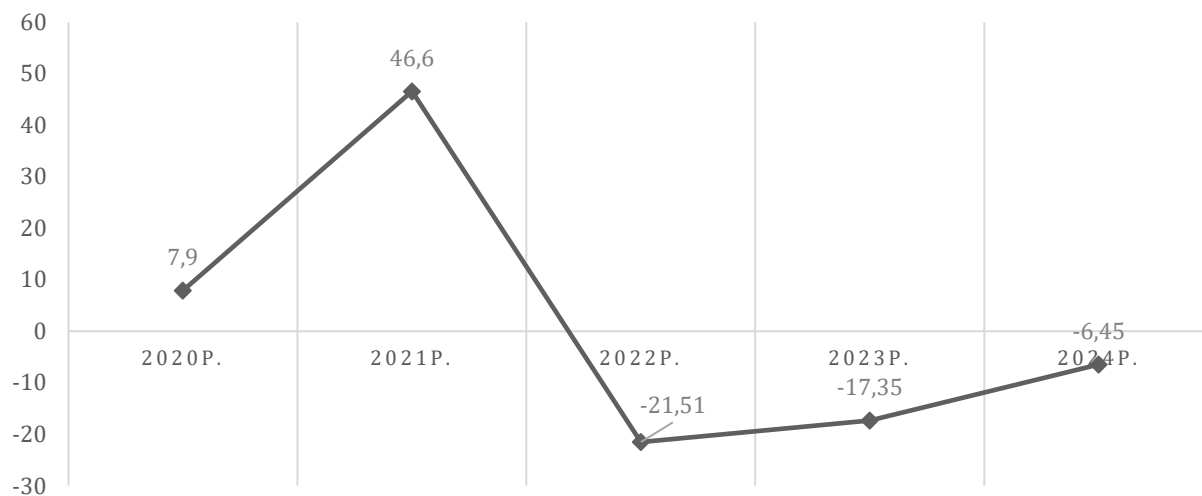

Рис. 2.17 –Динаміка зміни рентабельності продукції «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020-2024 рр.

У 2020 році рентабельність продукції становила 7,9 %, що свідчить про прибуткову діяльність підприємства.

У 2021 році показник різко зріс до 46,6 %. Це було зумовлено сприятливою ринковою кон'юнктурою, високим попитом на металопродукцію та зростанням цін на світових ринках.

У 2022 році підприємство зазнало значних збитків: рентабельність знизилася до -21,51 %. Причиною стали воєнні дії, падіння обсягів виробництва, проблеми з логістикою та високі витрати на енергоносії й сировину.

У 2023 році рентабельність залишалася від'ємною (-17,35 %), що свідчить про продовження кризових явищ, хоча й з деяким покращенням порівняно з 2022 р.

У 2024 році показник зріс до -6,45 %. Хоча підприємство ще залишалося збитковим, негативне значення рентабельності поступово зменшувалося, що може свідчити про початок відновлення виробничої та фінансової діяльності.

На рис. 2.18 представлено динаміку зміни рентабельності «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020-2024 рр.

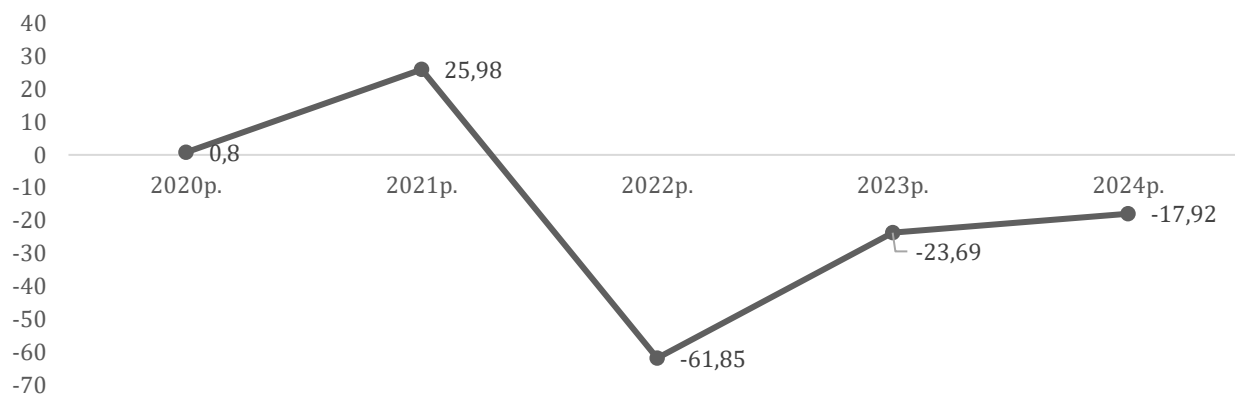

Рис. 2.18 –Динаміка зміни рентабельності «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020-2024 рр.

У 2020 році рентабельність підприємства була незначною і становила 0,8 %. Це свідчить про те, що діяльність велася майже на межі беззбитковості: доходи лише трохи перевищували витрати.

У 2021 році показник значно покращився і досяг 25,98 %. Це був найвищий рівень за аналізований період. Основними причинами такого зростання були сприятлива кон'юнктура на світовому ринку сталі, зростання цін на металопродукцію, а також ефективніше використання виробничих потужностей. Підприємство отримало суттєві прибутки, що дозволяло йому інвестувати в розвиток.

У 2022 році ситуація кардинально змінилася: рентабельність знизилася до -61,85 %. Це означало, що витрати значно перевищували доходи, а підприємство працювало зі збитками. Основними причинами були воєнні дії, руйнування логістичних ланцюгів, скорочення експорту, підвищення вартості енергоносіїв і сировини.

У 2023 році рентабельність залишалася від'ємною (-23,69 %), але падіння було вже менш глибоким. Це можна пояснити частковою стабілізацією виробництва, адаптацією до нових умов роботи та поступовим скороченням витрат. Проте прибутковості підприємство ще не досягло.

У 2024 році відбулося подальше покращення: рентабельність становила -17,92 %. Хоча показник залишався негативним, він свідчить про зменшення збитковості та певні ознаки відновлення фінансових результатів.

2.3. Вплив різних факторів виробництва на фінансовий стан та обґрунтування критерію оцінки про підвищення прибутковості діяльності металургійного підприємства

У сучасних умовах розвитку економіки математичні та статистичні методи дослідження стають невід'ємним інструментом для отримання комплексних знань про закономірності функціонування підприємств і механізми формування їх фінансової стійкості. Серед широкого спектра таких методів особливе місце займають кореляційний та регресійний аналізи, що дозволяють не лише виявити силу та напрям взаємозв'язків між економічними показниками, а й визначити характер причинно-наслідкових залежностей.

Кореляційний аналіз спрямований на кількісне вимірювання тісноти зв'язку між результативним показником та низкою факторних змінних. При цьому встановлюється, наскільки зміни одного показника супроводжуються змінами іншого. Регресійний аналіз, у свою чергу, дає можливість побудувати математичну модель, що описує залежність результативної ознаки від сукупності пояснювальних змінних. Виявлення подібних залежностей є важливим, оскільки дозволяє не лише здійснити ретроспективний аналіз, а й формувати прогностичні сценарії розвитку.

Побудова регресійних моделей передбачає оцінку параметрів рівняння, що відображає вплив окремих факторів на досліджуваний показник. Це дає змогу визначити не тільки напрям впливу (позитивний чи негативний), а й його кількісну величину. Таким чином, у практичному аспекті керівництво підприємства отримує інструмент для розробки управлінських рішень: посилення позитивного впливу факторів або мінімізація дії негативних.

Застосування кореляційно-регресійного аналізу у фінансових дослідженнях ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» дає змогу виявити ті внутрішні та зовнішні чинники, які найбільшою мірою впливають на кінцеві результати його діяльності. Для проведення дослідження було використано офіційну фінансову звітність підприємства за 2018–2024 рр., що дозволяє

простежити динаміку змін у довгостроковій перспективі та визначити закономірності їх впливу на результативний показник.

У якості результативної змінної (Y) було обрано чистий прибуток, оскільки саме цей показник найбільш повно характеризує фінансову стійкість та ефективність діяльності підприємства. До складу факторних змінних увійшли такі показники, як обсяг виробництва та реалізації продукції, собівартість, фонд оплати праці, середньомісячна заробітна плата персоналу, рентабельність продажів, продуктивність праці та інші індикатори, які прямо чи опосередковано впливають на кінцевий фінансовий результат.

Процедура аналізу передбачала кілька послідовних етапів:

1. Збір і підготовка даних – узгодження показників за однаковими часовими інтервалами, перевірка їхньої достовірності та приведення до порівнянного вигляду.
2. Розрахунок коефіцієнтів парної кореляції між результативним та факторними показниками для попереднього визначення сили та напрямку зв'язку.
3. Відбір факторів для побудови моделі, шляхом виключення мультиколінеарних та статистично незначущих змінних.
4. Побудова рівняння множинної регресії, яке описує залежність чистого прибутку від сукупності відібраних факторів.
5. Перевірка адекватності моделі за допомогою статистичних критеріїв (F-критерій Фішера, коефіцієнт детермінації R^2 , t-критерій Стьюдента).
6. Економічна інтерпретація результатів, яка дозволяє зробити висновки про найважливіші фактори впливу та розробити рекомендації для управління.

Отримані результати кореляційно-регресійного аналізу є важливою основою для прогнозування фінансових результатів ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг». Вони дозволяють не тільки визначити ключові фактори впливу на прибутковість, а й сформулювати практичні рекомендації щодо підвищення

ефективності використання ресурсів, оптимізації витрат та збалансування виробничо-фінансової політики підприємства.

Таким чином, застосування множинного кореляційно-регресійного аналізу у дослідженні фінансової стійкості підприємства є методологічно обґрунтованим і практично значущим кроком, що забезпечує поєднання математичного моделювання з економічним аналізом і сприяє прийняттю ефективних управлінських рішень. Найпростіша форма залежності - лінійна, тобто залежність виду:

$$y_0 = A_0 + A_1X_1 + A_2X_2 + A_3X_3 + \dots + A_nX_n, \quad (2.1)$$

де y – результативний показник;

A_0 – вільна складова рівняння;

$A_1, A_2, A_3, \dots, A_n$ – коефіцієнти множинної кореляції;

$X_1, X_2, X_3, \dots, X_n$ – кількісні характеристики чинників, які впливають на результативний показник.

У кореляційну модель включаємо найсуттєвіші чинники які впливають на розмір чистого прибутку ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» (табл. 2.10).

Серед них:

X_1 – дохід від реалізації. Базовий показник, що визначає масштаб діяльності та формує основу фінансових результатів. Його зростання безпосередньо сприяє підвищенню прибутку та фінансової стійкості.

X_2 – собівартість реалізованої продукції. Ключовий елемент витрат, який має зворотний вплив на прибутковість: збільшення собівартості знижує фінансовий результат.

X_3 – адміністративні та збутові витрати. Витрати на управління та організацію збуту. Високий рівень вказує на потребу в оптимізації та впливає на кінцевий прибуток.

X_4 – валовий прибуток. Проміжний показник, що показує різницю між доходом і собівартістю. Є основою для формування операційного та чистого прибутку.

X5 – основні засоби. Вартість виробничої бази, яка відображає капіталомісткість галузі. Її ефективне використання впливає на продуктивність і конкурентоспроможність.

X6 – готова продукція і товари. Обсяг запасів на складах. Оптимальний рівень підтримує ліквідність, тоді як надмірні залишки свідчать про проблеми зі збутом.

X7 – грошові кошти. Індикатор фінансової гнучкості. Високий рівень забезпечує своєчасні розрахунки, низький – підвищує ризик труднощів із ліквідністю.

X8 – поточні зобов'язання. Показник боргового навантаження. Зростання обмежує платоспроможність і створює фінансові ризики.

X9 – дебіторська заборгованість. Характеризує стан розрахунків із контрагентами. Її зростання знижує ліквідність, своєчасне погашення – покращує грошові потоки.

X10 – операційні витрати. Інтегральний показник усіх витрат, пов'язаних з основною діяльністю. Їх зростання безпосередньо зменшує чистий прибуток.

Y – чистий прибуток. Результативний показник, що інтегрує вплив усіх факторів та відображає загальну ефективність і фінансову стійкість підприємства.

Отже, включення до моделі зазначених змінних дозволяє комплексно оцінити фінансові результати ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг», визначити найвпливовіші фактори та сформулювати практичні рекомендації для підвищення ефективності управління. Аналіз взаємозв'язків між показниками дає змогу визначити, які з них потребують першочергової уваги керівництва, а також які управлінські рішення можуть мати найбільший ефект. Це особливо важливо в умовах нестабільного економічного середовища, коли здатність швидко реагувати на зміни зовнішніх і внутрішніх факторів стає запорукою збереження фінансової стійкості та конкурентоспроможності підприємства.

Динаміка фінансових показників ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2018-2024 рр. представлена в табл. 2.12:

Таблиця 2.12 - Динаміка фінансових показників ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2018-2024 рр.

Показники	Роки						
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
X ₁ – дохід від реалізації	67963171	62409226	63 496 684	109 303 155	43 818 410	41 848 635	64 591 407
X ₂ – собівартість реалізованої продукції	54675902	63503128	58 845 530	74 561 304	55 829 721	50 635 909	69 042 126
X ₃ – адміністративні та збутові витрати	2751310	2630996	2207941	3620729	1847967	1712943	2314051
X ₄ – валовий прибуток	13287269	-1093902	4 651 154	34 741 851	-12 011 311	-8 787 274	-4 450 719
X ₅ – основні засоби, тис. грн	47029241	47 757 468	51 996 100	51 945 454	18 996 729	18 468 194	19 904 180
X ₆ – готова продукція і товари	11893572	1 464 386	1 178 953	2 218 815	711 622	1 353 149	1 650 533
X ₇ – грошові кошти, тис. грн	2008813	1 005 218	867 691	1 374 859	954 053	523 938	488 391
X ₈ – поточні та довгострокові зобов'язання	23183467	36913281	27470270	29248975	24469822	31014924	44329219
X ₉ – дебіторська заборгованість	24684899	25766910	21637895	29631913	14401960	9839064	8733884
X ₁₀ – операційні витрати	60500588	66244089	60 244 083	82 549 368	59 796 924	49 999 590	74 400 945
У - чистий прибуток	9509163	-2265232	740902	25 216 068	-49 009 104	-11 811 030	-8 848 963

З метою виявлення основних факторів, що впливають на чистий прибуток діяльності підприємства, потрібно провести аналіз окремих фінансових показників діяльності підприємства (табл. 2.13)

Таблиця 2.13 - Значення коефіцієнтів детермінації між чистим прибутком і факторами

Фактор	Показник	Економічний зміст	Економетрична залежність	R ²
X ₁	ДР	Дохід від реалізації	$y = 0,8287x - 6E+07$	0,644
X ₂	С	Собівартість реалізованої продукції	$y = 1,3368x - 9E+07$	0,245
X ₃	АЗВ	Адміністративні та збутові витрати	$y = 28,622x - 8E+07$	0,642
X ₄	ВП	Валовий прибуток	$y = 1,2123x - 1E+07$	0,720
X ₅	ОЗ	Основні засоби, тис. грн	$y = 1,0451x - 4E+07$	0,561
X ₆	ГП	Готова продукція і товари	$y = 2,1847x - 1E+07$	0,144
X ₇	ГК	Грошові кошти, тис. грн	$y = 19,588x - 3E+07$	0,201
X ₈	ПДЗ	Поточні та довгострокові зобов'язання	$y = 0,1973x - 1E+07$	0,004
X ₉	Дз	Дебіторська заборгованість	$y = 1,818x - 4E+07$	0,427
X ₁₀	ОВ	Операційні витрати	$y = 1,0623x - 7E+07$	0,247
У	ЧДР	Чистий дохід від реалізації		

Аналізуючи дані табл. 2.13, можна зробити висновок, що всі показники тим чи іншим чином пов'язані з показником чистого доходу від реалізації, але найбільший вплив на результативний показник здійснює дохід від реалізації, адміністративні та збутові витрати, валовий прибуток, тому ці три показника будемо використовувати в моделі.

На рис. 2.19-2.21 представлені графіки кореляції показників, що мають найбільший вплив на результативний показник.

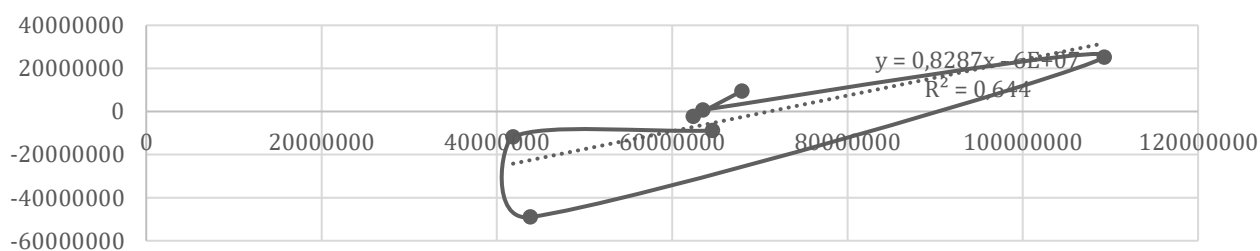

Рис. 2.19 – Графік кореляції доходу від реалізації

ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»

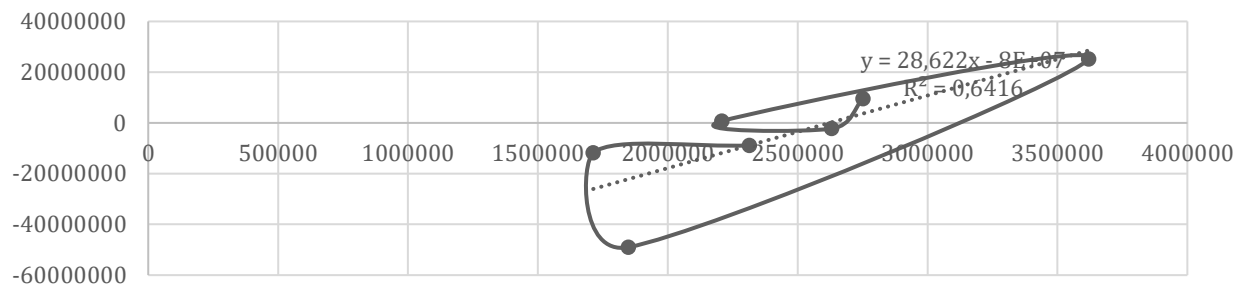

Рис. 2.20 – Графік кореляції адміністративних та збутових витрат в ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»

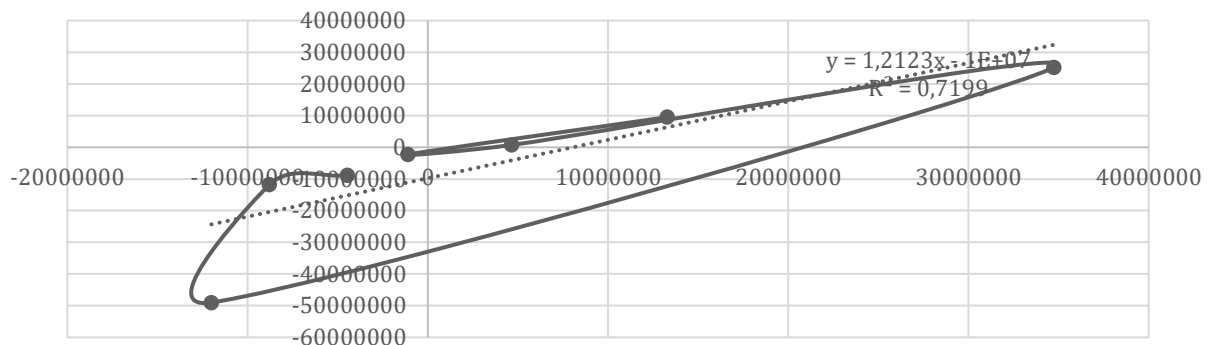

Рис. 2.21 – Графік кореляції валового прибутку ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»

Важливою частиною методів кореляційно-регресійного аналізу є перевірка моделі на мультиколінеарність, тобто на наявність лінійного зв'язку між факторами. Мультиколінеарність може мати ймовірнісну (імовірнісну) або функціональну (функціональну) форму. У функціональній формі принаймні один фактор повинен бути присутнім у моделі, і він повинен бути функціонально пов'язаний з будь-яким або всіма іншими факторами в моделі. В економічних моделях мультиколінеарність зазвичай проявляється у стохастичній формі. Щоб перевірити наявність мультиколінеарності в моделі, сформуєте кореляційну матрицю (табл. 2.14).

Таблиця 2.14 - Матриця коефіцієнтів кореляції моделі

	<i>У - чистий прибуток</i>	<i>X1 – дохід від реалізації</i>	<i>X3 – адміністративні та збутові витрати</i>	<i>X4 – валовий прибуток</i>
У - чистий прибуток	1			
X1 – дохід від реалізації	0,80250222	1		
X3 – адміністративні та збутові витрати	0,801016413	0,962942437	1	
X4 – валовий прибуток	0,848448269	0,952017362	0,935102733	1

Для встановлення форми зв'язку між досліджуваними ознаками потрібно провести регресійний аналіз, результати представлені у табл. 2.15.

Таблиця 2.15 - Регресійна статистика

Множинний R	0,84978525
R-квадрат	0,722134971
Нормований R-квадрат	0,444269942
Стандартна похибка	17112521,19
Спостереження	7

Величина коефіцієнта множинної кореляції R характеризує якість отриманої моделі. Згідно отриманих результатів даний коефіцієнт становить 0,84978525, що свідчить про наявність у моделі високої кореляції. Значення R-квадрата наближене до 1, тому дана модель є адекватною. Ця модель пояснює, що в моделі 72,21% припадає на фактори дохід від реалізації, адміністративні та збутові витрати та валовий прибуток та менше 27,79% – на невраховані фактори.

Результати проведеного дисперсійного аналізу наведені в табл. 2.16

Таблиця 2.17 - Результати дисперсійного аналізу

	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Значимість F</i>
Регресія	3	2,28315E+15	7,61049E+14	2,598869576	0,226769949
Залишок	3	8,78515E+14	2,92838E+14		
Всього	6	3,16166E+15			

Значення коефіцієнта кореляції та детермінації свідчить, що дана залежність є достатньо закономірною. Показник значущості F свідчить, що результати оцінювання є достовірними. Варто звернути уваги на дисперсію та F-статистику, їх значення не дуже високе, але R-квадрат є значущим, оскільки значущість $F = 0,226769949$.

Проведено регресійний аналіз впливу факторів (табл. 2.18)

Таблиця 2.18 - Результати регресійного аналізу

	<i>Коефіцієнти</i>	<i>Стандартна похибка</i>	<i>t-статистика</i>	<i>P-Значення</i>	<i>Нижні 95%</i>	<i>Верхні 95%</i>	<i>Нижні 95,0%</i>	<i>Верхні 95,0%</i>
Y-пересечение	-12108851,32	73403154,91	-0,16496	0,87946	-245710450,5	221492747,8	- 245710450,5	221492747,8
X1 – дохід від реалізації	-0,19329	1,38393	-0,13967	0,89776	-4,59760	4,21100	-4,59760	4,21100
X3 – адміні-стративні та збутові витрати	6,04345	41,35624	0,14613	0,89308	-125,57058	137,65748	-125,57058	137,65748
X4 – валовий прибуток	1,24096	1,45742	0,85147	0,45707	-3,39722	5,87915	-3,39722	5,87915

Отже, використовуючи той самий алгоритм, отримуємо наступне рівняння регресії:

$$Y = -0,193 X_1 + 6,043 X_2 + 1,241 X_3$$

В результаті проведеного дослідження було встановлено величину коефіцієнта множинної кореляції $R = 0,8498$, який вказує на досить щільний зв'язок між факторами і результативною ознакою. Множинний коефіцієнт детермінації ($R^2 = 0,7221$) свідчить про те, що варіація обсягу чистого прибутку досліджуваних підприємств на 72,21% обумовлюється такими факторами, як : дохід від реалізації, адміністративні та збутові витрати, валовий прибуток.

На основі отриманих параметрів рівняння регресії та на основі розрахунку коефіцієнтів еластичності можна зробити висновки, що величина валового прибутку (X_4) більше впливає на чистий дохід від реалізації ніж величина дохід від реалізації (X_1) і адміністративних та збутових витрат (X_3). При збільшенні показника валового прибутку на 100 од. чистий дохід від реалізації продукції збільшиться на 124,09 од., доходу від реалізації – на 1,93 од, а при збільшенні розміру адміністративних та збутових витрат – знизиться на 604,34 од.

Отже, запропонована модель є адекватною, оскільки всі її показники відповідають нормативним значенням та успішно проходять перевірку за основними критеріями статистичної значущості. Це свідчить про те, що модель правильно відображає взаємозв'язки між досліджуваними змінними та формує достовірне уявлення про вплив ключових факторів на результативний показник.

Завдяки цьому модель може використовуватися для економічних розрахунків і практичних висновків. Вона є корисною для оцінювання фінансового стану підприємства, прогнозування його динаміки, визначення ризиків та підготовки обґрунтованих управлінських рішень. Її використання підвищує якість фінансового аналізу та сприяє більш об'єктивному плануванню розвитку ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг».

Висновки до розділу 2

Проведений аналіз фінансово-економічного стану ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» у період 2020–2024 рр. дав змогу комплексно оцінити динаміку розвитку підприємства, виявити сильні та слабкі сторони його діяльності, а також визначити перспективи подальшого функціонування.

Насамперед варто відзначити, що у 2020–2021 рр. підприємство характеризувалося відносною стабільністю та збалансованістю фінансових потоків. Коефіцієнт автономії у цей час перевищував 0,7, що свідчило про достатній рівень фінансової незалежності та низьку залежність від зовнішніх джерел фінансування. Водночас коефіцієнти ліквідності та платоспроможності перебували на прийнятному рівні, забезпечуючи підприємству можливість своєчасно виконувати свої зобов'язання.

З 2022 року ситуація змінилася у гірший бік. Падіння світових цін на металопродукцію, вплив воєнних ризиків та логістичних обмежень призвели до значного зростання витрат і скорочення доходів. Коефіцієнт фінансової залежності зріс до 1,87, що свідчило про зростання ролі позикових коштів у фінансуванні діяльності. У 2023 році цей показник перевищив 2,9, а коефіцієнт автономії знизився до критичного рівня 0,14. Це означало, що підприємство втратило значну частину фінансової стійкості і стало надмірно залежним від зовнішніх джерел фінансування.

Окрему увагу слід звернути на динаміку рентабельності. Якщо у 2020–2021 рр. підприємство демонструвало позитивні фінансові результати, то у 2022–2023 рр. рентабельність стала від'ємною (–23,7 % у 2023 р.), а у 2024 р. показник хоч і залишався негативним (–17,9 %), проте свідчив про певне зниження збитковості. Витрати на 1 грн реалізованої продукції зросли з 71,53 коп. у 2021 р. до 131,63 коп. у 2022 р., що підтверджує кризовий характер цього періоду, однак у 2024 р. вони вже скоротилися до 110,47 коп., що може розглядатися як перші кроки до відновлення ефективності виробництва.

Показники ділової активності також демонструють хвилеподібний характер. У 2020 р. період обороту активів складав понад 500 днів, у 2021 р. скоротився до 320 днів, що свідчило про підвищення ефективності використання ресурсів. Проте у 2022 р. цей показник зріс до 651 дня, що свідчило про серйозне уповільнення оборотності через кризові явища. Лише у 2024 р. вдалося скоротити його до 275 днів, що підтверджує відновлення ділової активності та підвищення продуктивності використання активів.

Узагальнюючи результати аналізу, можна зробити висновок, що ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» у досліджуваний період пройшло кілька ключових етапів розвитку.

Перший етап (2020–2021 рр.) характеризувався відносною стабільністю. Підприємство мало достатній рівень фінансової автономії, зберігало прибутковість та демонструвало ефективне використання ресурсів.

Другий етап (2022–2023 рр.) став кризовим. Зростання витрат, зниження доходів і ускладнені зовнішні умови призвели до втрати фінансової стійкості. Підприємство стало більш залежним від позикових коштів, що погіршило показники ліквідності та рентабельності.

Третій етап (2024 р.) позначився першими ознаками відновлення: зменшенням збитків, скороченням витрат на одиницю продукції та частковим покращенням оборотності активів. Це свідчить про поступову адаптацію комбінату до нових умов роботи.

Таким чином, фінансовий стан підприємства у 2020–2024 рр. був нестабільним, із коливаннями під впливом зовнішніх (ринкова кон'юнктура, геополітичні ризики, логістика) та внутрішніх чинників (зростання витрат, боргове навантаження).

Основними завданнями є оптимізація витрат, раціональне використання ресурсів, контроль за зобов'язаннями, а також інвестиційна політика й диверсифікація ринків збуту. Це дозволить знизити залежність від окремих ринків і підвищити фінансову стійкість.

РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНОЇ МОДЕЛІ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ РЕЗУЛЬТАТІВ ОПТИМІЗАЦІЇ РЕЗУЛЬТУЮЧИХ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Розробка економіко-математичної моделі та встановлення взаємозв'язків між її складовими

Ефективність управління фінансово-економічними процесами значною мірою залежить від здатності кількісно оцінити вплив окремих факторів на результативні показники діяльності підприємства. У сучасних умовах високої нестабільності ринкового середовища, зростання конкуренції та швидких змін зовнішніх умов традиційні методи аналізу не завжди забезпечують достатній рівень точності, глибини та об'єктивності. Саме тому економіко-математичне моделювання набуває особливого значення, оскільки дозволяє формалізувати структуру економічних взаємозв'язків і підвищити якість аналітичних та управлінських рішень.

Побудова економіко-математичної моделі дає можливість не лише встановити характер, силу та напрямок впливу окремих факторів на фінансові результати, але й комплексно оцінити взаємозалежність ключових економічних змінних. Такий підхід дозволяє перетворити масив статистичних показників на практично значиму інформацію, яка може бути використана для діагностики фінансового стану підприємства, виявлення основних ризиків, визначення резервів підвищення ефективності та побудови системи прогнозування. Моделювання також сприяє отриманню об'єктивної оцінки, яка не залежить від суб'єктивних управлінських припущень.

У межах даного підрозділу здійснюється розробка економіко-математичної моделі для ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» на основі фактичних даних за попередні періоди. Особлива увага приділяється вибору ключових факторних показників, обґрунтуванню методології моделювання, перевірці значущості отриманих параметрів та аналізу взаємозв'язків між

змінними. Це дозволяє визначити економічні чинники, що найбільш суттєво формують кінцеві фінансові результати підприємства, та закладає основу для прогнозування його діяльності у майбутніх періодах.

Розрахувавши показники фінансових результатів та оцінивши вплив обраних факторів на ефективність діяльності ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг», можна здійснити обґрунтований прогноз на 2025–2029 рр. Побудована модель створює можливість оцінити потенційну динаміку досліджуваних показників та визначити траєкторію розвитку підприємства за умов збереження виявлених тенденцій. Отримані прогнозні значення будуть представлені у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Прогнозовані значення доходу від реалізації, чистого та валового прибутку

	Роки	Показники		
		У - чистий прибуток	X ₁ – дохід від реалізації	X ₄ – валовий прибуток
Фактичні значення	2018	9509163	67963171	13287269
	2019	-2265232	62409226	-1093902
	2020	740902	63496684	4651154
	2021	25216068	109303155	34741851
	2022	-49009104	43818410	-12011311
	2023	-11811030	42278038	-8787274
	2024	-8848963	64591407	-4450719
Прогнозні значення	2025	-4425571	72343150	-3045113
	2026	-2238852	69216499	-2413799
	2027	-1002228	70291146	-661563
	2028	795396	71281837	1151647
	2029	6344329	77913334	12717071

Для більш детального аналізу побудуємо відповідні графіки за фактичними та прогнозованими значеннями по кожному показнику (рис.3.1-3.3):

Рис. 3.1 – Фактичне та прогнозне значення чистого прибутку

Рис. 3.2 – Фактичне та прогнозне значення доходу від реалізації

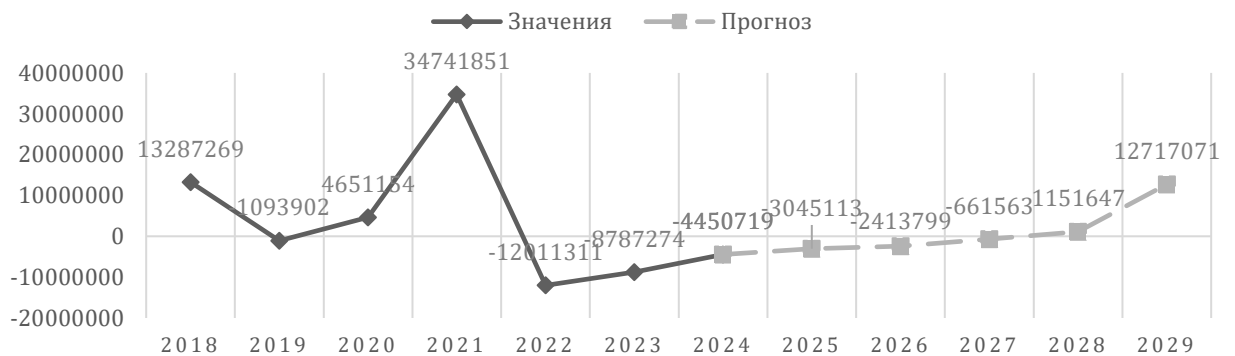

Рис. 3.3 – Фактичне та прогнозне значення валового прибутку

Проаналізуємо вплив керованих змінних – валового прибутку та доходу від реалізації – на результативний показник, яким у цьому дослідженні є чистий прибуток підприємства. Такий підхід дозволяє визначити, яким чином зміна основних факторів, що формують фінансовий результат, впливає на кінцеву величину прибутковості та наскільки чутливою є діяльність підприємства до коливань основних показників. Аналіз факторного впливу дає можливість уточнити характер взаємозв'язків між змінними та оцінити резерви підвищення ефективності.

Для цього необхідно накласти на цільову функцію відповідну систему обмежень, яка забезпечить коректність розрахунків і дозволить дослідити модель за декількома сценаріями. Зокрема, розглядаються такі умови:

- за мінімальною, середньою та максимально можливою величиною доходу від реалізації при фактичному значенні валового прибутку.

– за мінімальною, середньою та максимальною величиною валового прибутку при фактичному значенні доходу від реалізації.

На основі цих обмежень по черзі змінюватимемо значення керованих змінних та обчислюватимемо відповідні значення чистого прибутку. Такий підхід дає змогу сформулювати комплексне уявлення про вплив ключових факторів на результативний показник, оцінити чутливість моделі та визначити можливі напрями оптимізації фінансових результатів підприємства. Починаємо з фіксації мінімального значення доходу від реалізації, а це 42278038 грн. Результати обчислень впливу на чистий прибуток при фіксації валового прибутку наведемо у табл. 3.2 та зобразимо графічно на рис. 3.4.

Таблиця 3.2 – Результати фіксації мінімального значення доходу від реалізації

Роки	X_1 – дохід від реалізації	X_4 – валовий прибуток	У - чистий прибуток
2018	42278038	13287269	28990769
2019	42278038	-1093902	43371940
2020	42278038	4651154	37626884
2021	42278038	34741851	7536187
2022	42278038	-12011311	54289349
2023	42278038	-8787274	51065312
2024	42278038	-4450719	46728757
2025	42278038	-3045113	45323151
2026	42278038	-2413799	44691837
2027	42278038	-661563	42939601
2028	42278038	1151647	41126391
2029	42278038	12717071	29560967

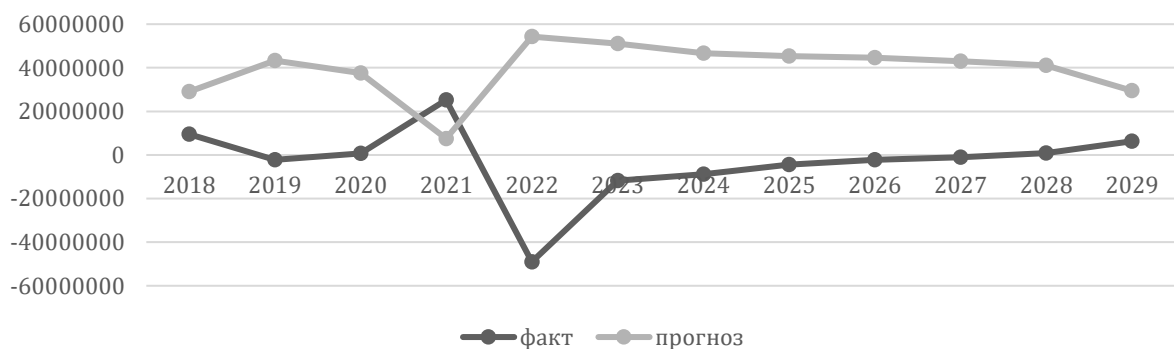

Рис. 3.4 – Чистий прибуток при фіксованому мінімальному значенні доходу від реалізації

При фіксованому мінімальному значенні доходу від реалізації фактичне значення чистого прибутку виявилось меншим за прогнозне, що свідчить про наявність додаткових факторів, не врахованих у моделі, або про коливання витрат і собівартості, які вплинули на кінцевий фінансовий результат.

Для подальшої деталізації проведемо наступний етап аналізу — зафіксуємо середнє значення доходу від реалізації (67 908 838 грн). Це дозволить оцінити чутливість чистого прибутку до інших змінних моделі за умов середнього рівня виручки та порівняти отримані результати з попередніми сценаріями.

Результати обчислень впливу значення доходу від реалізації на чистий прибуток при його фіксації узагальнимо у вигляді таблиці, що відображає динаміку як прогнозованих, так і фактичних значень показників у різних умовах (табл. 3.3). Такий підхід дає змогу системно порівняти отримані результати, визначити масштаби можливих відхилень та оцінити стабільність моделі при зміні інших факторів.

Для підвищення наочності та полегшення інтерпретації результатів залежність між доходом від реалізації та чистим прибутком буде також представлено графічно (рис. 3.5).

Таблиця 3.3 – Результати фіксації середнього значення доходу від реалізації

Роки	X ₁ – дохід від реалізації	X ₄ – валовий прибуток	У - чистий прибуток
2018	67908838	13287269	54621569
2019	67908838	-1093902	69002740
2020	67908838	4651154	63257684
2021	67908838	34741851	33166987
2022	67908838	-12011311	79920149
2023	67908838	-8787274	76696112
2024	67908838	-4450719	72359557
2025	67908838	-3045113	70953951
2026	67908838	-2413799	70322637
2027	67908838	-661563	68570401
2028	67908838	1151647	66757191
2029	67908838	12717071	55191767

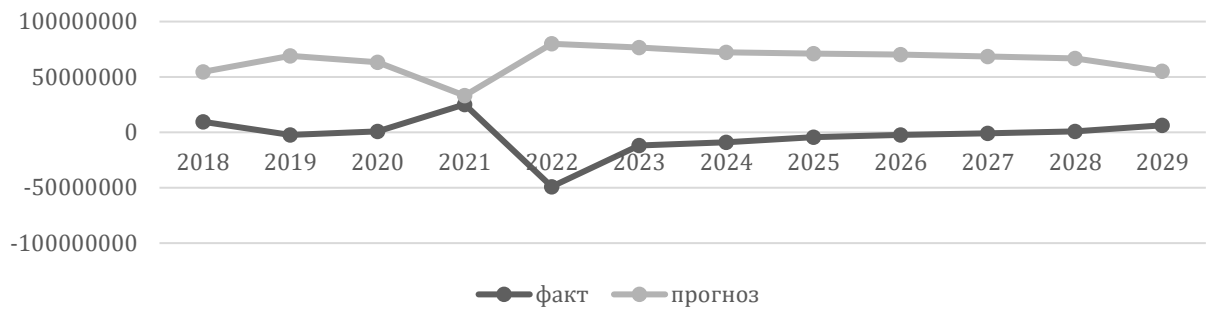

Рис. 3.5 – Чистий прибуток при фіксованому середньому значенні доходу від реалізації

При фіксованому середньому значенні доходу від реалізації фактичне значення чистого прибутку менше за прогнозне.

Зафіксуємо максимальне значення доходу від реалізації (109303155 грн.). Результати впливу на чистий прибуток при фіксації значень доходу від реалізації представимо в табл. 3.4 та зобразимо графічно (рис. 3.6):

Таблиця 3.4 – Результати фіксації максимального значення доходу від реалізації

Роки	X_1 – дохід від реалізації	X_4 – валовий прибуток	У - чистий прибуток
2018	109303155	13287269	96015886
2019	109303155	-1093902	110397057
2020	109303155	4651154	104652001
2021	109303155	34741851	74561304
2022	109303155	-12011311	121314466
2023	109303155	-8787274	118090429
2024	109303155	-4450719	113753874
2025	109303155	-3045113	112348268
2026	109303155	-2413799	111716954
2027	109303155	-661563	109964718
2028	109303155	1151647	108151508
2029	109303155	12717071	96586084

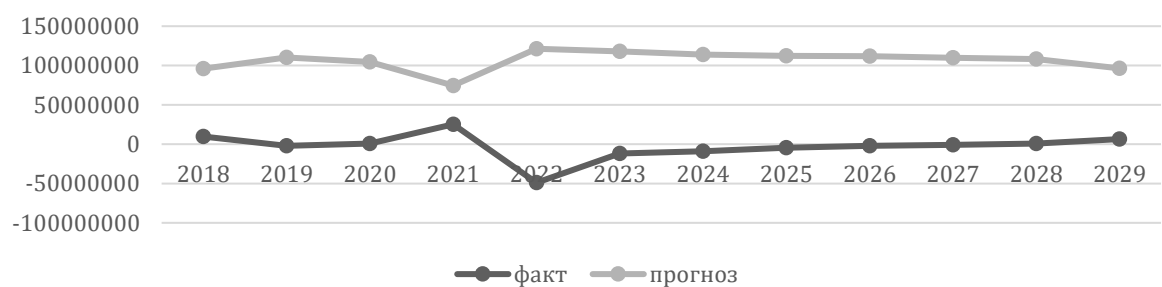

Рис. 3.6 – Чистий прибуток при фіксованому максимальному значенні доходу від реалізації

При фіксованому максимальному значенні доходу від реалізації фактичне значення чистого прибутку виявляється нижчим за прогнозне, що свідчить про недовикористання потенціалу підприємства за таких умов. Це вказує на наявність внутрішніх факторів, які стримують формування прибутку навіть за високого рівня реалізації продукції, зокрема підвищеної собівартості або недостатньої рентабельності продажів.

Для подальшого аналізу зафіксуємо фактичний рівень доходу від реалізації, який становить 64 591 407 грн. У межах цього сценарію змінними виступатимуть показники рентабельності продажів та валового прибутку, що дозволить більш точно оцінити їхній вплив на формування чистого прибутку підприємства.

Результати відповідних розрахунків впливу факторів на чистий прибуток за умов фіксації доходу від реалізації наведено у табл. 3.5. Представлені дані дають змогу оцінити, як зміна кожного з факторних показників відображається на кінцевому фінансовому результаті та порівняти силу їхнього впливу.

Для підвищення наочності ці результати також подано у графічній формі на рис. 3.7. Графік дозволяє простежити загальний характер зміни чистого прибутку та виявити ключові тенденції, що формуються під впливом досліджуваних факторів.

Таблиця 3.5 – Результати фіксації фактичного значення доходу від реалізації

Роки	X ₁ – дохід від реалізації	X ₄ – валовий прибуток	У - чистий прибуток
2018	64591407	13287269	51304138
2019	64591407	-1093902	65685309
2020	64591407	4651154	59940253
2021	64591407	34741851	29849556
2022	64591407	-12011311	76602718
2023	64591407	-8787274	73378681
2024	64591407	-4450719	69042126
2025	64591407	-3045113	67636520
2026	64591407	-2413799	67005206
2027	64591407	-661563	65252970
2028	64591407	1151647	63439760
2029	64591407	12717071	51874336

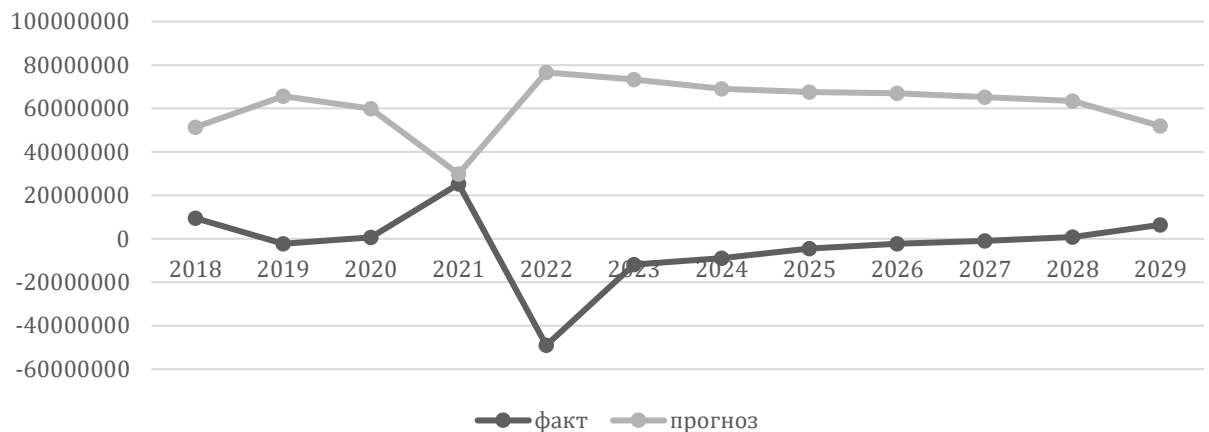

Рис. 3.7 – Чистий прибуток при фіксованому фактичному значенні доходу від реалізації

При фіксованому фактичному значенні доходу від реалізації значення чистого прибутку все одно менше за прогнозне.

Тепер перейдемо до фіксації валового прибутку.

Зафіксуємо мінімальне значення валового прибутку, а це -12011311 грн.

Результати обчислень впливу на чистий прибуток при фіксації мінімального значення валового прибутку наведемо у табл. 3.6 та для більш точного висновку зобразимо графічно на рис. 3.8.

Таблиця 3.6 – Результати фіксації мінімального значення валового прибутку

Роки	X_1 – дохід від реалізації	X_4 – валовий прибуток	У - чистий прибуток
2018	67963171	-12011311	55951860
2019	62409226	-12011311	50397915
2020	63496684	-12011311	51485373
2021	109303155	-12011311	97291844
2022	43818410	-12011311	31807099
2023	42278038	-12011311	30266727
2024	64591407	-12011311	52580096
2025	72343150	-12011311	60331839
2026	69216499	-12011311	57205188
2027	70291146	-12011311	58279835
2028	71281837	-12011311	59270526
2029	77913334	-12011311	65902023

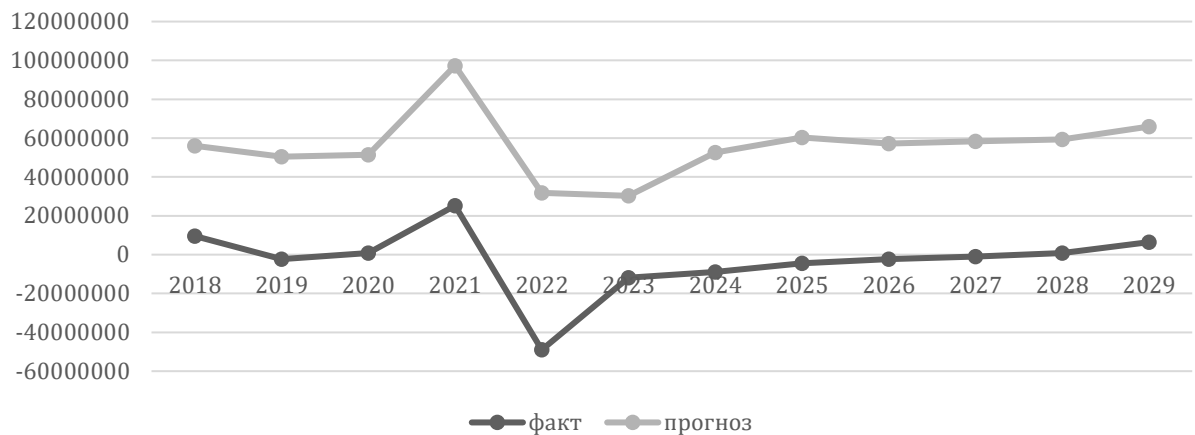

Рис. 3.8 – Чистий прибуток при фіксованому мінімальному значенні валового прибутку

При фіксованому мінімальному значенні валового прибутку фактичне значення чистого прибутку є меншим за прогнозоване, що свідчить про певні відхилення у впливі факторів.

Далі зафіксуємо середнє значення валового прибутку, яке становить 2 840 442 грн. Це дозволить оцінити зміну чистого прибутку за умов більш типового рівня цього показника.

Результати відповідних розрахунків наведемо в табл. 3.7, а для наочності та уточнення висновків також подамо їх у графічній формі на рис. 3.9.

Таблиця 3.7 – Результати фіксації середнього значення валового прибутку

Роки	X ₁ – дохід від реалізації	X ₄ – валовий прибуток	У - чистий прибуток
2018	67963171	2840442	65122729
2019	62409226	2840442	59568784
2020	63496684	2840442	60656242
2021	109303155	2840442	106462713
2022	43818410	2840442	40977968
2023	42278038	2840442	39437596
2024	64591407	2840442	61750965
2025	72343150	2840442	69502707
2026	69216499	2840442	66376057
2027	70291146	2840442	67450703
2028	71281837	2840442	68441394
2029	77913334	2840442	75072891

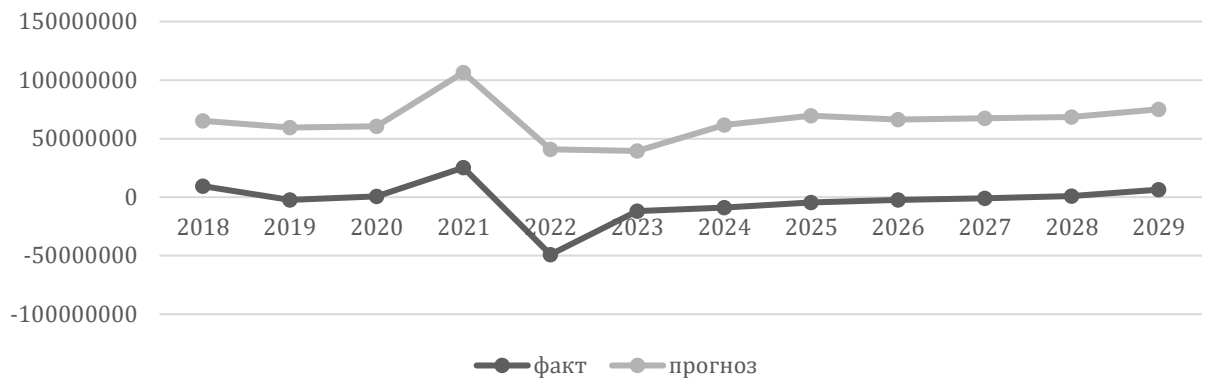

Рис. 3.9 – Чистий прибуток при фіксованому середньому значенні валового прибутку

При фіксованому середньому значенні валового прибутку фактичний чистий прибуток залишається нижчим за прогнозований, що свідчить про недосягнення потенційно можливого результату за даного рівня виробничих показників.

Для подальшого аналізу зафіксуємо максимальне значення валового прибутку, яке становить 34 741 851 грн. Це дасть змогу оцінити, як змінюється чистий прибуток за умов найвищого можливого рівня валового прибутку та визначити потенційні межі зростання результативності підприємства.

Результати відповідних розрахунків наведено у табл. 3.8, а для більшої наочності їх подано також графічно на рис. 3.10.

Таблиця 3.8 – Результати фіксації максимального значення валового прибутку

Роки	X ₁ – дохід від реалізації	X ₄ – валовий прибуток	У - чистий прибуток
2018	67963171	34741851	33221320
2019	62409226	34741851	27667375
2020	63496684	34741851	28754833
2021	109303155	34741851	74561304
2022	43818410	34741851	9076559
2023	42278038	34741851	7536187
2024	64591407	34741851	29849556
2025	72343150	34741851	37601299
2026	69216499	34741851	34474648
2027	70291146	34741851	35549295
2028	71281837	34741851	36539986
2029	77913334	34741851	43171483

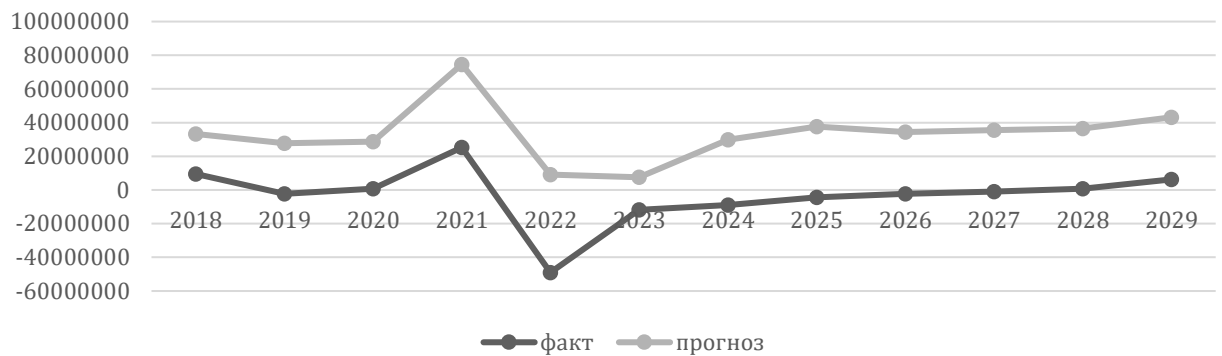

Рис. 3.10 – Чистий прибуток при фіксованому максимальному значенні валового прибутку

При фіксованому максимальному значенні валового прибутку фактичний показник чистого прибутку залишається нижчим за прогнозований, що свідчить про недовикористання потенціалу підприємства навіть за найбільш сприятливих умов формування валового прибутку.

Далі перейдемо до фіксації фактичного значення валового прибутку, яке становить –4 450 719 грн. Такий підхід дає можливість оцінити зміну чистого прибутку за умов реального виробничо-фінансового стану підприємства та порівняти отримані результати з прогнозними значеннями.

Результати обчислень впливу факторів на чистий прибуток при фіксації фактичного валового прибутку наведено у табл. 3.9, а для забезпечення більшої наочності їх подано графічно на рис. 3.11.

Таблиця 3.9 – Результати фіксації фактичного значення валового прибутку

Роки	X_1 – дохід від реалізації	X_4 – валовий прибуток	У - чистий прибуток
2018	67963171	-4450719	63512452
2019	62409226	-4450719	57958507
2020	63496684	-4450719	59045965
2021	109303155	-4450719	104852436
2022	43818410	-4450719	39367691
2023	42278038	-4450719	37827319
2024	64591407	-4450719	60140688
2025	72343150	-4450719	67892431
2026	69216499	-4450719	64765780
2027	70291146	-4450719	65840427
2028	71281837	-4450719	66831118
2029	77913334	-4450719	73462615

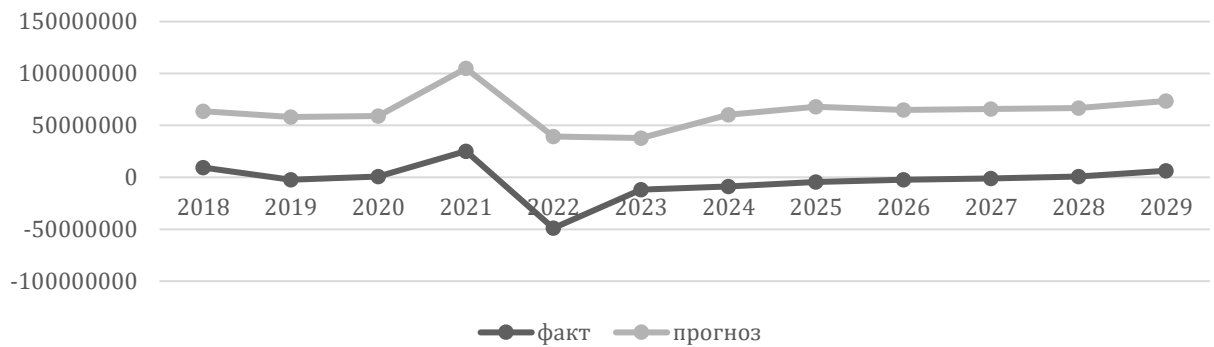

Рис. 3.11 – Чистий прибуток при фіксованому фактичному значенні валового прибутку

Проведений аналіз дав змогу визначити вплив ключових керованих змінних — доходу від реалізації та валового прибутку — на чистий прибуток підприємства та оцінити характер їхнього взаємозв'язку в різних аналітичних сценаріях. Результати фіксації мінімальних, середніх, максимальних та фактичних значень факторів засвідчили, що зміна цих показників суттєво впливає на результативний показник, а реакція чистого прибутку є достатньо передбачуваною та стабільною.

У більшості випадків фактичні значення чистого прибутку виявилися нижчими за прогнозні. Це свідчить про недовикористання потенційних можливостей підприємства та вплив внутрішніх чинників, що стримують формування прибутку навіть за умов сприятливих значень валового прибутку або доходу від реалізації.

Отримані результати дозволяють зробити висновок про високу чутливість чистого прибутку до зміни факторних показників і підтверджують необхідність пошуку шляхів підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг». Проведений аналіз забезпечує цілісне уявлення про характер взаємозв'язків між ключовими показниками та дає змогу сформулювати об'єктивні висновки щодо резервів покращення фінансових результатів підприємства.

3.2. Обґрунтування методу оптимізації та реалізація економіко-математичної моделі

Оптимізація економічних процесів є важливою складовою сучасного фінансового аналізу, оскільки дозволяє визначити найраціональніші параметри функціонування підприємства та забезпечити досягнення найкращих результатів за наявних ресурсів. Використання методів оптимізації підвищує точність аналітичних висновків, дозволяє оцінити можливі сценарії розвитку та обрати найбільш ефективні управлінські рішення. Для великих металургійних підприємств, діяльність яких залежить від значної кількості внутрішніх і зовнішніх факторів, оптимізаційні підходи мають особливе практичне значення.

Вибір відповідного методу оптимізації ґрунтується на аналізі економічних особливостей підприємства, характеристиках взаємозв'язків між ключовими показниками та вимогах до точності прогнозних обчислень. Важливим завданням є формування моделі, яка дозволить дослідити вплив зміни керованих змінних на результативний показник і визначити найбільш сприятливі умови для підвищення фінансової ефективності.

Реалізація економіко-математичної моделі передбачає встановлення оптимальних значень цільового показника та аналіз результатів, отриманих за різних комбінацій факторів. Такий підхід дає змогу оцінити потенціал підприємства щодо покращення фінансових результатів, визначити резерви підвищення ефективності та обґрунтувати напрями подальшого розвитку.

Знайдемо максимальне значення чистого прибутку. При цьому дізнавшись, при яких умов воно досягне даного значення. Щоб розрахувати дані показники, скористаємось двофакторною моделлю:

$$y = b_0 + b_1 \times x_1 + b_2 \times x_2$$

Значення b_0 , b_1 , b_2 знайдемо за допомогою лінійної функції.

$$b_0 = -6318296,48;$$

$$b_1 = -0,057719;$$

$$b_2 = 1,288.$$

Всі розраховані значення зобразимо в табл. 3.10:

Таблиця 3.10 – Результати обчислень резерву збільшення значень чистого прибутку

Фактичне значення чистого прибутку, грн.	X ₁ – дохід від реалізації	X ₄ – валовий прибуток	Прогнозне значення чистого прибутку, грн.	Резерв (+) Перевитрати (-)
-8848963	мин	мин	-24233303,29	-15 384 340,29
-8848963	мин	макс	36001120,09	27 152 157,09
-8848963	мин	ср	-5099050,767	-13 948 013,77
-8848963	мин	факт	-14492616,67	-5 643 653,67
-8848963	мах	мин	-28101912,58	-19 252 949,58
-8848963	мах	макс	32132510,8	23 283 547,80
-8848963	мах	ср	-8967660,05	-118 697,05
-8848963	мах	факт	-18361225,96	-9 512 262,96
-8848963	ср	мин	-25712682,3	-16 863 719,30
-8848963	ср	макс	34521741,08	25 672 778,08
-8848963	ср	ср	-6578429,771	2 270 533,23
-8848963	ср	факт	-15971995,68	-7 123 032,68
-8848963	факт	мин	-25521204,16	-16 672 241,16
-8848963	факт	макс	34713219,22	25 864 256,22
-8848963	факт	ср	-6386951,636	2 462 011,36
-8848963	факт	факт	-15780517,54	-6 931 554,54

З отриманих розрахунків видно, що максимальне значення чистого прибутку досягається за умов, коли дохід від реалізації поступово зменшується, а валовий прибуток, навпаки, зростає. Така комбінація факторів свідчить про можливість підвищення результативності за рахунок оптимізації витрат і підвищення ефективності виробництва навіть за нижчих обсягів реалізації.

Для наочного представлення залежності чистого прибутку від зміни керованих показників доцільно побудувати тривимірну площину (рис. 3.12), використовуючи відповідну формулу та значення доходу від реалізації й валового прибутку. Перед побудовою графічної моделі необхідно розрахувати вихідні дані, які наведено у табл. 3.11.

Таблиця 3.11 – Розрахункові значення для побудови площини

Дохід від реалізації, Х1	Валовий прибуток, Х4											
	13287269	-1093902	4651154	34741851	-12011311	-8787274	-4450719	-3045113	-2413799	-661563	1151647	12717071
67963171	6877600	-11650377	-4248736	34518605	-25715818	-21562131	-15975132	-14164220	-13350867	-11093374	-8757325	6142986
62409226	7198167	-11329810	-3928169	34839172	-25395251	-21241564	-15654565	-13843653	-13030300	-10772807	-8436758	6463553
63496684	7135401	-11392577	-3990936	34776405	-25458018	-21304331	-15717331	-13906420	-13093067	-10835573	-8499525	6400786
109303155	4491506	-14036472	-6634830	32132511	-28101913	-23948225	-18361226	-16550314	-15736961	-13479468	-11143420	3756892
43818410	8271207	-10256771	-2855130	35912212	-24322212	-20168525	-14581525	-12770613	-11957260	-9699767	-7363719	7536592
42278038	8360115	-10167862	-2766221	36001120	-24233303	-20079616	-14492617	-12681705	-11868352	-9610859	-7274810	7625501
64591407	7072214	-11455763	-4054122	34713219	-25521204	-21367517	-15780518	-13969606	-13156253	-10898759	-8562711	6337600
72343150	6624793	-11903185	-4501543	34265798	-25968625	-21814938	-16227939	-14417027	-13603674	-11346181	-9010132	5890179
69216499	6805260	-11722718	-4321077	34446264	-25788159	-21634472	-16047472	-14236561	-13423208	-11165714	-8829666	6070645
70291146	6743232	-11784745	-4383104	34384237	-25850186	-21696499	-16109500	-14298588	-13485235	-11227742	-8891693	6008618
71281837	6686051	-11841927	-4440286	34327056	-25907368	-21753681	-16166681	-14355769	-13542416	-11284923	-8948875	5951436
77913334	6303289	-12224689	-4823048	33944294	-26290130	-22136443	-16549443	-14738531	-13925178	-11667685	-9331637	5568674

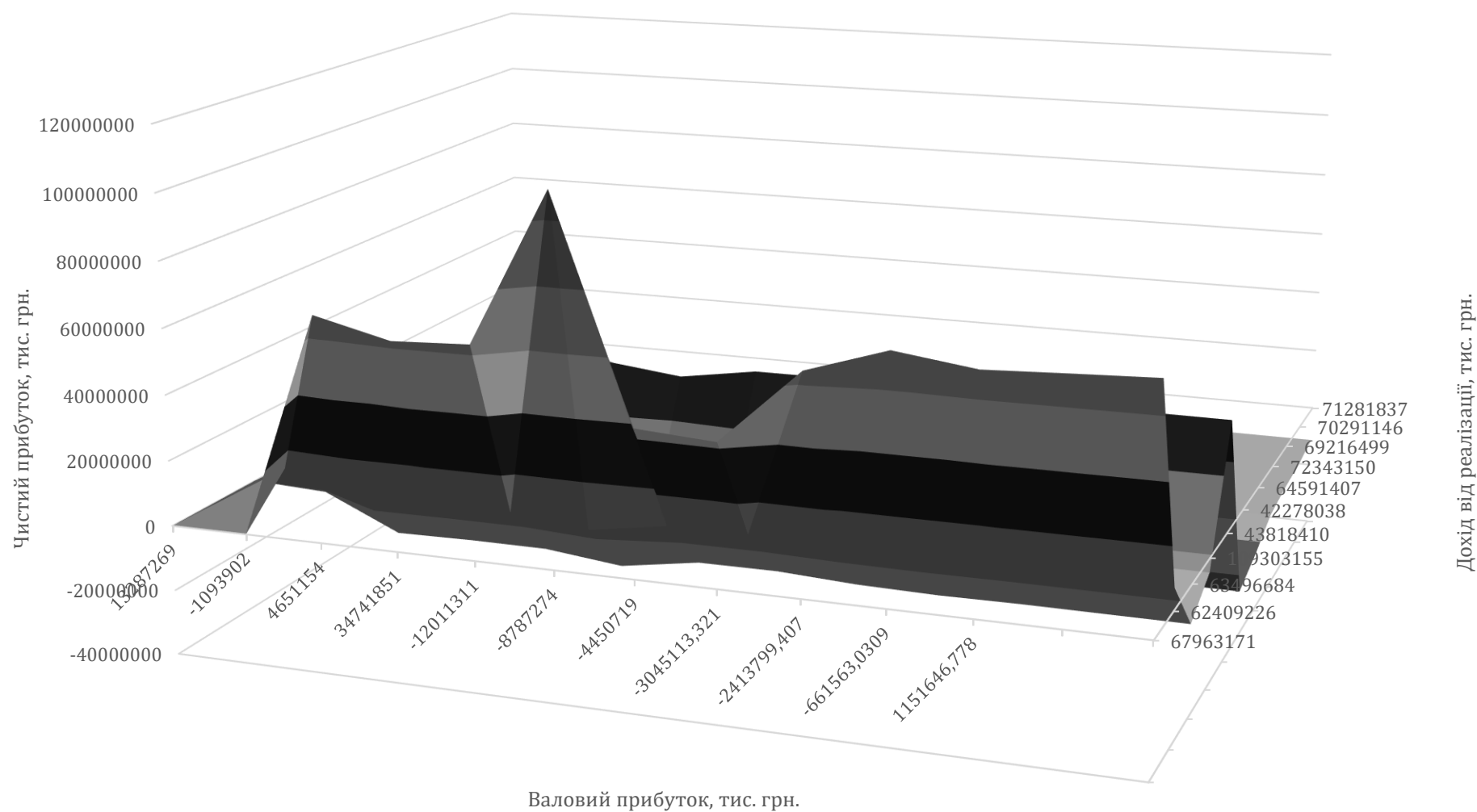

Рис. 3.12 – Поверхня розрахованих значень чистого прибутку

Тепер розрахуємо чистий прибуток за наведеними вище даними та встановивши певні обмеження, ми отримаємо таке рівняння:

$$\text{ЧП} = -6318296,483 - 0,057719 \times \text{ДР} + 1,2883 \times \text{ВП} \rightarrow \max$$

$$\begin{cases} X1 \leq 77913334 \\ X1 \geq 0 \\ X2 \leq 12717071 \\ X2 \geq 0 \end{cases}$$

За допомогою пошуку рішень ми отримали, що $X1 = 0$ тис. грн., та $X2 = 12717071$ тис. грн.. Чистий прибуток при цьому становитиме 10065106 тис. грн. Результати представлені на рис. 3.13:

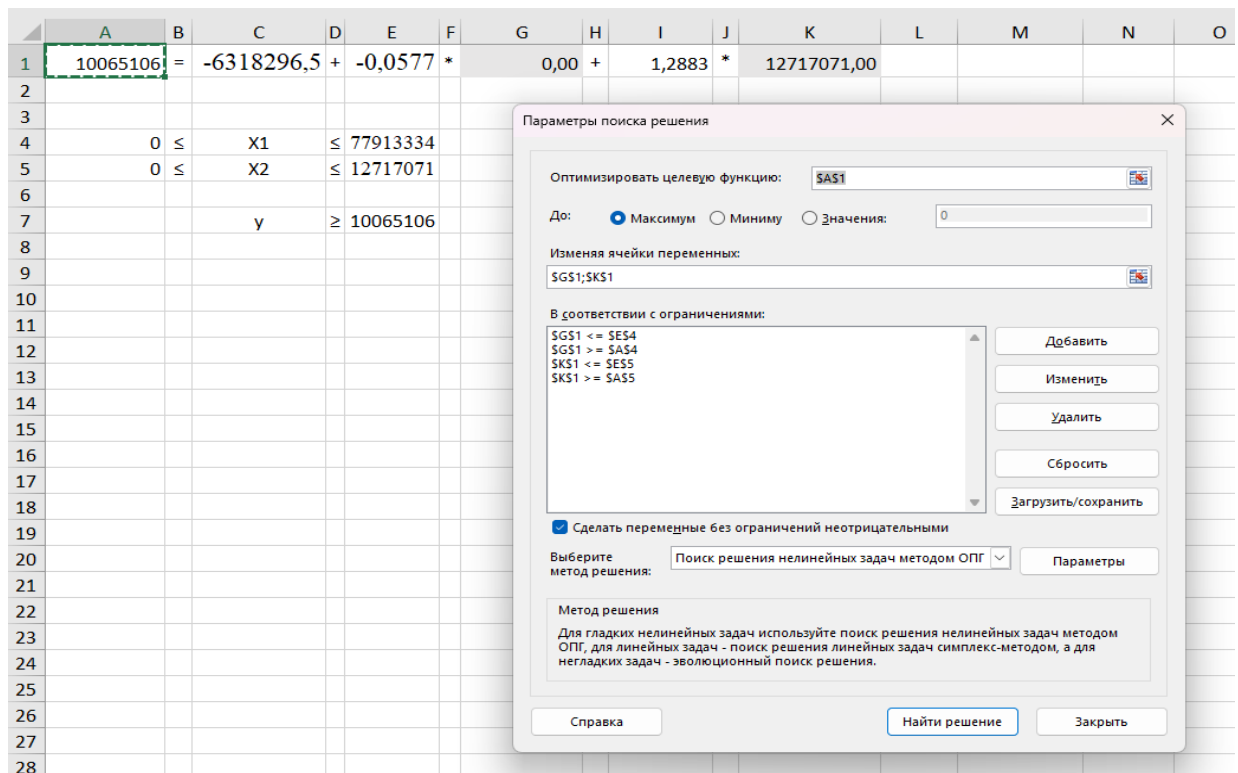

Рис. 3.13 – Пошук рішень за допомогою MS Excel

Тепер складемо трьохфакторну оптимізаційну модель за допомогою вище розрахованих мною даних, та встановимо певні обмеження:

$$\text{ЧП} = \text{ЧД} - \text{С} - \text{ВП} \rightarrow \max \quad (3.1)$$

де ЧД – чистий дохід (виручка) від реалізації продукції;

С – собівартість реалізованої продукції;

ВП – валовий прибуток.

Тепер перейдемо до встановлення обмежень:

$$\begin{cases} X1, X2, X3 \geq 0 \\ X1 \leq 64591407 \rightarrow \text{ЧД} \\ X2 \leq 69042126 \rightarrow \text{С} \\ X3 = -4\,450\,719 \rightarrow \text{ВП} \end{cases}$$

За допомогою пошуку рішень ми отримали, що $X1 = 64591407$ тис. грн., $X2 = 69042126$ грн., та $X3 = 0$ грн.. Чистий прибуток при цьому становитиме 57250605,9 тис. грн. Параметри пошуку рішень представлені на рис. 3.14:

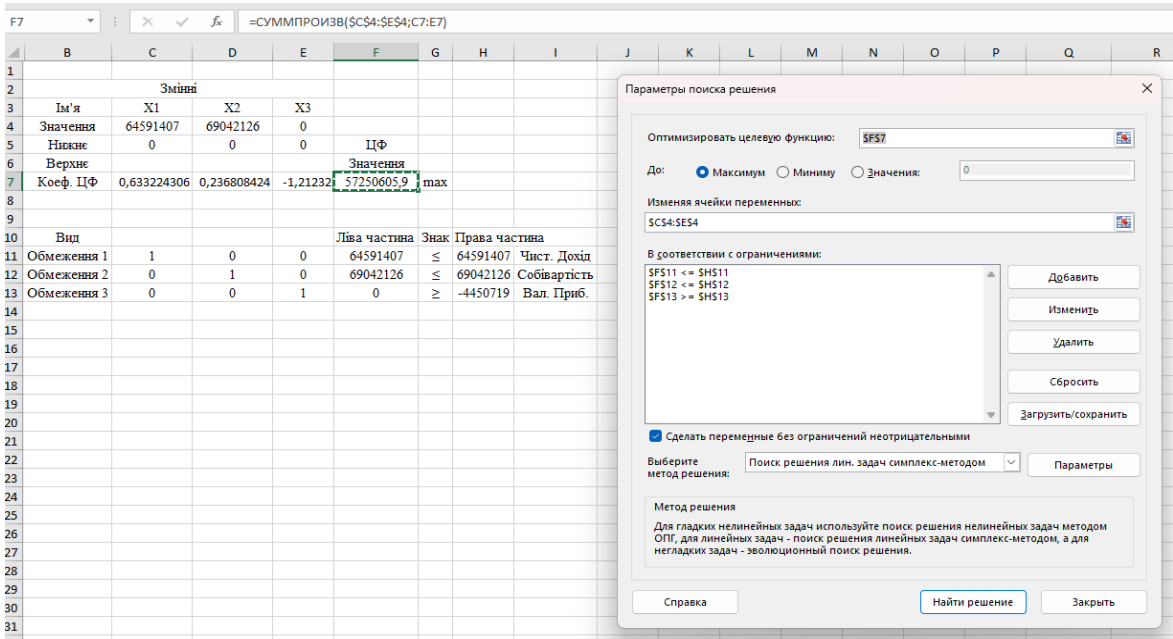

Рис. 3.14 – Параметри пошуку рішень

На рис. 3.15 представлений звіт про межі:

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1	Microsoft Excel 16.0 Отчет о пределах										
2	Лист: [Магістр.xlsx]результ										
3	Отчет создан: 18.11.2025 14:46:31										
4											
5											
6	Целевая функция										
7	Ячейка Имя Значение										
8	\$F\$7 Коеф. ЦФ Зна 57250606										
9											
10											
11	Переменная										
12	Ячейка Имя Значение										
13	\$C\$4 Значення X1 64591407										
14	\$D\$4 Значення X2 69042126										
15	\$E\$4 Значення X3 0										
16											

Рис. 3.15 – Звіт про межі

На рис. 3.16 – звіт про результати:

1

Microsoft Excel 16.0 Отчет о результатах

2

Лист: [Marictr.xlsx]результ

3

Отчет создан: 18.11.2025 14:46:31

4

Результат: Решение найдено. Все ограничения и условия оптимальности выполнены.

5

Модуль поиска решения

6

Модуль: Поиск решения лин. задач симплекс-методом

7

Время решения: 0,031 секунд.

8

Число итераций: 2 Число подзадач: 0

9

Параметры поиска решения

10

Максимальное время Без пределов, Число итераций Без пределов, Precision 0,000001, Использовать автоматическое масштабирование

11

Максимальное число подзадач Без пределов, Максимальное число целочисленных решений Без пределов, Целочисленное отклонение 1%, Считать неотрицательными

12

13

14

Ячейка целевой функции (Максимум)

15

Ячейка	Имя	Исходное значение	Окончательное значение
\$F\$7	Коеф. ЦФ Значения	0	57250605,9

16

17

18

19

Ячейки переменных

20

Ячейка	Имя	Исходное значение	Окончательное значение	Целочисленное
\$C\$4	Значения X1	0	64591407	Продолжить
\$D\$4	Значения X2	0	69042126	Продолжить
\$E\$4	Значения X3	0	0	Продолжить

21

22

23

24

25

26

Ограничения

27

Ячейка	Имя	Значение ячейки	Формула	Состояние	Допуск
\$F\$11	Обмеження 1 Ліва частина	64591407	\$F\$11<=\$H\$11	Привязка	0
\$F\$12	Обмеження 2 Ліва частина	69042126	\$F\$12<=\$H\$12	Привязка	0
\$F\$13	Обмеження 3 Ліва частина	0	\$F\$13>=\$H\$13	Без привязки	4450719

28

29

30

31

Рис. 3.16 – Звіт про результати

Звіт про стійкість представлений на рис. 3.17:

	A	B	C	D	E	F	G	H																																			
1	Microsoft Excel 16.0 Отчет об устойчивости																																										
2	Лист: [Marictr.xlsx]результ																																										
3	Отчет создан: 18.11.2025 14:46:31																																										
4																																											
5																																											
6	Ячейки переменных																																										
7																																											
8	<table><tr><th colspan="2"></th><th>Окончательное</th><th>Приведенн.</th><th>Целевая функция</th><th>Допустимое</th><th>Допустимое</th></tr><tr><th>Ячейка</th><th>Имя</th><th>Значение</th><th>Стоимость</th><th>Коэффициент</th><th>Увеличение</th><th>Уменьшение</th></tr><tr><td>\$C\$4</td><td>Значения X1</td><td>64591407</td><td>0</td><td>0,633224306</td><td>1E+30</td><td>0,633224306</td></tr><tr><td>\$D\$4</td><td>Значения X2</td><td>69042126</td><td>0</td><td>0,236808424</td><td>1E+30</td><td>0,236808424</td></tr><tr><td>\$E\$4</td><td>Значения X3</td><td>0</td><td>-1,21231604</td><td>-1,21231604</td><td>1,21231604</td><td>1E+30</td></tr></table>										Окончательное	Приведенн.	Целевая функция	Допустимое	Допустимое	Ячейка	Имя	Значение	Стоимость	Коэффициент	Увеличение	Уменьшение	\$C\$4	Значения X1	64591407	0	0,633224306	1E+30	0,633224306	\$D\$4	Значения X2	69042126	0	0,236808424	1E+30	0,236808424	\$E\$4	Значения X3	0	-1,21231604	-1,21231604	1,21231604	1E+30
		Окончательное	Приведенн.	Целевая функция	Допустимое	Допустимое																																					
Ячейка	Имя	Значение	Стоимость	Коэффициент	Увеличение	Уменьшение																																					
\$C\$4	Значения X1	64591407	0	0,633224306	1E+30	0,633224306																																					
\$D\$4	Значения X2	69042126	0	0,236808424	1E+30	0,236808424																																					
\$E\$4	Значения X3	0	-1,21231604	-1,21231604	1,21231604	1E+30																																					
9																																											
10																																											
11																																											
12																																											
13	Ограничения																																										
14																																											
15	<table><tr><th>Ячейка</th><th>Имя</th><th>Окончательное</th><th>Тень</th><th>Ограничение</th><th>Допустимое</th><th>Допустимое</th></tr><tr><th></th><th></th><th>Значение</th><th>Цена</th><th>Правая сторона</th><th>Увеличение</th><th>Уменьшение</th></tr><tr><td>\$F\$11</td><td>Обмеження 1 Ліва частина</td><td>64591407</td><td>0,633224306</td><td>64591407</td><td>1E+30</td><td>64591407</td></tr><tr><td>\$F\$12</td><td>Обмеження 2 Ліва частина</td><td>69042126</td><td>0,236808424</td><td>69042126</td><td>1E+30</td><td>69042126</td></tr><tr><td>\$F\$13</td><td>Обмеження 3 Ліва частина</td><td>0</td><td>0</td><td>-4450719</td><td>4450719</td><td>1E+30</td></tr></table>								Ячейка	Имя	Окончательное	Тень	Ограничение	Допустимое	Допустимое			Значение	Цена	Правая сторона	Увеличение	Уменьшение	\$F\$11	Обмеження 1 Ліва частина	64591407	0,633224306	64591407	1E+30	64591407	\$F\$12	Обмеження 2 Ліва частина	69042126	0,236808424	69042126	1E+30	69042126	\$F\$13	Обмеження 3 Ліва частина	0	0	-4450719	4450719	1E+30
Ячейка	Имя	Окончательное	Тень	Ограничение	Допустимое	Допустимое																																					
		Значение	Цена	Правая сторона	Увеличение	Уменьшение																																					
\$F\$11	Обмеження 1 Ліва частина	64591407	0,633224306	64591407	1E+30	64591407																																					
\$F\$12	Обмеження 2 Ліва частина	69042126	0,236808424	69042126	1E+30	69042126																																					
\$F\$13	Обмеження 3 Ліва частина	0	0	-4450719	4450719	1E+30																																					
16																																											
17																																											
18																																											
19																																											

Рис. 3.17 – Звіт про стійкість

Отже, проведена оптимізація трьохфакторної моделі чистого прибутку дала змогу визначити такі значення ключових факторів, за якими цільова функція досягає свого максимального рівня. Застосування симплекс-методу в середовищі Excel забезпечило отримання економічно обґрунтованих результатів і дало можливість оцінити вплив кожного показника в межах встановлених обмежень.

Побудовані звіти «Про межі», «Про результати» та «Про стійкість» підтвердили коректність роботи моделі та дали змогу оцінити вплив змінних на оптимальне рішення.

Загалом, побудована оптимізаційна модель підтвердила свою практичну придатність і може бути використана для подальших аналітичних розрахунків та прийняття управлінських рішень.

3.3. Ефективність результатів оптимізації

Підвищення ефективності функціонування підприємства є одним із ключових завдань сучасного економічного менеджменту та важливою умовою забезпечення його конкурентоспроможності. Ефективність діяльності підприємства розуміється як здатність суб'єкта господарювання досягати максимального економічного результату за мінімальних витрат ресурсів. Вона відображає рівень раціональності використання виробничих, фінансових, трудових та енергетичних ресурсів, а також ступінь відповідності фактичних результатів стратегічним і тактичним цілям підприємства.

У сучасних умовах нестабільного економічного середовища, зростання собівартості продукції, подорожчання енергоносіїв та матеріалів особливого значення набуває оптимізація діяльності підприємства. Під оптимізацією розуміють процес пошуку найкращого варіанта використання ресурсів, що забезпечує досягнення встановлених цілей за заданих обмежень. Оптимізаційні рішення спрямовані на підвищення результативності, прибутковості, продуктивності та загальної стійкості підприємства.

Важливим елементом удосконалення управлінських та виробничих процесів є впровадження організаційно-технічних заходів, під якими слід розуміти сукупність дій, спрямованих на покращення організації праці, вдосконалення технологічних процесів, підвищення ефективності використання обладнання та ресурсів, зменшення втрат і непродуктивних витрат. Такі заходи дозволяють активізувати внутрішні резерви підприємства

— приховані можливості для зростання ефективності, які не потребують масштабної модернізації виробництва, але забезпечують відчутний економічний результат.

Сучасний підхід до управління промисловими підприємствами передбачає використання комплексної системи оцінювання, що охоплює аналіз витрат, структури собівартості, рівня продуктивності праці, ресурсоощадності, організаційної гнучкості та ефективності внутрішніх процесів. У цьому контексті значущим є аналіз економічного ефекту, який визначається як різниця між результатами, отриманими від упровадження певного заходу, та витратами на його реалізацію. Позитивне значення економічного ефекту свідчить про доцільність та результативність упровадження відповідних рішень.

Крім того, вагоме місце займає оцінювання результативності заходів, яке передбачає визначення ступеня впливу впроваджених рішень на ключові показники діяльності. Результативність характеризує не лише економічний, а й організаційний ефект, що проявляється у зменшенні простоїв обладнання, покращенні умов праці, прискоренні виконання робіт, поліпшенні системи управління документацією тощо.

Таким чином, дослідження ефективності результатів оптимізації має комплексний характер і дозволяє оцінити не лише економічну доцільність запропонованих заходів, а й їхній вплив на систему управління підприємством. Теоретичні засади аналізу ефективності створюють методологічну основу для подальшого розгляду конкретних організаційно-технічних заходів та визначення їхнього економічного ефекту на діяльність ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг».

Захід №1. Зменшення енергоспоживання підприємства шляхом заміни застарілих електродвигунів на енергоефективні моделі класу IE3.

На підприємстві значна частина електрообладнання працює на електродвигунах старого зразка (клас енергоефективності IE1–IE2), які споживають на 15–25% більше електроенергії порівняно із сучасними

двигунами класу ІЕЗ. Через знос та низьку енергоефективність двигунів зростають витрати електроенергії, а також збільшується кількість аварійних зупинок обладнання. Використання енергоефективних електродвигунів дозволить зменшити енергоспоживання, підвищити стабільність роботи агрегатів та продовжити їхній ресурс.

Розрахунок споживання електроенергії до та після впровадження заходу
Обсяг витрат на електроенергію у складі собівартості до впровадження заходу становив:

$$В_{до}=2071,26 \text{ тис. грн}$$

Енергоефективні двигуни дозволяють зменшити споживання електроенергії на 20%.

Після впровадження заходу витрати на електроенергію становитимуть:

$$В_{після}=2071,26-0,20 \cdot 2071,26$$

$$В_{після}=2071,26-414,25=1657,01 \text{ тис. грн}$$

Зменшення витрат:

$$\Delta B=2071,26-1657,01=414,25 \text{ тис. грн}$$

Витрати на впровадження заходу:

Вартість закупівлі та монтажу енергоефективних двигунів:

$$B=12000 \text{ тис. грн}$$

Економічний ефект:

$$E1=\Delta B-B=414,25-12=402,25 \text{ тис. грн}$$

Отже, модернізація електродвигунів забезпечує суттєве зниження енергоспоживання підприємства, зменшує витрати на електроенергію та покращує технічний стан виробничих агрегатів. Захід є економічно ефективним та доцільним до реалізації завдяки швидкій окупності та значному зниженню експлуатаційних витрат.

Захід №2. Оптимізація адміністративних витрат шляхом переходу на електронний документообіг.

В умовах великої кількості внутрішніх документів підприємство несе значні витрати на придбання паперу, витратних матеріалів, друк, зберігання та

обробку документації. Крім того, паперовий документообіг потребує більше часу й знижує оперативність управлінських рішень. Перехід на електронний документообіг дозволить мінімізувати витрати, пов'язані з обробкою документів, скоротити час їх узгодження та підвищити ефективність адміністративної діяльності.

Обсяг адміністративних витрат до впровадження:

2278 тис. грн

Після впровадження електронного документообігу адміністративні витрати зменшаться на 4% і становитимуть:

$2278 - 0,04 \cdot 2278 = 2186,88$ тис. грн

Зменшення витрат:

$\Delta B = 2278 - 2186,88 = 91,12$ тис. грн

Витрати на впровадження:

$B = 6,5$ тис. грн

Економічний ефект:

$E2 = 91,12 - 6,5 = 84,62$ тис. грн

Таким чином, перехід на електронний документообіг забезпечує економію витрат та значно підвищує швидкість обробки внутрішньої документації.

Захід №3. Скорочення операційних витрат завдяки створенню аварійного резерву критичних запасних частин.

Відсутність необхідних запасних частин у разі аварійного виходу обладнання з ладу є поширеною проблемою, що призводить до простоїв виробництва та збільшення операційних витрат. Доставка деталей часто займає від одного до кількох днів, протягом яких підприємство несе втрати через незаплановані зупинки агрегатів. Формування аварійного резерву критичних запасних частин дозволяє оперативно відновлювати роботу обладнання, мінімізувати втрати від простоїв та уникнути додаткових витрат.

Обсяг інших операційних витрат до впровадження:

8692 тис. грн

Після впровадження заходу операційні витрати зменшаться на 2%:

$$8692 - 0,02 \cdot 8692 = 8518,16 \text{ тис. грн}$$

Зменшення витрат:

$$\Delta B = 8692 - 8518,16 = 173,84 \text{ тис. грн}$$

Витрати на формування аварійного резерву:

$$B = 20 \text{ тис. грн}$$

Економічний ефект:

$$E3 = 173,84 - 20 = 153,84 \text{ тис. грн}$$

Отже, створення аварійного резерву є економічно виправданим та дозволяє значно зменшити втрати від простоїв.

Захід №4. Зниження витрат на збут продукції шляхом оптимізації логістики та документообігу.

Витрати на збут включають витрати на транспортування, оформлення документів, перевірку якості та супровід відвантажень. Частина цих операцій може бути оптимізована за рахунок покращення планування логістики, укрупнення партій продукції, стандартизації транспортних операцій та переходу на часткову електронну форму обліку. Це дозволить мінімізувати дублювання операцій та зменшити витрати на обробку замовлень.

Витрати на збут до впровадження:

$$66 \text{ тис. грн}$$

Після заходу вони зменшаться на 15%:

$$66 - 0,15 \cdot 66 = 56,10 \text{ тис. грн}$$

Зменшення витрат:

$$\Delta B = 9,90 \text{ тис. грн}$$

Витрати на впровадження:

$$B = 1,50 \text{ тис. грн}$$

Економічний ефект:

$$E4 = 9,90 - 1,50 = 8,40 \text{ тис. грн}$$

Захід є маловитратним та забезпечує позитивний економічний результат.

Захід №5. Оптимізація фонду оплати праці шляхом скорочення понаднормових робіт.

Фонд оплати праці підприємства містить значну частку витрат на понаднормові роботи, які виникають через недосконале планування змін, нерівномірне навантаження персоналу та відсутність контролю за перевищенням робочих норм. Впровадження ефективної системи планування змін, автоматизація обліку робочого часу та контроль за надурочними дозволять зменшити витрати та підвищити дисципліну праці.

Фонд оплати праці у 2024 році становить:

$$170929,00 \text{ тис. грн}$$

Обсяг понаднормових — 7% від ФОП:

$$\text{ПН} = 0,07 \cdot 170929,00 = 11965,00 \text{ тис. грн}$$

Скорочення понаднормових на 10% дає економію:

$$\Delta B = 0,1 \cdot 11965,00 = 1196,50 \text{ тис. грн}$$

Витрати на впровадження:

$$B = 350,00 \text{ тис. грн}$$

Економічний ефект:

$$E5 = 1196,50 - 350,00 = 846,5 \text{ тис. грн}$$

Таким чином, захід дозволяє знизити навантаження на фонд оплати праці та підвищити ефективність управління персоналом.

Розрахуємо загальний економічний ефект від впровадження п'яти заходів, що збільшують прибутковість підприємства.

$$E_{\text{заг}} = E1 + E2 + E3 + E4 + E5$$

$$E_{\text{заг}} = 402,25 + 84,62 + 153,84 + 8,40 + 846,50$$

$$E_{\text{заг}} = 1495,61 \text{ тис. грн}$$

Економічна ефективність розроблених пропозицій щодо підвищення прибутковості ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» наведена в табл. 3.12, що дає змогу оцінити результативність запропонованих заходів.

Таблиця 3.12 - Економічна ефективність розроблених пропозицій щодо збільшення прибутковості ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»

№	Заходи	Спрямованість заходу	Результати, тис. грн.	Витрати, тис. грн.	Економічний ефект, тис. грн.
1	Зменшення енергоспоживання підприємства шляхом заміни застарілих електродвигунів на енергоефективні моделі класу IE3	Зниження енергоспоживання підприємства, зменшення витрат на електроенергію та покращення технічного стану виробничих агрегатів	414,25	12,00	402,25
2	Оптимізація адміністративних витрат шляхом переходу на електронний документообіг	Економія витрат та підвищення швидкості обробки внутрішньої документації	91,12	6,50	84,62
3	Скорочення операційних витрат завдяки створенню аварійного резерву критичних запасних частин	Оперативне відновлення роботи обладнання, мінімізація втрати від простоїв та уникнення додаткових витрат	173,84	20,00	153,84
4	Зниження витрат на збут продукції шляхом оптимізації логістики та документообігу	Мінімізація дублювання операцій та зменшення витрат на обробку замовлень	9,90	1,50	8,40
5	Оптимізація фонду оплати праці шляхом скорочення понаднормових робіт	Зменшення витрат та підвищення дисципліни праці	1196,50	350,00	846,5
	Разом		1885,61	390,00	1495,61

Представлені результати демонструють ефективність запропонованих організаційно-технічних заходів, спрямованих на зниження витрат та підвищення прибутковості підприємства. Усі розглянуті напрями забезпечують позитивний економічний ефект, що свідчить про доцільність їх впровадження. Найбільший результат отримано завдяки скороченню понаднормових витрат фонду оплати праці та модернізації електродвигунів, що дозволяє суттєво зменшити енергоспоживання та оптимізувати використання трудових ресурсів. Інші заходи — оптимізація адміністративних витрат, покращення логістики та створення аварійного резерву запчастин — також сприяють скороченню непродуктивних витрат і підвищують загальну ефективність виробничо-управлінських процесів. Сукупний економічний

ефект підтверджує значний потенціал внутрішніх резервів підприємства та доцільність подальшого впровадження подібних рішень.

Для підтвердження цього припущення деякі з проаналізованих вище показників були розраховані станом на 1 січня 2025 року (табл.3.13).

Таблиця 3.13 - Прогнозовані показники ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»

№ з/п	Показники	2024	Прогноз	Відхилення	
				Абсолютне	Відносне
1	2	3	4	5	6
2	Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	69042126	69 040 920,70	-1 205,30	-0,002
3	Адміністративні витрати, тис. грн.	2 278 484	2 278 392,88	-91,12	-0,004
4	Витрати на збут, тис. грн.	35 567	35 557,10	-9,90	-0,028
5	Інші операційні витрати, тис. грн.	690180	690 006,16	-173,84	-0,025
6	Продуктивність праці, тис. грн./ос.	1632,93	1 633,00	0,07	0,004
7	Валовий прибуток, тис. грн.	-4450719,00	-4449513,70	1 205,30	-0,027
8	Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн.	-7079139,00	-7077253,39	1 885,61	-0,027
9	Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн.	-8833003,00	-8831117,39	1 885,61	-0,021
10	Чистий фінансовий результат, тис. грн.	-8848963,00	-8847077,39	1 885,61	-0,021
11	Витрати на 1 гривню продукції, коп.	110,47	110,44	-0,03	-0,030
12	Рентабельність операційної діяльності, %	0,52	0,53	0,01	x
13	Коефіцієнт покриття витрат	0,66	0,67	0,01	1,149

Прогнозування основних фінансово-економічних показників дало змогу оцінити вплив запропонованих заходів на діяльність підприємства у короткостроковій перспективі. Загальні результати свідчать про позитивний ефект від упровадження організаційно-технічних рішень, спрямованих переважно на оптимізацію витрат та підвищення ефективності виробничих і управлінських процесів.

У першу чергу спостерігається незначне, але стабільне зменшення собівартості реалізованої продукції, яка скоротилася на 1 205,30 тис. грн. Це стало можливим за рахунок зниження енергоспоживання та оптимізації фонду оплати праці шляхом скорочення понаднормових робіт. Враховуючи значну частку цих витрат у загальній собівартості, навіть незначне їх зменшення позитивно позначається на фінансових результатах підприємства.

Адміністративні витрати зменшилися на 91,12 тис. грн у результаті переходу на електронний документообіг, що дало змогу знизити витрати на

папір, друк, архівування та скоротити часові затрати персоналу. Аналогічно скоротилися витрати на збут — на 9,9 тис. грн, що пов'язано з оптимізацією логістичних процесів та внутрішнього документообігу.

Інші операційні витрати зменшилися на 173,84 тис. грн. Формування аварійного резерву запасних частин зменшило ризики тривалих простоїв обладнання, що раніше призводило до зростання непродуктивних витрат. Таким чином, упроваджені заходи не лише скорочують витрати, а й підвищують надійність та безперервність виробничого процесу.

Продуктивність праці зросла символічно — на 0,07 грн/особу, що пояснюється переважно непрямым впливом заходів. Проте навіть незначне підвищення продуктивності свідчить про покращення організації праці та зменшення непродуктивних витрат робочого часу.

Поліпшення витратної частини призвело до зростання валового прибутку на 1 205,30 тис. грн, а також поліпшення фінансового результату від операційної діяльності, фінансового результату до оподаткування та чистого фінансового результату — на 1 885,61 тис. грн. Хоча підприємство все ще залишається збитковим, динаміка свідчить про покращення здатності покривати власні витрати та зменшення глибини збитковості.

Позитивні зміни спостерігаються також у показниках рентабельності та коефіцієнті покриття витрат. Рентабельність операційної діяльності зросла з 0,52 % до 0,53 %, що свідчить про поступове відновлення ефективності господарювання. Коефіцієнт покриття витрат підвищився до 0,67, що демонструє покращення співвідношення між доходами та витратами підприємства.

Узагальнюючи результати, можна зазначити, що впровадження запропонованих заходів дозволило досягти загального зниження витрат на суму 1 885,61 тис. грн та помірного покращення ключових фінансово-економічних показників. Хоча підприємство все ще знаходиться у зоні збитковості, позитивна динаміка прогнозних значень свідчить про наявність реальних можливостей для стабілізації фінансового стану та підвищення ефективності діяльності в подальшому.

Висновки до розділу 3

Проведене дослідження дозволило сформувати комплексне уявлення про основні чинники, що визначають фінансово-економічні результати діяльності ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг», а також виявити шляхи підвищення ефективності функціонування підприємства в умовах нестабільного ринкового середовища. Аналітична оцінка показників підтвердила наявність істотних проблем, пов'язаних із високим рівнем витрат, недостатньою ефективністю операційної діяльності та збереженням негативного фінансового результату протягом тривалого періоду.

Дослідження взаємозв'язків між ключовими економічними показниками дало змогу визначити основні фактори, які формують прибутковість підприємства. Особливо значущими виявилися обсяги чистого доходу від реалізації, рівень валового прибутку, структура операційних витрат та показники продуктивності праці. Сукупний вплив цих елементів визначає здатність підприємства покривати власні витрати та формувати прибуток. Кількісний аналіз дав змогу встановити напрямки зміни кожного фактора, а також оцінити чутливість фінансових результатів до їхніх коливань.

Оптимізаційні розрахунки дозволили побачити, що навіть за умов збереження існуючих обсягів виробництва підприємство може досягти покращення результативності діяльності шляхом коригування структури витрат. Застосування математичних методів надало можливість визначити рекомендовані значення ключових змінних, за яких чистий фінансовий результат стає менш негативним, а витрати — більш керованими. Отримані моделі підтвердили, що значний резерв ефективності прихований саме у сфері операційних витрат, які у випадку раціоналізації забезпечують відчутний економічний ефект.

На основі результатів аналізу були сформовані практичні пропозиції, спрямовані на підвищення фінансової стійкості та ефективності діяльності підприємства. Розроблені заходи враховують сучасні потреби підприємства та реальні можливості їх упровадження. До основних напрямів удосконалення

належать зменшення споживання електроенергії шляхом модернізації обладнання, оптимізація адміністративних процесів через електронізацію документообігу, створення аварійного резерву запасних частин для зменшення непродуктивних витрат, удосконалення логістичних операцій та оптимізація фонду оплати праці. Запропонований комплекс дозволяє знизити навантаження на собівартість продукції, зменшити непотрібні витрати та покращити організацію виробничих процесів.

Економічна оцінка показала, що сукупний результат від упровадження заходів становить 1 885,61 тис. грн, а чистий економічний ефект — 1 495,61 тис. грн. Це свідчить про їхню фінансову доцільність і виправданість, а також підтверджує здатність підприємства отримувати реальні вигоди навіть за умов зовнішніх обмежень. Упровадження кожного заходу забезпечує не тільки короткостроковий економічний результат, але й має позитивний вплив на стабільність виробничої системи.

Результати прогнозування основних економічних показників із урахуванням ефекту від реалізації заходів демонструють позитивні зміни. Передусім зменшується собівартість реалізованої продукції, оптимізуються адміністративні та операційні витрати, зростає валовий прибуток, покращуються показники фінансових результатів до та після оподаткування. Прогноз свідчить про підвищення рентабельності операційної діяльності та зростання коефіцієнта покриття витрат, що є ознаками поступового виходу підприємства зі стану збитковості.

Узагальнення результатів свідчить, що підприємство має реальний потенціал для підвищення ефективності діяльності завдяки оптимізації витрат, технологічним покращенням та вдосконаленню управлінських процесів. Послідовне впровадження запропонованих рішень створює передумови для зміцнення конкурентоспроможності та стабільного розвитку навіть за складних економічних умов. Комплексний підхід до управління витратами, підкріплений оптимізаційними розрахунками, дозволяє зменшити вплив ризиків і посилити фінансову стійкість підприємства.

ВИСНОВКИ

У поєднанні виконання кваліфікаційної роботи було комплексно досліджено фінансово-економічний стан ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг», визначено тенденції його розвитку у 2020–2024 рр., оцінено вплив внутрішніх і зовнішніх чинників на результативність діяльності підприємства, а також обґрунтовано практичні напрями підвищення його фінансової стійкості в умовах сучасних економічних викликів. Сукупність проведених аналітичних та оптимізаційних процедур дозволила сформулювати цілісне уявлення про реальний стан підприємства, його проблеми, потенціал і перспективи подальшого розвитку.

Проведене теоретичне дослідження засвідчило, що металургійна галузь відіграє важливу роль в економіці України, забезпечуючи значну частку промислового потенціалу та валютних надходжень. У цьому середовищі ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» посідає провідне місце завдяки великим виробничим можливостям, інтеграції в міжнародну корпорацію ArcelorMittal та значному впливу на розвиток суміжних секторів економіки.

Одним із найважливіших результатів теоретичного дослідження стало формування змістовного авторського підходу до трактування фінансового стану підприємства як комплексного поняття, що відображає рівень забезпеченості підприємства власними й позиковими фінансовими ресурсами, його здатність своєчасно виконувати зобов'язання перед державою, працівниками та контрагентами, а також ефективність використання капіталу в процесі господарської діяльності. Таке визначення дозволило не лише окреслити сутність фінансової стійкості, а й забезпечило теоретичну основу для подальших аналітичних і практичних розрахунків.

Аналіз фінансово-економічних показників ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2020–2024 роки показав суттєву нерівномірність розвитку підприємства та значні коливання результативності його діяльності. У перші два роки досліджуваного періоду — 2020–2021 роки — комбінат функціонував у відносно стабільних умовах і демонстрував цілком

передбачувану динаміку. Підприємство забезпечувало достатній рівень фінансової автономії, що відображалось у прийнятній частці власного капіталу та помірній залежності від позикових ресурсів. Показники ліквідності й платоспроможності перебували у межах нормативних значень, що свідчило про здатність підприємства вчасно виконувати поточні фінансові зобов'язання. Рентабельність діяльності залишалася позитивною, а структура активів та пасивів дозволяла підтримувати необхідний рівень ділової активності. У сукупності це підтверджувало ефективність управління ресурсами та стійкість підприємства до короткострокових коливань ринкової кон'юнктури.

Ситуація почала суттєво погіршуватися з 2022 року. На фінансові результати підприємства різко вплинули зовнішні чинники, які змусили переглянути усталені механізми управління та адаптуватися до різко змінених умов. На світовому ринку металопродукції відбулося зниження цін, що скоротило доходи підприємства навіть за збереження обсягів виробництва. Водночас суттєво ускладнилася логістика через руйнування транспортних шляхів, закриття окремих напрямків експорту та збільшення вартості перевезень. Зростання собівартості продукції було обумовлене подорожчанням енергоресурсів, підвищенням витрат на матеріали та необхідністю забезпечення безпечних умов праці у воєнний час. Витрати на персонал зросли через зміну графіків роботи, підвищені ризики та кадрові обмеження.

Поєднання цих факторів спричинило помітне погіршення результатів діяльності підприємства. Рівень фінансової автономії знизився, оскільки підприємство було змушене активніше використовувати короткострокові зобов'язання для підтримання операційної діяльності. Коефіцієнт покриття зобов'язань впав до критично низьких значень, що свідчило про напружений стан розрахунків та нестачу обігових коштів. Оборотність активів зменшилася через скорочення обсягів виробництва й уповільнення відвантаження продукції, а показники рентабельності набули негативного значення.

Ускладнення структури фінансових ресурсів призвело до того, що співвідношення позикового та власного капіталу стало не вигідним для підприємства, створюючи додаткові ризики для подальшої діяльності.

Попри складні умови, уже у 2024 році можна спостерігати перші ознаки стабілізації та поступового відновлення. Підприємству вдалося зменшити частину операційних витрат завдяки оптимізації внутрішніх процесів та перегляду структури витрат. Продуктивність праці зросла внаслідок раціоналізації навантаження на персонал та впровадження окремих управлінських рішень. Збитковість зменшилася, що свідчить про адаптаційний потенціал підприємства та його здатність реагувати на зміни зовнішнього середовища. Часткове відновлення показників оборотності активів і зниження деяких видів витрат стали першими елементами виходу з критичного стану.

У межах дослідження важливим напрямом стало застосування економіко-математичних моделей для оцінювання впливу факторів на фінансовий результат. Побудована двофакторна регресійна модель дала можливість кількісно оцінити, якою мірою дохід від реалізації та валовий прибуток визначають зміну чистого фінансового результату. Використання інструменту «Пошук рішень» в Excel дозволило встановити такі значення факторів, за яких підприємство могло б досягти кращих результатів навіть без суттєвого розширення виробничих потужностей. Це підтвердило, що реальні резерви покращення фінансового стану полягають не лише в зростанні виробництва, але й у раціональній зміні структури витрат і підвищенні маржинальності діяльності.

Трьохфакторна оптимізаційна модель дозволила розширити межі аналізу та включити до оцінювання адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати. Результати моделювання засвідчили, що сукупний вплив цих статей є суттєвим і що ефективне управління ними може значно покращити кінцевий фінансовий результат. Підприємство має значний резерв внутрішньої ефективності, який може бути реалізований шляхом оптимізації

управлінських процесів, контролю витрат та вдосконалення системи прийняття рішень.

Практичним результатом дослідження стало формування комплексу заходів, спрямованих на підвищення прибутковості підприємства та скорочення витрат, які найбільше впливають на фінансовий результат. Запропоновані рішення охоплюють ключові напрями діяльності комбінату: модернізацію енергоємного обладнання з метою зменшення споживання електроенергії, впорядкування документообігу для зниження адміністративних витрат, підвищення надійності критичних механізмів для запобігання простоям, оптимізацію логістичного забезпечення та раціоналізацію використання фонду оплати праці шляхом контролю понаднормових годин.

Економічні розрахунки підтвердили, що впровадження цих заходів забезпечує помітний фінансовий ефект. Сукупна економія та приріст ефективності становлять майже два мільйони гривень, що свідчить про реальність і результативність запропонованих рішень. Підприємство отримує можливість не лише скоротити витрати, але й підвищити стабільність фінансових потоків та створити основу для подальшого відновлення та розвитку.

Подальший етап аналізу — прогнозування показників — засвідчив позитивний вплив запропонованих рішень. Виявлено тенденції до зменшення собівартості, скорочення адміністративних витрат, збільшення валового прибутку та покращення рентабельності. Підвищення коефіцієнта покриття витрат указує на зростання здатності підприємства компенсувати витрати власними доходами, що є важливим індикатором фінансової стійкості.

Узагальнення отриманих результатів дозволяє стверджувати, що ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» зберігає вагомий потенціал для підвищення ефективності діяльності навіть за умов суттєвих зовнішніх обмежень. Підприємство демонструє здатність адаптуватися до мінливого економічного середовища, трансформуючи внутрішню структуру, оптимізуючи бізнес-

процеси та поступово підвищуючи раціональність використання ресурсів. Дослідження підтверджує, що фінансова нестабільність останніх років не є наслідком вичерпання внутрішніх резервів підприємства; навпаки, комбінат має широкий спектр напрямів, за якими можливе покращення результативності та зменшення витрат.

У дослідженні були запропоновані такі заходи

1. Зменшення енергоспоживання підприємства шляхом заміни застарілих електродвигунів на енергоефективні моделі класу IE3.
2. Оптимізація адміністративних витрат шляхом переходу на електронний документообіг.
3. Скорочення операційних витрат завдяки створенню аварійного резерву критичних запасних частин.
4. Зниження витрат на збут продукції шляхом оптимізації логістики та документообігу.
5. Оптимізація фонду оплати праці шляхом скорочення понаднормових робіт.

Економічна оцінка показала, що сукупний результат від упровадження заходів становить 1 885,61 тис. грн, а чистий економічний ефект — 1 495,61 тис. грн. Це свідчить про їхню фінансову доцільність і виправданість, а також підтверджує здатність підприємства отримувати реальні вигоди навіть за умов зовнішніх обмежень.

Таким чином, реалізація визначених напрямів розвитку не лише покращує фінансовий результат у короткостроковому періоді, а й формує довгострокові конкурентні переваги. Вони посилюють стійкість підприємства до коливань ринку, підвищують якість управлінських рішень та закладають фундамент для сталого розвитку комбінату в майбутньому. ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» має всі необхідні передумови для того, щоб використати виявлений потенціал і забезпечити зміцнення своїх позицій як одного з ключових учасників металургійної галузі України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 13-14. № 15-16. № 17. Ст. 112 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. № 996-XIV / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 40. Ст. 365. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
[URL:https://ukraine.arcelormittal.com/wpcontent/uploads/2023/12/konsolidovanyj_zvit_pro_upravlinnya_2022.pdf](https://ukraine.arcelormittal.com/wpcontent/uploads/2023/12/konsolidovanyj_zvit_pro_upravlinnya_2022.pdf).
3. Аналіз господарської діяльності : навч. посіб. / ред. Т. Мулик. Київ : Центр учб. літ., 2020. 288 с.
4. Білик М. Д., Павловська О. В., Притуляк Н. М., Невремжицька Н. Ю. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Київ: 2009, 592 с.
5. Бондарчук О.М., Літовченко А.С. Вплив витрат підприємства на його фінансову стійкість. *Розвиток промисловості та суспільства*: матеріали міжнар. наук.-техн. конф. (Кривий Ріг, 2023 р.) Кривий Ріг: КНУ 2023 р. С. 207.
6. Валюх А., Зайцев О. Аналіз та напрями покращення фінансового стану підприємств України. *Інфраструктура ринку*. 2019. № 28
7. Виклюк М.І., Мірошник Р.О., Майор О.В. Фінансові ризики: економічна природа та класифікація різновидів. *Economics and Management*. 2020. № 86(1). С. 100–106. URL: <https://doi.org/10.36919/2312-7812.1.2020.100> (дата звернення: 07.03.2023).
8. Гриценко Л., Боярко І., Шамкало К. Методи і методики аналізу фінансового стану: особливості використання для малих підприємств. *Вісник Університету банківської справи*. 2019. № 2 (35-36). С.108-115
9. Добровольська О. В., Ясинська Д. В. Сучасна парадигма діагностики фінансового стану підприємства в період кризи. *Економічний*

простір. 2021. Вип. 166. С. 81—84. URL: <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/817/792>

10. Дутчак І., Семчишин А. Теоретичне забезпечення аналізу фінансового стану промислових підприємств України. *Економічний аналіз*. 2024. Вип. 34 (2). С. 208-215. DOI: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/5971>

11. Жук Н. Аналіз фінансового стану як домінантний індикатор фінансової безпеки підприємств. *Вісник економіки*. 2022. № 4. С. 97–112. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.04.097>

12. Захарова Н.Ю. Платоспроможність та ліквідність підприємств: сутність, оцінка та умови забезпечення. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнічного університету імені Дмитра Моторного*. 2019. № 2. 40. DOI: <https://oj.tsatu.edu.ua/index.php/zbirnyk/article/view/547/519>

13. Калінеску Т.В. Формування системи збалансованих показників стратегічного управління підприємством. *Вісник Херсонського університету легкої пром.* 2021. № 10(128). С. 40–44.

14. Камінська І., Мишко О. Методичні підходи до аналізу фінансового потенціалу підприємства. *Економічний форум*. 2020. № 4. С. 107–113.

15. Клімович І.М, Тітієвська К.А. Деякі питання сутності та оцінки фінансового стану підприємства. *Ефективна економіка*. 2018. №10. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/64.pdf

16. Консолідований звіт про управління ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг».

17. Корбутяк А.Г, Бута М.М. Підходи до трактування поняття «фінансовий стан підприємства». *Науковий вісник УНУ*. - зб. наук. праць. 2017. Вип. 16, ч.1. С.149-153.

18. Костенко Ю., Короленко О., Гузь М. Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. №43. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1758/1694>

19. Коцеруба Н. Інформаційне забезпечення аудиту фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. *Науковий вісник УНУ*. 2019. № 27. С. 21–78. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2019-27-15>
20. Куліш Г.П., Чепка В.В., Гавриленко В.О. Фінансовий стан підприємства: фактори, що впливають на нього. *Економічні горизонти*. 2022. № 1(19). DOI: [10.32702/2306-6814.2020.19-20.96](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.19-20.96)
21. Куцій Н.С., Демчук В.О. Сутність, задачі та етапи управління фінансовим станом підприємства. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. 2021. №25. С. 92-97. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/25-2021/kutsay.pdf>
22. Лагунов К.В. Аналіз фінансового стану як інструмент забезпечення економічної безпеки підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2025. №3. С. 163-167.
23. Ладунка І. С., Кучеренко Є. А. Шляхи покращення фінансового стану підприємств в сучасних економічних умовах. *Економіка і суспільство*. 2016. № 15. С. 185-188. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/5_ukr/33.pdf
24. Левкович О.В., Воробйова А.О. Аналітичні основи ліквідності та платоспроможності підприємства. *Ефективна наука*. 2022. № 5. С. 23–30. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.5.76>
25. Ліснічук О. А., Нестерчук Т. А. Методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості підприємства. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 18. С. 454-462. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-18-63>
26. Лобова О. М., Ломоносов Д. С. Сучасна практика оцінки фінансового стану підприємств України із використанням національних моделей. *Економіка та держава*. 2020. № 3. С. 94–99. DOI: [10.32702/2306-6806.2020.3.94](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2020.3.94)
27. Лопатовська О. Сучасна методика аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2022. № 5. С. 221–228.

URL: <https://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2022/11/2022-310-36.pdf>

28. Міністерство економіки України. Офіційний сайт.
URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>

29. Мних, Є.В. Економічний аналіз: Підручник. - Київ: Центр навчальної літератури, 2003. - 412 с.

30. Момот Т.В. Фінансова стійкість підприємства: проблеми та їх вирішення на прикладі будівельної компанії. *«Молодий вчений»*. 2022. Вип. 10 (86). С. 49-51. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-10-86-10>

31. Мурована Т.О. Вплив воєнного стану на підприємництво в Україні: поточний стан та перспективи його стабілізації. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 13-14. С. 34-39.
DOI: <https://nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/191/191>

32. Нагорний П.Д., Базюк Д.С. Оцінка фінансового стану як передумова ефективного управління підприємством. *Трансформаційна економіка*. 2023. №1 (01). С. 44-49.

33. Наконечна Н. В. Вітчизняні особливості розробки та реалізації стратегії фінансової безпеки бізнес-структур. *Ефективна економіка*. 2022. № 7. С. 31–43.

34. Насібова О.В., Івашкевич І.О. Теоретичні основи оцінки фінансового стану підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2019. № 30. С. 185–188. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/ecb0c018-6a33-4508-8241-1709a8504de6/content>

35. Нехай В. А., Нехай В. В. Інформаційна безпека як складова економічної безпеки підприємств. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Економіка та менеджмент*. 2017. № 24. С. 137–140. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/24-2-2017/30.pdf>

36. Нікольчук Ю., Лопатовська О. Особливості аналізу фінансового стану підприємств в умовах воєнного стану. *Modeling the development of the*

economic systems. 2024. С. 232-241. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-14-31>

37. Омельченко А.І. Інтегрований підхід до ситуаційного управління бізнесом в умовах війни. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: Економічні науки. 2023. № 2. С. 121-125. URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/3896e066-2f79-46fe-bc68-e9c292aa8d70/content>

38. Осадча О.О., Савіна Н.Б. Методичні аспекти аналізу грошових потоків підприємства. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2022. № 32. С. 220–221.

39. Паянок Т., Савченко А., Морозюк А. Загальна оцінка фінансового стану підприємства: теоретичні та практичні підходи. *Економіка та держава*. 2020. № 12. С. 88–94. DOI: [10.32702/2306-6806.2020.12.88](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2020.12.88)

40. Пехник А. В., Кройтор А. В., Завгородня Ю. В. Теорія ризику: історія та сучасні підходи. *Актуальні проблеми політики*. 2019. № 63. С. 33– URL: <http://app.onua.edu.ua/index.php/app/article/view/5>

41. Приймак С. В., Костишина М. Т., Долбнева Д. В. Фінансова звітність підприємств. Львів: 2016, 268 с

42. Рзаєва Т. Г., Сереветник О. В. Фінансові результати та напрями їх аналізу за показниками фінансової звітності. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020. № 3. С. 121–124.

43. Річна фінансова звітність за 2020-2023pp.. URL: https://clarity-project.info/edr/24432974/finances?current_year=2023.

44. Саєнко М.Г. Стратегія підприємства. Підручник. Тернопіль: «Економічна думка», 2006, 390 с.

45. Семенова К.Д. Аналіз фінансового стану підприємств України та тенденцій розвитку. *Науковий вісник ОНЕУ*. 2021. №5-6. С. 77-82. URL: <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2021/282-283/pdf/77-82.pdf>

46. Сливінська О.Б. Статистичні методи в економічному та управлінському аналізі. Бережани: 2021, 74-81 с.

47. Старостенко Г.Г. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 224 с.
48. Стащук О., Жигар Н. Формування та використання прибутку суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану. *Економічний часопис ВНУ імені Лесі Українки*. 2022. № 3 (31), С. 12-17. DOI: <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2022-03-12-17>
49. Стащук О., Жигар Н. Формування та використання прибутку суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану. *Економічний часопис ВНУ імені Лесі Українки*. 2022, № 3 (31), С. 12-17. DOI: <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2022-03-12-17>
50. Татаруєв Ю.О. Сутність та діагностика фінансового стану підприємства. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2021. №2 (82). С. 113-119.
51. Ткаченко А., Подгузін Я. Удосконалення аналізу фінансового стану на українських підприємствах: проблеми та шляхи їх вирішення. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Економічні науки*. 2020. № 57. С. 45–53. URL: <https://er.chdtu.edu.ua/bitstream/ChSTU/1646/1/7.pdf>
52. Троц І.В, Галензовська Є.В. Оцінка фінансового стану як передумова ефективного управління підприємством. «КРОК» Конференції, *Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку*. 2022. С. 205-209. DOI: <https://dspace.krok.edu.ua/handle/krok/8907>
53. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Полтава: Знання, 2020. с.815.
54. Чепка В., Свідерська І., Гавриленко Ю. Фінансовий стан підприємства: теоретичні основи. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020, № 19-20. С. 96-102. DOI: [10.32702/2306-6814.2020.19-20.96](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.19-20.96)

55. Чепка В. В., Свідерська І. М., Гавриленко Ю. О. Фінансовий стан підприємства: теоретичні основи. Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 19-20. С. 96–102. DOI: [10.32702/2306-6814.2020.19-20.96](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.19-20.96)

56. Чубін Д. Д., Коваленко О. Я. Фінансова стійкість підприємства: етапи категоризації поняття у вітчизняній науці. *Актуальні проблеми економіки*. 2024. Вип. 4 (274). С. 38-45. URL: https://eco-science.net/wp-content/uploads/2024/04/4.24._topic_Dmytro-Chubin-Oksana-Kovalenko-38-45.pdf

57. Шахно А. Ю., Літовченко А.С., Шишов О.С. Фінансовий стан підприємства: його сутність та шляхи покращення». *Розвиток промисловості та суспільства*: матеріали міжнар. наук.-техн. конф. (Кривий Ріг, 2024 р.) Кривий Ріг: КНУ 2024 р. С. 164.

58. Шахно А.Ю., Кутова Н.Г., Літовченко А.С. основні напрями покращення фінансового стану підприємства в умовах невизначеності. Соціально-економічні та правові проблеми розвитку країн: матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 23-24 жовтня 2025р.). Praha: OKTAN PRINT s.r.o., 2025. Р. 90-93. URL: <https://www.oktanprint.cz/p/sotsialno-ekonomichni-ta-energetychni-problemy-rozvytku-krajin-25/>

59. Шахно А.Ю., Повалій Ю.В., Літовченко А.С. Інноваційний розвиток бізнесу в умовах невизначеності як фактор зростання прибутковості. *Економіка та менеджмент сучасних організацій: проблеми теорії та практики*: матеріали IV міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Кривий Ріг, 10 жовтня – 10 листопада 2025 р.). Кривий Ріг: КНУ. 2025.

60. Яцух О.О., Захарова Н.Ю. Фінансовий стан підприємства та методика його оцінки. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: Економіка і управління. 2018, No 3. С. 173–180. URL: https://econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/29_68_3/35.pdf